jetzt Trier, Bistumsa
Depos. aus der Kirchengemeinde St. Goar

p. 517

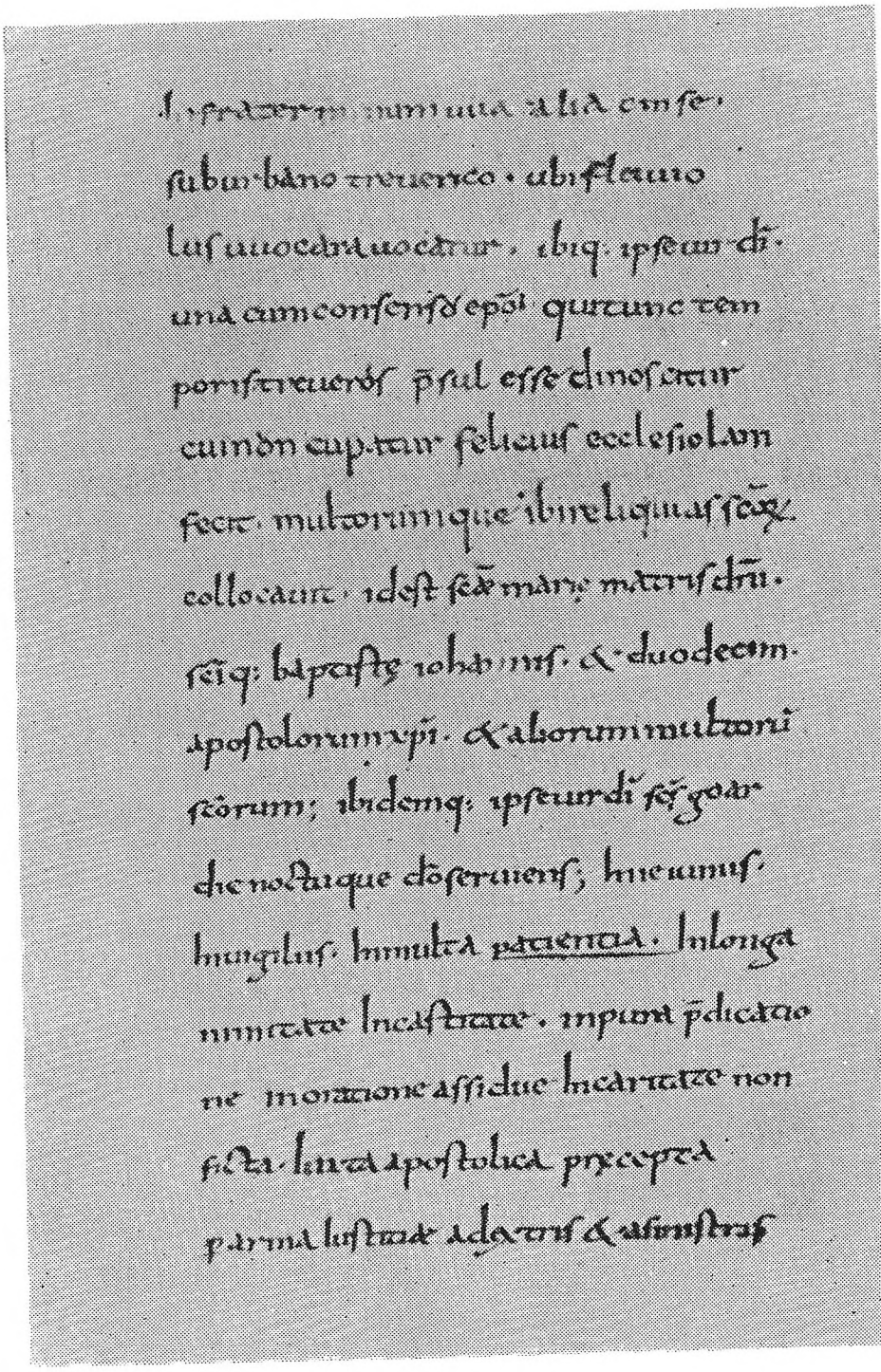

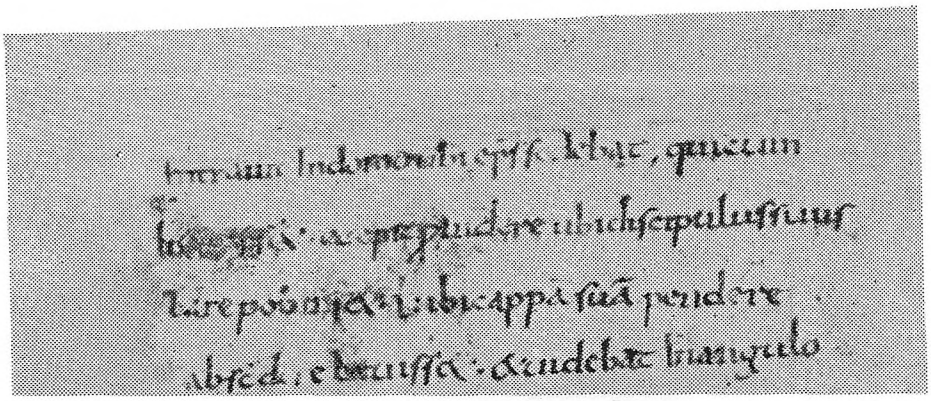

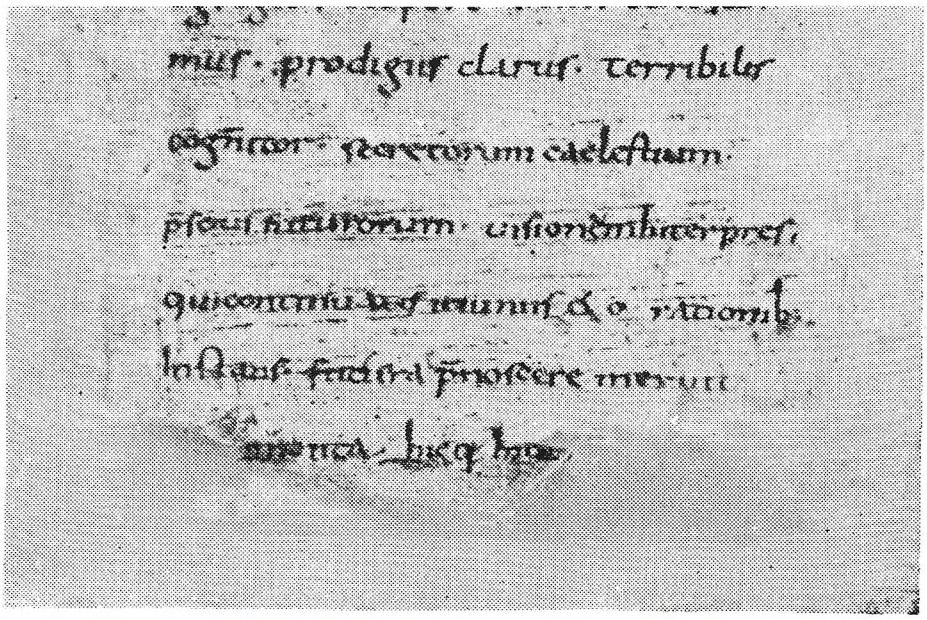

Wilhelm Kisky, Ein Blatt aus einer Hs. der Vita sancti Goaris aus dem 9. Jh., in: Rhein. Denkmalpflege 7 (1935) p. 516-519

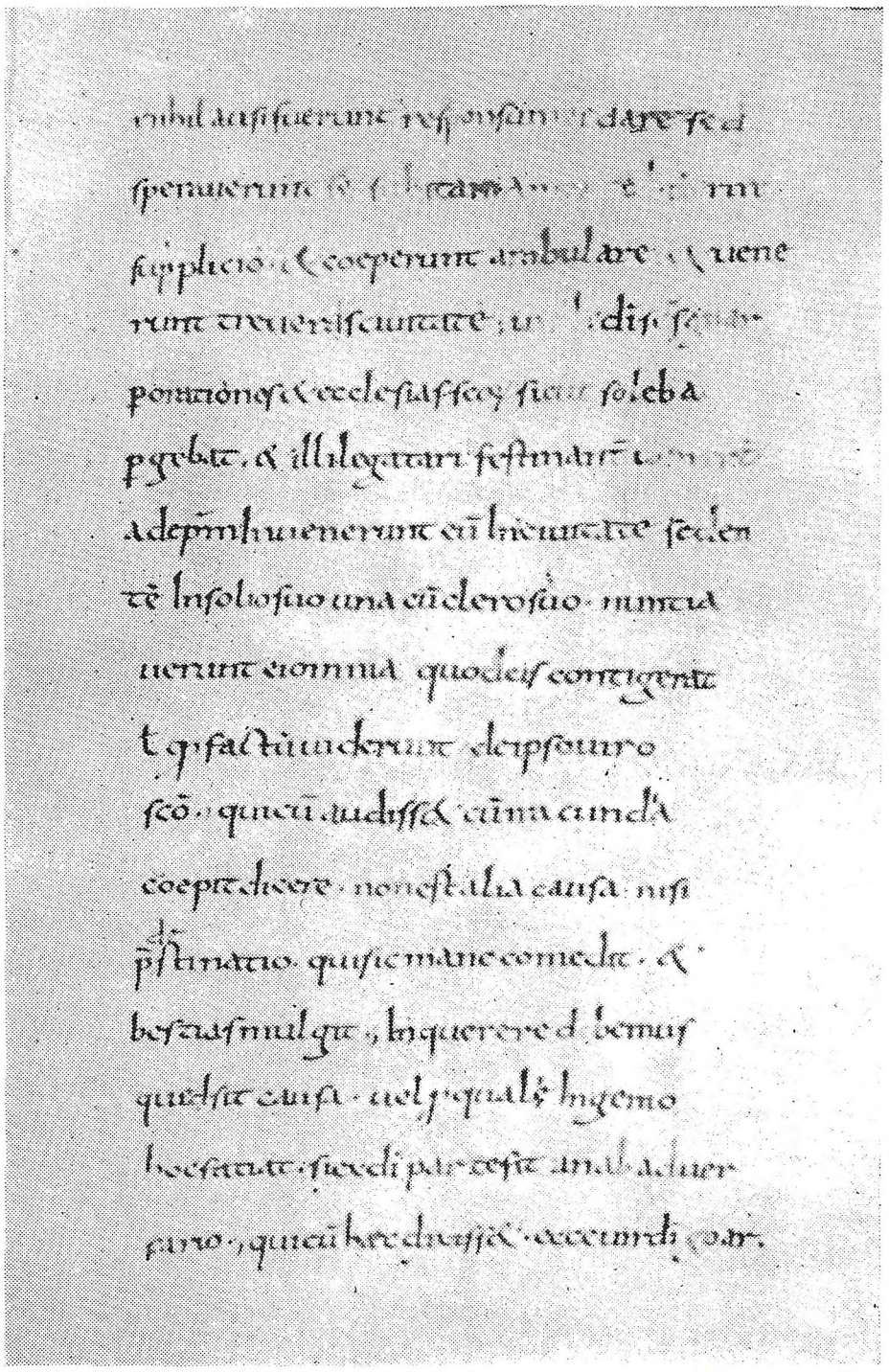

aus dem Archiv der Grafen Westerholt,
Schloß Arenfels bei Hönningen am Rhein
(Kr. Neuwied)

s. Rhein. Denkmalpflege 7 (1935) S. 457

„1 Pers. Kl." (anschließend 1 Doppelbl.)

p. 517

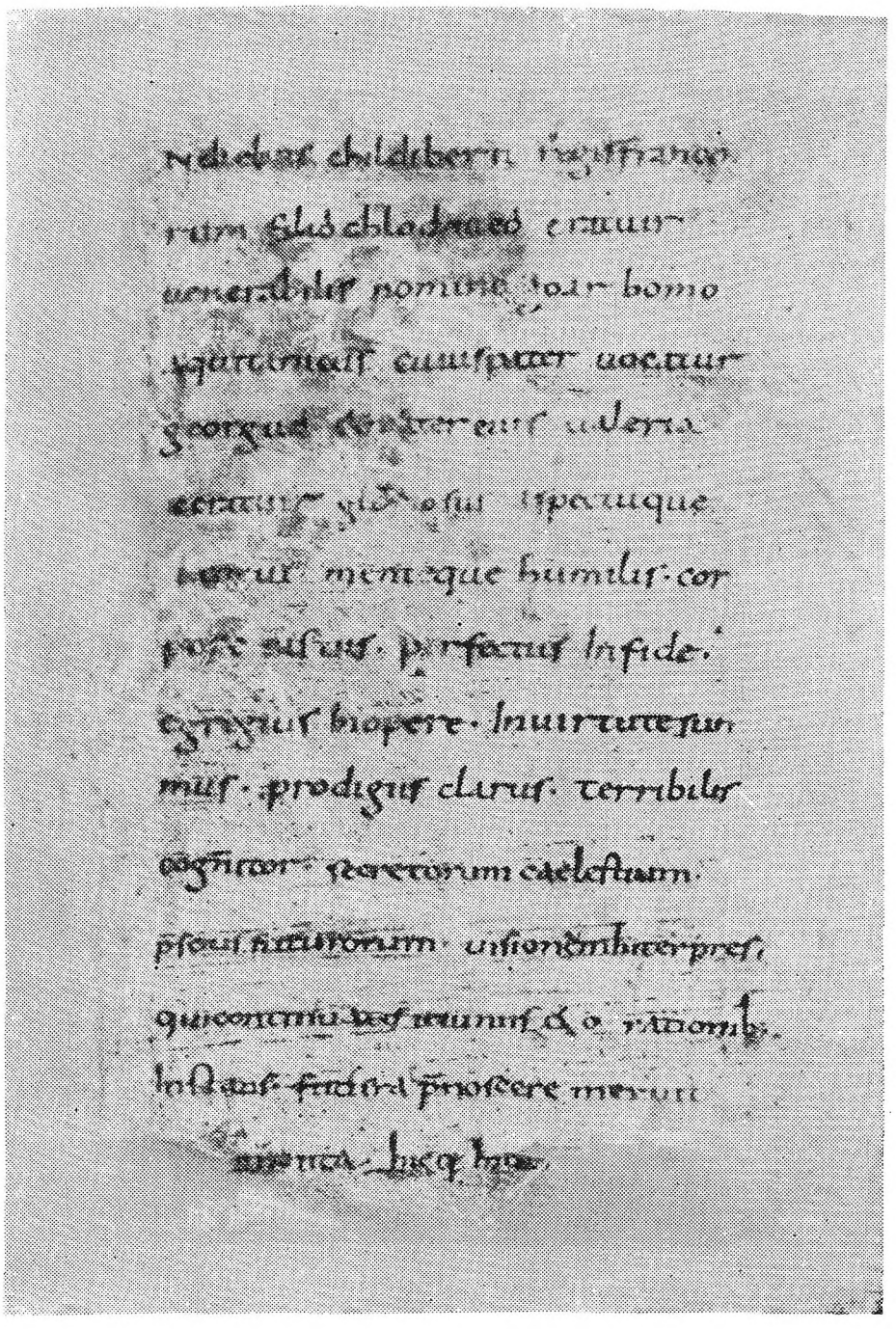

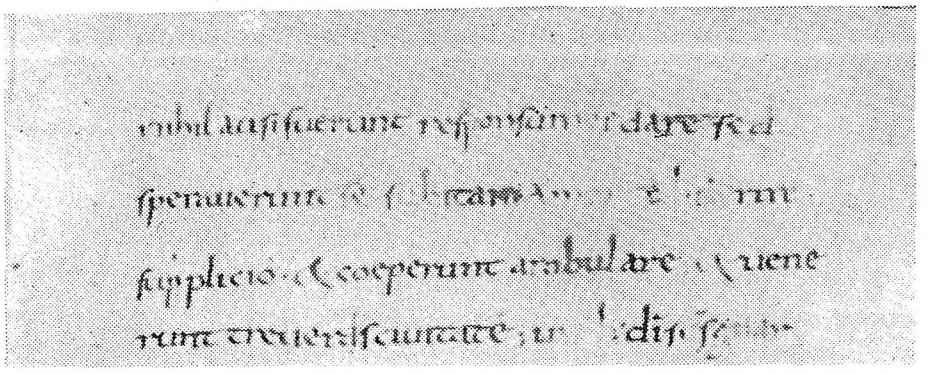

LANDSCHAFTS VERBAND RHEINLAND LVR

Der Direktor des Landschaftsverbandes Rheinland
Rheinisches Archiv- und Museumsamt

Archivberatungsstelle Rheinland

Briefanschrift:
Rheinisches Archiv- und Museumsamt - Postfach 21 40 - 50250 Pulheim

An
Seminar für mittlere u. neue Geschichte
der Universität Göttingen
Herrn Prof. Dr. J. Hoffmann
Platz der Göttinger Sieben 5

37073 Göttingen

Datum
22.04.2003
Auskunft erteilt
Dr. Langbrandtner
E-Mail:
archivberatung@lvr.de
Zimmer-Nr. Tel.: (0 22 34) 98 54- Fax: (0 22 34) 98 54-
BH 113 256 349
Zeichen - bei allen Schreiben bitte angeben
983-305

Fragment der Handschrift Vita Sancti Goaris im Archiv Schloss Arenfels (Grafen von Westerholt)

Sehr geehrter Herr Prof. Hoffmann,

das Archiv Schloss Arenfels ist zur Zeit (noch) nicht benutzbar, die Besitzrechte liegen bei einer Linie der Freiherren Geyr von Schweppenburg.

Ihre Anfrage hat mich aber in die Dienstregistratur der früheren Archivberatungsstelle der Rheinprovinz geführt und mich dort hinsichtlich der jüngeren Archivgeschichte von Arenfels fündig werden lassen. Dort gibt es die Handakte des Reichsoberarchivrats Dr. Wilhelm Kisky zu Archiv und Bibliothek des Schlosses Arenfels.

Dr. Kisky hat in den 1930er Jahren das Archiv der Grafen von Westholt auf Arenfels verzeichnet und im Laufe der Jahre persönliche Kontakte zur Familie aufgebaut. Nachdem er mit knapp 70 Jahren im Herbst 1950 pensioniert worden war, baten ihn die Grafen von Westerholt um fachliche Hilfe: Das Inventar des Schlosses, die Waffensammlung, die Bibliothek und auch das umfangreiche wohl geordnete Archiv sollten versteigert werden, um die Erbansprüche von zehn Familienmitgliedern zu befriedigen.

Auf seine Vermittlung wurden die Kölner Buch- u. Graphikauktionen Nethe & Co (später Nethe & Venator, heute wohl Venator & Hanstein) eingeschaltet. Kisky erstellte zusammen mit Venator die Kataloge zur Versteigerung der Bibliothek und Waffensammlung (und Archiv) Schloss Arenfels am 13. – 15. 9. 1951. Es muss wohl noch eine zweite Versteigerung im Herbst 1951 gegeben haben, bei der hauptsächlich das Archiv unter den Hammer (aber zumeist in die Hände von öffentlichen Archiven) kam. Über die Versteigerung wurde in der FAZ vom 23.8. und 12.10. 1951 berichtet.

p. 4

p. 6 Ztg. A 34

Richard Gäpel: „Den Codex Arenfelsensis erwarb die Gemeinde St. Goar am Rhein"

Franz-Jos. Schwarz

Besucheranschrift: 50259 Pulheim (Brauweiler) - Ehrenfriedstraße 19

Bushaltestelle Brauweiler Kirche - Linien 961, 962, 967 und 980

Telefon Vermittlung (0 22 34) 98 54-0

Internet: www.archivberatung.lvr.de
E-Mail: archivberatung@lvr.de

Zahlungen nur an den Landschaftsverband Rheinland - Kasse
50663 Köln - auf eines der nebenstehenden Konten

Besuchszeit
Wir haben gleitende Arbeitszeit
Anrufe und Besuche daher bitte möglichst in der Zeit von
9.00 - 11.30 Uhr und 13.30 - 15.00 Uhr oder nach Vereinbarung

Banken
Westdeutsche Landesbank 60 061 (BLZ 300 500 00)
Deutsche Bundesbank Filiale Köln 370 017 10 (BLZ 370 000 00)
Postbank Niederlassung Köln 5 64-5 01 (BLZ 370 100 50)

983-001-05.2002

Stadtverwaltung St. Goar 06741-1643

jetzt Bistumsarch. Trier Depositum der Kirchengemeinde St. Goar?

Dr. Kisky hat das Vorwort für den Katalog verfasst und geht unter dem Stichwort Handschriften auf das o.g. Fragment ein: „ Unter den Handschriften fällt als wertvollstes Stück das von den Monumenta Germaniae historica lange vergeblich gesuchte Blatt aus der Lebensgeschichte des Hl. Goar aus dem 9. Jahrhundert auf". Im Verzeichnis der Handschriften, das Dr. Kisky vor 1940 erstellt hat, ist das Fragment die Nr. 1. Man muss also davon ausgehen, dass die Handschrift versteigert wurde und sich nicht mehr im Archiv Schloss Arenfels befindet.

In der Handakte befinden sich auch Konzepte mit Schreiben Kisky´s an die Grafen von Westerholt. Nach Abschluss der über mehrere Monate sich erstreckenden Abwicklung der Versteigerung auf Schloss Arenfels stellte Dr. Kisky Ende März 1952 für seine Vermittlungstätigkeit eine Honorarforderung: „An dieser Stelle darf ich vielleicht darauf hinweisen, dass meine Mitarbeit an der Versteigerung und am Katalog und an der Werbung (Aufsätze und Hinweise in Zeitungen, Auskünfte an Reporter u.s.w.) dem Ergebnis und damit nicht nur der Firma Nethe und Venator, sondern auch der Familie zugute gekommen ist … Handelte es sich doch um einmalige Stücke, wie sie äußerst selten bei einer Bücherversteigerung auftauchen. Denken Sie nur an den Codex Arenfelsis (der nach St. Goar kam) und das Aufsehen, das er erregt hat. Dass er entdeckt worden ist, kann ich übrigens ja schliesslich auch für mich in Anspruch nehmen …"

Möglicherweise kann man diese Textstelle dahingegen deuten, dass das Fragment zur Vita sancti Goaris nach St. Goar verkauft worden ist. An einen öffentliche Einrichtung oder einen Privatmann? Vielleicht kann man hier weitersuchen.

Ich hoffe, Ihnen auf diese Weise die Suche nach der Handschrift ein wenig erleichtert zu haben.

Mit freundlichen Grüßen
i.A.

(Dr. Langbrandtner)

cęli · et uniuersa quę mouentur in
terra? Et singulis est anima uiuens
ut habeant aduescendum? Et factum
est ita? Vidit deus cuncta quę fecit
et erant ualde bona? Et factum est
uespere et mane dies sextus. Igit̃
perfecti sunt cęli et terra et omnis
ornatus eorum? Complenit deus die
septimo opus suum quod fecerat et re-

Trier Bibl. A

1)

BAT 71,84 Nr. 386

als gesonderter Einband des Seiten 81–130 (16. Jh.)

Renovatio registri fundationis
Altaris S. Barbarae in Ediger
de anno 1723

Gen. 1,30 B – 2,1. 5,31B–6,3. 6,5–7; 13–15. Anfang

Ed. XI 94; (95)

Totenkal.: wohl 1. Drittel – Mitte 11. Jh.

W. Wolfram

Trier, Bist. A

LECTIO LIBRI GENESIS

[illegible] genuit cham & iaphet
[illegible] homines multiplicari super
terram & filias procreare filios filii
eorum quod essent pulchre accepe-
runt sibi uxores ex omnibus quas elege-
rant dixitq; dns non permanebit spiritus

2)

Ed XI 94;(95)

Urkenkauf- wohl 1. Drittel - Mitte 11. Jh.

W. Koolpe

Trier, Bist. A 71,84 Nr. 386

in homine in eternum · quia caro est ·
Erunt q dies illius centum uiginti anno
Videns autem dñs quod esset multa mali
tia hominum in terra · & cuncta cogi
tacio cordis intenta esset ad malum
omni tempore · penituit eum quod
hominem fecisset in terra · & tactus do
lore cordis intrinsecus · & pretauens inquit ·
Delebo inquit hominem quem creaui
[illegible] ab homine usque ad
animantia · a reptili usque ad uolucres
celi · penitet enim me fecisse hominem ·
Noe autem inuenit gratiam
uenit coram me · repleta est terra
iniquitate a facie eorum · & ego dis
perdam eos cum terra · [illegible]
delignum leuigatum · mansiunculis in
arca · & requiescet humanum genus in
terra · & crescite · & multiplicamini ·
Et sic fecit noe omn

3)

Ed XI (94) 95

Urkundenkauf: nicht 9. Jh.,
wohl 11. Jh. 1. Drittel bis
gegen Mitte

W. Wolfram

4) BAT 71,84 Nr. 386 äußerer Einband

rechts: Ps. 3 . 42

links: Ps. 9B 4-14

Mitte: Mt. 27,2-13

Ed. XI 96; 97

Irtenkauf: li: 11. Jh.
Mitte: 15. Jh
re: 11. Jh.

Cod. S. Eucharii S. Matthie apli ep. Trebarum

Cum fabricator mun di mortis sub pli ci um pate
retur in cru ce cla mans ua ce magna tra
di di re spi ri et ce ce uelum
templi scissum est monumenta aperta sunt
terre motus e num factus fu it magnus qua
mortem fili de clamabat mondus se
sustine re nonposse a perta ergo per mu tis
lancea latere crucifixo domino exiuit san gus
et aqux in re demptio nem sa lu tis
nos tre o admirabile pre ti um cuius
glo ri a capti ui re dempta est mon di tar
tarea : comfracta sunt

Post octauas pentecosten. Responsoria. Deus omnium. Vsq; kl. Nō.
In principio. Vsq; kl. Septb. Akl. Septb. Sibona suscepimus. Duocbt.
Et Petro dne duocbt. Akl. Octob. Adaperiat. usq; kl. Nouemb.
Akl. nouemb. Vidi dnm usq; in aduentu dni nri ihu xpi.

Trier

Priestersem. 40

für 1r

Trier Priesersem. 40, f. 18r

pit ei angl̄s dñi · Et accepit
conjugem suã · & non cog
noscebat eam donec pepe
rit filium suum primogeni
tum · & uocauit nomẽ ei⁹ ihm ·
Cum ergo natus esset ih̄s inbeth
leem iude in diebꝫ hero
dis regis · ecce magi abori
ente uenerunt hierosoli
mam dicentes · Ubi est
qui natus est rex iudeoꝝ ·
Uidimus enim stellam eius
in oriente · & uenimus ad
orare eum · Audiens au
tem herodes rex turbatus ẽ · et
omis hierosolima cum illo ·
Et congregans omes princi
pes sacerdotum & scribas
populi · sciscitabatur ab eis
ubi xps nasceretur · At illi
dixerunt ei · In bethleem
iude · Sic enim scriptum ẽ
p prophetam · Et tu beth
leem terra iuda · nequa
quam minima es in principi
bus iuda · Ex te enim exi&
dux · qui regat populum
meum israel · Tunc hero
des clam uocatis magis · di
ligenter didicit ab eis tem
pus stellę · quę apparuit
eis · Et mittens illos in beth
leem dixit · Ite · & interro
gate diligenter de puero ·
& cum inueneritis renunti
ate mihi · ut & ego ueniens
adorem eum · Qui cum
audissent regem · abierunt ·
Et ecce stella quam uide
rant in oriente ante ce de
bat eos · usque dum ueniens
staret supra ubi erat puer ·
Uidentes aũt stellam · ga
uisi sunt gaudio magno
ualde · Et intrantes domũ ·
inuenerunt puerum cum
matre eius · Et procidentes · adorauerunt eum ·
Et apertis thesauris suis · ob
tulerunt ei munera · Au
rum · thus · & myrrham ·
Et responso accepto in somnis · ne redirent ad herodẽ ·
Per aliam uiam · reuersi
sunt in regionem suam ·
Quibus recessissent · ecce

Trin. Seminarium.

Hs 40

fol. 18r

iudee regio & hieroſolimitae
uniuerſi & baptizabantur
abillo iniordane flumine con
fitentes peccata ſua. Et erat
iohannes uestitus pilis camelo
& zona pellitia circa lumbos
eius & locustas & mel silues
tre edebat & pdicabat dicens
Uenit fortior me post me. cui
non sum dignus pcubens soluere
corrigiā calciamenta eius.
Ego baptizaui uos aqua. ille
uero baptizabit uos spū scō.
Et factum est indieb; illis. ue
nit ihs a nazareth galilee. & bap
tizatus est in iordane a iohanne.
Et statim ascendens de aqua. uidit
aptos celos. & spm tanq; colum
bam descendentem & manentē
in ipso. Et uox facta e de celis.
Tu es filius mus dilectus. in te con
placui. Et statim sps expellit
eum in desertū. & erat inde
serto quadraginta diebus &
quadraginta noctib; & tēpta
batur a satana. Et erat cū bestijs.
& angeli ministrabant illi.
Postquam aut traditus est
iohannes. uenit ihs in galileā
pdicans euangelium regni dei. &
dicens. Quoniam impletum est tempus
& appropinquauit regnum dei.
Penitemini. & credite euan
gelio. Et pretereiens secus ma
re galilee. uidit symonē & an
dream fratrem eius mittentes
retia in mare. Erant enim pisca
tores. Et dixit eis ihs. Uenite
post me. & faciam uos fieri pis
catores hominū. Et protinus re
linquentes retia; secuti sunt eum.
Et progressus inde pusillū. uidit
iacobum zebedei & iohannem
fratrem eius. & ipsos in naui con
ponentes retia. Et statim uoca
uit illos. Et relicto patre suo
zebedeo in naui cū mercenna
rijs secuti sunt eum. Et ingre
diuntur capharnaum. & statim
sabbatis ingressus in synagogā
docebat eos. Et stupebant sup
sup doctrina eius. erat enim
docens eos quasi potestatem
habens & nō sicut scribe.
Et erat in synagoga eorū homo
in spū immundo. & exclamauit

Trier
Priestersem. 40

fol. 49v =

elizabeth pariet tibi filium
& uocabis nomen eius iohannem
Et erit gaudium tibi & exultatio & multi in natiuitate eius
gaudebunt Erit enim
magnus coram deo & uinu
& sicera non bibet & spu sco
replebit adhuc ex utero matris sue Et multos filiorum
israel conuertet ad dnm deum ipsoz
Et ipse p̃cedet ante illu in spu
& uirtute helie Ut conuertat
corda patrum in filios & incredibiles ad prudentia iustoru
parare dno plebe p̃fectam
Et dixit zacharias ad angm
Unde hoc sciam Ego enim sum
senex & uxor mea p̃cessit in
tu V mm dieb: suis Et respondens angls
dixit ei Ego sum gabriel
qui adsto ante dm & missus sum
loqui ad te & hec tibi euangeli
t m X zare Et ecce eris tacens & non
poteris loqui usq: in diem quo
q̃ hec fiant: pro eo q̃ non credidisti ver-
bis meis que implebunt in tempo
re suo Erat autem plebs expectans
zachariam & mirabantur q̃d tar-
daret ipse in templo Egressus autem
non poterat loqui illis & cognouer q̃ uisione uidisset in templo Et ipse erat innuens illis
& p̃mansit mutus Et factum est
ut impleti sunt dies officii eius
abiit in domum suam Post hos autem
dies c̃cepit elizabeth uxor eius
& occultabat se menses quinque
dicens Quia sic mihi fecit dns
in diebus quibus respexit auferre
opprobrium meum inter homines
cp III In mense autem sexto missus est angls
gabriel ad̃ in ciuitate galilee
cui nom nazareth ad uirginem
desponsatam uiro cui nom erat
ioseph de domo dauid & nom uirginis maria Et ingressus angls
ad eam dixit Aue gratia plena
dns tecum benedicta tu in mulieribus Que cum audisset turbata est
in sermone eius & cogitabat
qualis esset ista salutatio Et ait
angls ei Ne timeas maria
inuenisti enim gratiam apud dm
Ecce concipies in utero & paries
filium & uocabis nomen eius ihm
Hic erit magnus & filius altis

10

Priestersem. 40

fol. 70v =

Sect mar ep ccl

Sect luc ep cxv

S sanctę ppe viii

Sect mar ep ccxxiii

Sect mar ep ccxxv

Sect mar ep ccxxvi

Sect luc ep cl iii

Sect mar ep ccxxvii

Sect mar ep ccxxviii

Sect mar ep cxc

Sect luc ep cxcv

Sect mar ep ccxxix

Sect mar ep ccxxx

Sect luc ep cxcvi

Sect luc ep cxcvii

Sect mar ep ccxxxi

Sect luc ep cxcvii

Sect luc ep cxcix

Sect luc ep ccxxxii

fill R Respondens iun' dix' ba-
ſq: nisi in oratione & ieiun

FRVI Sedebat ihs docens: & erant
pharisei usq: iudicium habebit hodie.

SABB Erat ihs docens in synagogis: usq:
quę glorię fiebant ab eo.

FBD XV: PPC

In illo tp Accedentes ad ihm: seducei
usq: audientes turbe mirabantur
in doctrina ei.

FRVIII Interrogau ihm un' de scribis:
usq: n est longe a bo regno dei

FRVI Dixit ihs parabt hanc. Simi
le factu est regnu celoru homini q se
mina bonu semen. usq: triticu au congre
gate in horreu meu

Dixit ihs: Sint lubiuri p cincti
usq: filius hominis ueniet SCOY
cosme et damiani

Dixit ihs. Hec mando uob ut diligat
usq: q odio habuer me gratis.

Deinde SCI michahelis

Accesser ad ihm discipli usq:
sep uident faciem patris.

FBD XVI P PCI X.

In illo tp. Ascendens ihs in naviculam
transfret usq: q dest potest hec tale

FBD XVII P PETC.

In illo tp. Loquebatur ihs eis discipulis
in parabolis dicens. Simile est regnu celoru ho-
mini regi qui fecit nuptias filio suo. usq: pauci
electi

N SCI MARCI

Dixit ihs parbth. Omo q dabo peregre
usq: intra in gaudium dni tui

NAT SCI CALISTI

Dixit ihs. Vigilate q nescitis: usq:
Sup oma bona sua constituet eu. N SCOY
CRISANTI ET DARIE

Dixit ihs. Videte ne quis uos seducat
usq: In fine hie salui erunt.

NTT SCI CESARII

Dixit ihs. Amen dico uob. Nisi granu
frumenti usq: patrem suu celes. SCORU
QUATUOR CORONATORU

Descendens ihs de monte usq: copio
sae in celis. N S theodori

Dixit ihs. Ponite corda uri. usq:
possidebitis aiabus uris

FBD XVIII PPC

Dixit ihs parbth. Simile est regnu celoy
homini regi qui uoluit rationem pone
usq: fri suo decor dib: uri

N SCI MENNE

Dixit ihs. Si quis uult post me uenire
usq: cloneet ut deat ante regem di

NAT SCI MARTINI

Dixit ihs. Sint lubiuri p cincti
usq: filius hominis ueniet.

FRIIII Erant ad ppinquantes

Iter Triestrsem. 40

fol. 130v

adihm̄ publicam · usq: pēnitentiā
agente · EBD VIII P PC
Sed mat cp̄ xxii
Sed mat cp̄ ccxxiii
Abeuntes pharisei cōsiliū inier̄.
usq: & quēs dīdō ·
NT Scē cecilie ·
Sed mat cp̄ xx
Sed mat cp̄ clxxiii
Dix̄ it ss̄ parbth · Simle cē regnū
celoy decē uirginb: usq: eq̄ nesci
tis diem neq: horā
Sed ioh cp̄ xlviii
N sci clementis
Sed mat cp̄ clxxiii
Dix̄ it ss̄ parbth · Homo q̄dā peregre
Sed mat cp̄ lxxii
usq: intra in gaudiū dn̄i tui ·
NAT Scē felicitatis
Sed luc cp̄ cxlviii
Sed mat cp̄ cxxv
Loquente ihū ad turbas · ecce mat eius &
frēs · usq: sorores & mat ē · FR MIA
Sed luc cp̄ cxxii
Dū pābularet ihs̄ p̄ter In trauit mq̄
Sed mat cp̄ cxl
dā · usq: nō auferetur abeo ·
N Sci crisogoni
Sed mar cp̄ lxxviii
Sed ioh cp̄ cxxxiii
Dix̄ it ss̄ · Hec mando uob · usq: qua
odia habuer̄ me gr̄a tis ·
EBD X VIII P PTC
Sed mat cp̄ cc xi
Sed mat cp̄ lxxiii
In illo tp̄ · Loquente ihū ad turbas · Ecce
princeps unus · usq: Et salua fac tua ē mulier ·
Sed luc cp̄ xxxiii
FR IIII Cū ēet ihs̄ in una ciuitatū
Sed luc cp̄ cl xii
eccē ur plen lepra · usq: & curarent ab
infirmitatib: suis ·
N sci saturnini
Sed mat cp̄ xii
Sed mar cp̄ cxxxviii
Dix̄ it ss̄ · Videte ne q̄s uos seducat ·
usq: hic salui erit ·

Vig Sci ANDREE
Sed ioh cp̄ xxii
Scribe & farisei sup cathedrā Moysi · usq:
descendentes sup filiū ·
NAT Sci ANDREE
Ambulans ihs̄ iuxta mare galileę ·
usq: secutus eū ·
EBD XX P PTC
In illo tp̄ · Cū subleuasset oculos ihs̄ & uid
Sed ioh cp̄ xlviii
usq: q̄ uentur ē in mundū ·
FR IIII Cū uenisset ihs̄ in domo simo
nis petri · usq: sine mortuos sepelire suos
FR VI · Dix̄ adihm̄ q̄da discipulorū ei ·
Sed mat cp̄ lxxii
gite · usq: adiciēt uob
N Scē Luciae
Dix̄ it ss̄ parabth · Simle cē regn celoy
thesaur · usq: Noua & uetera ·
FR IIII Dix̄ it ss̄ · Videte & cauete a fer
mento · usq: dimisit illū in domū suā
EBD IIII · ANTE NAT DNI
In illo tp̄r · Cū adpinquaret ihs̄ hieroso
limis · usq: Benedict q̄ uenit in nomine
EBD III ANTE NAT DNI
Dix̄ it ss̄ · Cū signa in sole & luna · usq:
uerba aut mea n̄ transibūt
EBD II ANTE NAT DNI
In illo tp̄ · Cū audisset ioh in uinculis ope
ra xp̄i · usq: q̄ p̄parau uiam tuā ante te
FER IIII

Trier Priesterseem. 40

fol. 131r

Trier Priestersem. 106 . f. 147v

eris. quia non habent retribuere tibi.
Retribuetur enim tibi in resurrectione
iustorum. Haec cum audisset quidam desimul discumbentibus dixit illi.
Beatus qui manducabit panem in regno di.

lvclxxxi
dcccxxi

At ipse dixit ei. Homo quidam fecit cenam magnam. et uocauit multos.
Et misit seruum suum hora caenae dicere inuitatis ut uenirent. quia iam
parata sunt omnia. Et ceperunt simul
omnes excusare. Primus dixit illi.
Villam emi. et necesse habeo exire et
uidere illam. rogote. habe me excusatum. Et alter dixit. Iuga boum emi
quinque. et eo probare illa. rogote
habe me excusatum. Et alius dixit.
Uxorem duxi. et ideo non possum
uenire. Et reuersus seruus. nuntiauit haec domino suo. Tunc iratus pater
familias. dixit seruo suo. Exi cito in pla

Trier Priestersam.

Hs. 106

fol. 147v

meas et mulcos ciuitatis et pauperes ac debi
les. et ceecos. et claudos. introduc huc.
Et ait seruus Dñe factum est ut impe
rasti. et adhuc locus est. Et ait dns
seruo Exi in uias et sepes et compelle
intrare. ut impleatur domus mea.
Dico autem uobis. quod nemo uirorum
illorum qui uocati sunt. gustabit
cenā meam. lvel lxxxii
Ibant autem turbae multae cum eo. dñ xcvi
et conuersus dixit ad illos. Si quis uenit
ad me et non odit patrem suum et matrem
et uxorem. et filios. et fratres. et
sorores. adhuc autem et animam
suam. non potest meus esse discipulus.
Et qui non baulat crucem suam. et ue
nit post me. non potest meus esse disci
pulus. lvel lxxxiii
Quis enim ex uobis uolens turrem aedificare. sol
nonne prius sedens computat sumptus. quae
cessarii sunt. si habeat ad perficiendum

Trier Priestersem. 106, f. 148r

Thor Thorkelsen. Hs 106

fr. 148r

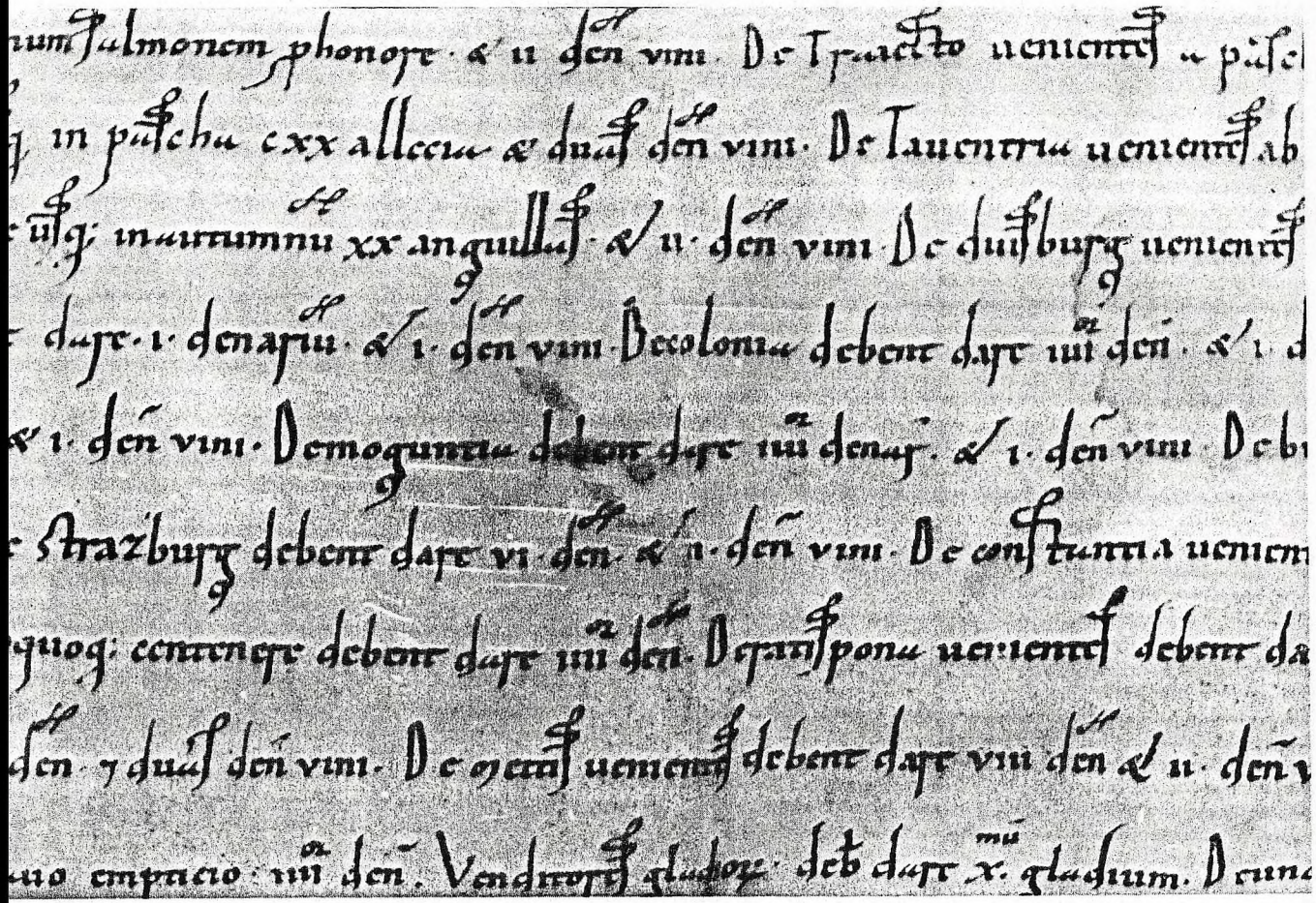

Faux diplôme d'Henri IV.

DH IV 487

Trier, StadtA Urk. J 1

G. Despy, Pour un "Corpus" des tarifs de tonlieux de l'Europe occidentale au moyen âge (Ve-XIIIe s.), Acta Historica Bruxellensia, Bd. 2 (1970)

in: H.-A. Arnould + andere, Recherches sur l'hist. des péages en Belgique 2, Francfort

leruer̄ ſaluū expḗlere aſſpo; Non congre-gabo conuentacule eoꝝ de ſan
guinib; nec memor ero nominu eoꝝ p labia mea; Er ergo conuentacule eoꝝ
n̄ carnalia nec de ſanguinib; p̄ec̄oꝝ ꝑpciatur congregabo eos: ſed ſpl mutatione obliuiſc̄ quid fuerint. nec amelia ut peccatores ut inimica uthomines:
ſed iuſti & fr̄is mei & filii dei uocabunt̄ Dñs pars hereditatis mee & calicis mei
tuer qui reſtituſſti hereditatē meā mihi p̄ Poſſidebit enī meū hereditatem ipſi ū
dñm eligant ſibi ſalu ipar tes quib; fruant̄ ꝑ̄ bonis & temporaler: por tionē
dñs & nus ē bibant alii mor tifera uoluptates: por tio calicis mei dñs ē q̄ calico
mei Adiungo ꝑ̄ctam. quia ubi caput ibi & corpus. ita n̄ inhereditate congrega
bo conuentacule eoꝝ. & p calicis ebrietate obliuiſc̄ar nomina uel era eoꝝ. ut
nō ſit. & huſquoſ liber o claritas q̄ era apud te. opat̄ q̄ mundus fieret. nemo ſ. prius
reſtituet mihi quod non comiſi. ſed reſtituet hīs q̄ ſe miſer̄i & decruciatus ponitac. in qui bus
que ego ſum mihi reſtituet. ſumet cecidet mihi impḗdens. & ē ē dñs mee p̄ela
tus eſt mihi. Lamuet poſſeſſionis meę unice claritatis tuę quę forte cecidet. uel ut ꝑ
ſeſſio ſiccet domū & leuitarū dr̄ē. quę aut ſitis ꝑ̄dam & hereditas manifeſtus in he
braico conuerſione addm facta ſic & ponit. & tu hęs dñe ſpes oſe mee es
ꝑ̄ne dice dño quitribuit mihi intellectu. inſup & uſq; ad noctem meę ſpiritus mei ſpiritus mei;
Ecquippe intellectu iſta hereditas uideri & poſſideri poteſt. ſup intellectu aut uſq; ad me
tem me eruditus inferna pars mea. carnis aſſumptio ut operiret tenebras mortali
tatis. quę ſi ille intellectus non habet. ſi prouidebit dñs inconſpectu meo ſep qm
eccle & triſtis mihi peccomouear. Uemens enī mee que tranſeunt. non cohortali oculi
deo quia ſep ma pḗ hoc prudentiſſimi ut ne i poſt temporalia p̄acta recurrere. quum
ſep ad exteriora feruntur ne bilitet meo p̄ me ea. Propter hoc lętat̄ cor meū & exul
tauit lingua mea. inſup & caro mea requieſcet in ſpe. Deus ne producat ꝑpter hoc
& uncogitationib. meis iocunditatis & uniuerſis ſeculorum ſuſup & cetera n̄ deficiat
in ueritate. ſed in ſpe reſurrectionis ob doctrinā & Immundet linguę animę
meę in inferno. nec dabis ſanctū tuū uidere corruptionē Nec neq; enī anima mea in
feris poſſidendis datus. neq; ſanctificatio eoꝝ puris ꝑpetī & diuiſa ſit a capitis ſui coeru
n̄ patiens. Notas mihi feciſti uias uitę. adimplebis me lętitia cū uultu tuo
delectationes in dextera tua uſq; in finē. Notas feciſti ꝑ humilitatis uias. ad
uitā renouandi hominis. unde ruinā huic ceciderat. in quę ad implebis eos lętitia.
uultus tui. Monulatoria queruli aliquid cū facias ad fructus uenderunt. in quib; quia ego ſu
mens ad ſpl ebris. delectatio eſt in ſaluare & ꝑpitiatio [illegible]

Trier Stadtbibl.
50/78
fol. 9r

pacifica quiescimat; qdsitis ē quidaliududent monere euvngelizantes· nisiqtē
eis dns dabit uerbū· ut euangelizare possint· & tunc efficient penne colūbe
deargentate· quoꝝ pdicatione incelū qta ferat ecclā; & tunc erunt posſ glorificat
sterioza dorsi eius inpallore· uelsicut nebriaco legit inuinore aurī
hoc ē inungore sapientie· quā bene helligimus carnalē, quā portat unguī xpi
qd leue ē; tunc inquā haecer siabeis auctoritas duoꝝ retinaculoꝝ inrelinquat;
Dū discernit caelestis regis supercaniue dealbabunt inselmon· mons di mons
pinguis, Ille ē caelestis· quiascendit supomnes celos· ut adimpleret omia;
Dū discernit supea· id ē supcolūbā· Rege sillo sudelicet· quiregunt carnis con
cupiscentias; Niue dealbabunt inselmon· qdintēr umbra· quiagra candifica
bunt inprectione corporis xpi; Confert enī umbra lumine & corpore; Lum
uero illud qd inprincipio erat uerbū· & umbracula meridianū fier & nob·
uerbū caro factū ē· & habitabit innob; Dō scilicet homo caqua lumini corp
accessit· & ineū credentes umbraptectionis operuit; Mons coagulatus
mons pinguis· utquid suspicamini montes coagulatos; Montē Inquo benepla
citū ē dō habitare ineo· & enī dns habitabit insinē; Quēaliū intellegere
debemus montēdi montē pinguē montē coagulatū· montē pinguē nisi
eundē xpm dequo ppha dic· & erit innouissimis dieb; pparatus mons
domus dni inuertice montiū· Ipse ē mons coagulatus ppt paruulos
gra· taqua lacte nutriendos; Mons pinguis· adroborandos aq; ditandos donoꝝ
excellentia; Nā & pfū lacunde fit caseus· mro modo significat gratiam,
Manat quippe & abundantia auisceru mat norū· & mia delectabili par
uulis gratis infundatur; Nequisuero auder & hoc dnm ihm xpm cōpa
rare celestibus· qui & ipsi dicti montes di· qm non defuer quieū dicerem
Aliquohm baptista· Alii helia· aut unum & ppharū· conuertuse adillos & an;
Utquid suspicamini montes coagulatos· Cummontē Inquo placuit dō ha
bitare ineo· Longe utiq; alit quā illis monab; quoꝝ aliquē ee hunc suspica
mini Ipsoquippe habitat omis plenitudo diuinitatis· non umbraliter taqua
mēplo a rege salomone facto· sed corporaliter· id ē solide atq; uerace; & qua
unsilli padoptionis gram filii dicti sint· nonideo tam quisqua illoꝝ ē unigenitus·
cui dicer & sede ad dextris meis· donec ponā inimicos tuos subpedib; tuis; Dō itaq;
placuit habitare inistomonte· quia paratus ē Inuertice montiū· Cui dic;
Tues filius ms dilectus Inquo bene coplacui; Ipse aū mons dni ē· quibos montes

Trier Stadtbibl.

50/78

fol. 85r

Quid ergo mirum si me predicatores [illegible] gentes ad
rum faciendo miracula [illegible] magnus & terribilis ipse
quime curru cursum. Et ideo iudicii inhebraeo legitur. Dñs iudicat in
archam sc̄am. Imo & terribilis esse dicitur qui rea eum sunt.

Dñe dñs uirtutum quis similis tibi potens es dñe. & ueritas tua mercuriatuo

Magna patientia tua es. Et misericordia. & ueritas circa te. Et omnes qui te sciunt, sed
plus est misericordia tua que exhibes mercatoribus tuum mercuriatuo.

Tu quidem in illo loco ubi sepultus & resurgere uoluisti deinde p̄ primitias
suscepisti ad euangelizandum mercuriu gentium. Ad quos nubes misisti. Ac per eam
implesti quod dixisti. Amodo uidebitur filium hominis uenientem in nubibus.
Quid ergo facient predicatores tui spargentes ueritatem tuam mercuriatuo.
Cum fremunt fluctus maris gentium immani ruditate feroci tatis sue.
Tu dominaris potestatis maris. motum autem fluctuum eius tu mitigas.
Secur ergo p̄gant nubes. mouēdur quidem mare. contradicit mare.
Perstrepit mare. sed fidelis dñs qui monuit sinat temptari sup id quod potest.
Neque inplacabiliter furit mare. immo ut temperatius rabies maris quiescat fecisti.
Tu humiliasti sicut uulneratum superbum. in brachio uirtutis
tue dispersisti inimicos tuos. Est quidem sup. draco immani. de quo in alio
psalmo dicitur. Draco iste quem finxisti ad inludendum ei. Sup. aut
p̄ superbum superbe tenebat, humiliatus est magnus & uulneratus est superbus.
Nam cum tam humiliatu exemplo didicerunt homines damnare superbiam
eius imitari humiliatem di. Ergo ille perdendo quos tenebat & quamplu
humiliatus est non erigitur sed prostratus, neque enim eum potuit uenire
sanguis xpi. qui fusus est in delere cyrographum peccatorum nostrorum quod erat
Uulneratum uero intelligas diabolum non pen̄trata carne quam non habe
sed per cor de ubi superbus est. Tui sunt caeli & tua est terra orbem terre
& plenitudinem eius tu fundasti aquilonem & mare tu creasti. Tui sunt
caeli p quos predicatur ueritas mercuriatuo. Tua terra que excepit ueri
tatem mercuriatuo. Denique quid illic plumbe factum. Orbem terre &
plenitudinem eius tu fundasti. quid ergo timeo aquilonem. quid timeo mare.
Est quidem in aquilone diabolus qui dixit. ponam sedem meam in aquilone
& ero similis altissimo. sed humiliasti sicut uulneratum superbum. Sed tu mar
sedem tuum fluctuum eius tu mitigas. plus in illa tua le quod tu fecisti adde.

Tate Stadtbd.

50/78

fo. 128r

trum ꝓpt̄ humilitatē̄ inserum boneoluꝫ · Audiatur utrum q̄ Posuit flumina
in desertu · & exitus aquarum in sitim · Terrā fructiferam in salsugine
ꝑ malitiā habitantium in ea · Currebant eli quando ꝓ populo iudeorum
aquæ · Currebant prophetiæ quæ cessauerāt modo ibi prophetiam · Non inuenis
Complet̄ enim · in se communationē dei quia scr. & nubib; mandabo ne pluant
sup̄ eā imbrē · Cor dā eorum sqq̄ huc sitiunt & arescunt · & quærunt
condam terra fructifera habentes dinoscitā · Sustos operum · copia
fer tilis ꝓpt̄ malitiā incredulitatis suæ · In salsugine q̄ uersi sunt eorū
ista sterilitate nr̄a fecunditas condiret̄ · Primo dū · & coris loth · Causa pe
na nr̄a cautela est · dicente dn̄o · memores estote uxoris loth · pestilentie
eni flagellato ut salomon ait · sapientior erit paruulus · Ecce quomodo
ramus fractus naturaliter · unde quomodo insertus sit oleaster · Posuit de
sertum in stagna aquarū & terrā sine aq̄ in exitus aquarum · & collo
cauit illuc esurientes · & constituer̄ ciuitatē habitationis · Complet̄o
enī q̄d dns dix̄ iudeis · Auferetur a uobis regnū dei & dabit̄ genti facienti fruc
tus eius · desertū quodam modo gentilitas diuine gratie affluentie inun
datur · In ipsis fundis serpentū & draconū habitacula uelud stagna · In his aspis & lauacrū
& exitus aquarum id est spiritalia charismata & largitas · Impleto q̄d & ieremias
ꝓphēta ꝑdix̄ · Quia repleta est terra scientia dn̄i uelut aquæ maris operien
tes · deinde ciuitates magne regis & tyrannus · ubinunc inspe ait · & ne habitauit ·
Deque dictū est · non potest ciuitas abscondi supra montē̄ posita · in hac esuri
entes quondā illi · errantes insolitudine · in inaccessos firmæ fidei fastigio
collocantur · Sic beatæ memoriæ dilectus ait · & esurientes impleuit bo
nis · & diuites dimisit inanes · Et seminauer̄ agros & plantauerunt uineas ·
& fecer̄ fructum nectuntur tas · & benedixit eis & multiplicat̄ sunt nimis · & iumenta
eor̄ non minorauit · Seminauer̄ agros · id est cor de fidei semine uerbi dei ·
& plantauer̄ uineas plebes scilicet credentiū · in fide · spe · & karitate · & agri
sti · & uineę latē germinantes fecerunt fructum iustitiæ · Horum agro
rū uox est · sin uobis species cæsemine cum · Magnum ē · si car nalia ut ā mel cum
& triticum · Ego plantaui · apollo rigauit · dns aut̄ incrementū dedit · & ceterum ·
Dia gri cultura estis · dei ędificatio estis · Stans & hic benedix̄ dns · In omnib; benedic
tionē spiritalē in xpō & multiplicatus sum nimis · Creet centenum ero fide
lium ecclesiæ gentib; · Jumenta uero & pecora dicunt̄ in ecclesia · simplices quæq;

Trier Stadtbibl.

50/78

fol. 144r

Quu muri ꝑus inexpugnabiles nullius ob
sidione subuersi sis. Hec qui plenius
cognoscere uult. Legat historiã xeno
fontis degiro mõre. et inueniet ea
cc cõpleta. q̃ illius longe ante ꝑdixit
dnõ mõsefflante. Et dabo t̃ gẽre thes
auros regũ absconditos. & diuersas
urbiũ. & archanos secretos. ideaque
reges et regine sẽp mẽ dari hbebant
t̃ dabo. & quare hoc. Vt sciasq;
ego dns q̃ uoco nomẽ tuũ ds isr. lon
ge ante quã nascaris. sic̃ oli uocaui i
saac et iacob. et multa ante ꝑdixi de
te. ut de isaac et iosia. et hoc nõ fe
ci ꝓpt̃ te. neq; ꝓpter tuo merito. sed ꝓp
t̃ seruũ meũ iacob. & isr t̃ electũ
meũ. ut dimittas eũ ex captiuitate. et
recognoscens q̃ t̃ ante ꝑdixi quãs
cereris. bona seruis meis impendere
studeas. Et uocaui te in nomine tuo.
exposẽ hoc ẽ ut gẽres uocaris. Assimilaui
te in nõmine filio meo. & nõ cog
nouisti me. Multi uolunt hoc
referre ad dñm ihm xpm q̃ istam
sententia dicit. sed nõ loquunt̃ ea q̃
uerba. Cẽres q̃ imꝑtat̃ hereses nãp
se hereditare animalibus suis clarius
cepit. regnũ uidelicet babylonios
chaldeos medos. & ꝑsarum. atq; egyp
ti. & q̃ xps etiã uocat̃ ꝓpt̃ dignitatẽ impe
rii. assimilari dr̃ dnõ ihu xpo tamẽ
in nomine. q̃ hereditate a patre sus
cepit. sicut in psalmo hbet̃. Postula
a me et dabo t̃ gentes hereditatem
tuã. et q̃ unctus ẽ oleo lẽticie ꝑ par
ticipib; tuis. Assimilaui te inq̃d
in nomine filio meo. et cognouisti me
ee ueru dñm. q̃ te feci uictore mul
tarũ gentiũ. si adorasti idola q̃ t̃ nihil
ꝑfuer̃. Ego dns & nẽ amplius ds̃ fue
rit. extra me nẽ ds̃. Nõ excludit fi
lium ase neq; spm sem̃ eius dicens extra
me nẽ ds̃. q̃ pat̃ cum filio et spũ sco
unus ds̃. sicut locut̃ ipse filius. Ego
in patre et pat̃ in me ẽ. et ego et pat̃
unum sum. Accinxi te ut tute ut
adq̃reres t̃ regna & nõ cognouisti me.
sicut cognoscendus erat. Ideoq; accinxi
te ut tute et dedi gl̃am regno. ut
ꝓpter sciant hi q̃ ab ortu solis. & qui
ab occidente. quia absq; me nẽ. Ego
dns & nẽ alt̃. Legit̃ in uoluminc
libri hesdre scripsisse gẽres ad omnes
gentes nec alium dñm ꝑ dnm dm isr.
Vsq; eã ita intelligendum ẽ. ut ex captiuo
laxatione dispositis dei nostri
ametus impleti sunt ẽ. Dicit iosephus
in historia antiquitatis. ideo deus

Trier Stadtbibl. 67/1051 f. 73r

Trier Stadtbibl

67/1051

f. 73r

mdaceserimꝰ, Et sacciũ id̃ alicui ponam
operimẽtũ eox: ut pẽnitentiã agentes
dicant cũ psalmista. Ego aũt cũm mo
lesti essent. induebãme cilicio. Dñs de
dit mi linguã eruditã id: doctã ut
sciam sustentare eũ q̃ lapsus est uerbo.
Hebrei nolunt hoc referre ad xpm
sz potius ad ysaiã. cui dñs linguã eru
ditã dedit. ut sustentaret plm iudai
cũ. et q̃ multa obpbria ab eis sustinu
it. unanimiũ ut serra lignea secaret.
Sed melius ut referam illud ad dñm ihm
xpm. q̃ eruditã linguã habuit ad cõso
landũ mer emes. et ad uocandũ peccatores
ad pẽnitentiã. et q̃ psalue humano gene
ri hec pia uoluit. Dñs mihi q̃ dixit
dedit mi linguã eruditã in lege omniq;
sapientia. ut scia sustentare eũ uerbo
q̃ lapsus est sub in peccatũ et mortẽ gen̄
uidelicet humanũ. Quo uerbo dicit
se sustentare gen̄ humanũ. Verbo p
dicationis et pẽnitentie. dicendo.
Pẽnitentiã agite. appropinq̃bit enim reg
nũ cẽlox. Et uenite omes ad me q̃ labo
ratis et oneratiestis. et ego reficiã uos
Q̃d dic dñs dedit mi linguã eruditã uox
humanitatis e. sed m q̃ d̃ pp passione et
resurrectione dixe. data e mihi omnis po
testas; Quantũ enim ad diuinitatem
pinet. omia possidet q̃ filius cũ patre.
Et rigui id: eleuauit me. hoc ab exordio
meo natiuitatis t̃ pdicationis. me e
rigui maure. id: intellectui meo. in au
dit illu q̃si magistrũ. et ne alia loquar
nisi q̃d ab illo audiero. Deboc dicit ip
se me erigto iob. Ego a me ipso nil quor
Loquitur more discipli. q̃ mane no tẽ
pre a magistro docet. Dñs d̃ aperuit
mihi aure id: intellegentiã. Ego aũt
ctra dico id: ctra uoluntate eius ago
re. eo sũ inobu. hec uoluntate eius recu
si. q̃ q̃ placita sibi. facio sẽp. Corpus
meũ dedi pcutientib; uidelicet multi
b; omnis generis humani. et genus me
as uellentib;. Gene s. loca. ubi primũ barba
nasci. Tunc dedit genas suas suas ue
barbã uellentib; q̃ndo uelauerunt
facie eius et colabant et alapas ipso nec
tẽpnentes. Faciẽ meã id: pssentiam
meã. t faciem corporis mei aut. suum
declinaui ab increpantib; et cõspuen
tib;. Hec omia impassione illius legim
adimpleta. Dñs d̃ saluator mi sub
fuit impassione. ideo nõ sui cõfusus. ideo
nec rubui. neq; sustinui obpbriũ. Tunc
sustineret cõfusione. si ecia die iã resur
rexisset. Ideo q̃ ipse e saluator
mi. posui faciem meã ut petrã duri
simã

ego adiuuo te. ꝓco qđ ego adiuuabo te.
Nolite timere uermis iacob qui mortui estis
exist sub audit peccato. Ego auxiliat
sui tui dicit dns & redemptor tuus sc̃s isr.
Vermis appellat chorus aplorū ꝓpt humi
litatē imitans illū qui dicit in psalmo.
Ego sū uermis & non homo. Sicut enim
uermis terrā penetrat. ita sermo aplicus gen
tiū corda penetrauit. Mortui sunt qui isr
sub peccato qui dicunt cū aplo. Cotidie
morior. ꝓpt uitam qlam firs. uno autē
iā nō ego. uiuit uero in me xp̃s. Ego posui te
quasi plaustrū triturans nouū habens
rostra serrancia. hā supius dixim
secm litteā quid sit plaustrū triturā & ce
quare habeat rostra serrancia. secm ū
aliorē intellectū hoc signficat. qđ ꝓdi
cacio aplorū conterat ētarias potesta
tes. & spuale nequiciā eleuantē se con
tra scienciā di. & triturabis montes & col
les & cōminues. s montes reges & potes
tes huí seli designant. sicut p colles mi
noris potencie & dignitatis principes.
qui ꝓpt lucra tēporalia in supbiā cruci
t. s possumus & iā dicere qđ ecclesiastici
us habens euuangelice ꝓdicationis ros
tra serrancia ēterat incredulorū duris
sima corda. Et conterabit eos sepatans fi
dei a pales. id est omnes electos ab hereticorū
conuictione & uent tollet eos & turbo
dispget. ipsorū supbia interficiet eos. Tu
tu exultabis in dno & in sco isr. Et letaberis.
Alloquit chorus aplorū. illi peribunt in
sua supbia & infidelitate. tu aut ō chor
aplorū exultabis in dno cū uideris demo
nes egredi. & humiles corde exaltari ad
culmina uirtutū. Valde enī gauisi sūt
apli cū uiderent ꝓdicacionē suā gentes
conuerti ad fidē ab errore. Et gens & pau
peres qua nō habebant legē. nec ꝓphetas nec
aplos. neq; aliquē doctorē. qui eos ad gau
dia patrie celestis inuitaret. & qui eis pa
nē spitalē porrigeret. Et gens. gentiles & pa
uperes. quer aquas idē doctrinā spi
talē a sui philosophis. & nō sunt. inuenti doc
trinę spitales. Id est q; lingua eorū siti
arui. sine lege ac ꝓphetarū oraculis.
Propterea dns dicit isr. non eos penit derelin
quid nec in ēternū perire eos passus est.
Sed aperiā in supinis collib; flumina.
sicut in sub sequentib; ipse dicit. Ego dns
exaudiā eos. dns isr non derelinquā eos.
Aperiā in supinis collib; flumina. &
in medio cāporū fontes. Colles isto in loco
in bonā partē intelliguntur. Aperiā in supi
nis inuinclinatis. & humilib; gentib; flu
mina. hoc est doctrinā ueteris & nouī
testamenti. Aperiet dns omnipotens in

tabernacula. Quis habebit salutē generis humani et quis
uincet. Et quis destruet illud qd ego facio. Et
Quis operiatur in salutē generis mihi ps̄ qui uir
dñe. Nullus. Hec dicit dñs nisi dñs noster ihc̄
fecerit. Hec dicit pater sanctus dicit dñs
deus noster ihc̄. O sancti filii mei qui nos redemit
sanguine pretiosissimo. Ipse nos o sancti filii
mei. misit in babylonē et destruxit nos
et sumus sicut chaldei sine manib; sine
gloriantes. Quantū ad literā primo
babylon ideo interpretat confusio. quia dicē
fusi et labii immundi et turpes. quantū ad
adalcioē intellectū ad hunc hunc mundi
dñi significat. qui adhuc mittit dñs in
cayphe. in confusione peccatorū posit et nat.
uitatis intelligam regis et principis po
testatis. istius seculi. qui sicut mus tib; por
tat aliquid sic illorū mundanū pompa
huius mundi fuerat. Quantū ad historia
lē sensū egrum ideo dicit chaldeos glori
antes sine manib; sine qb habemus multa
et magna flumina primissimi nauig
existebant. Quantū uero adalcioē in
tellectū primo ideo hoc dicit. quia
animas malignorū hominū ps̄luet huius
mundi demones qui prius intelligunt na
gare sicut bant. Ipse nos inquit o sancti filii
mei misit in babylonē hoc est in mundi
qui dicitur in confusione peccatorum.
et destruxit de supbia potestatis huius seculi
unuersos et demones et ideo destruxit de cor
dib; hominū qui gloriabant in canna mab:
quia sic reputant ut ps̄dē recta et dilecti
one erga regnū filius mis in cor dib; ho
minū ps̄dicatione sua instructorū. Ego
dns sic sum o sancti et transisti in nos o chorā
ptorū. Hec dicit dns qui dicit filius israel
ua in mari rubro et in aquis torrentib;
idē fortissimus firmauit in deserto et in iordan
te ita marmon. sicut dicit moyses. qui ad
modū siccat in mari rubro. ps̄bens sub ter
ps̄ceū maris. sic facit in torrentib; arnon.
ps̄ens qui dicit in mari sua et in aquis or
dan fissimus. ut regressio exagi p
to et in tuor in tria remissionis habitatio mu
raculū. ipse docuit princeps huius mundi
de supbia et cum sit ad humiliatio et mundi
tia. et quia de cor dib; hominū demo
nes qui b; principabant ps̄bens sua apls
et ps̄dicatorib; sicut in mari. hoc est in hoc mun
do. in labia possint ps̄dicare. Ego eduxi
quadrigā de egipto et equū. Agnum
robustū. Quadrigā et equū pro multas
quadrigis et equis sicut agnum robustū
pro multitudine robustorū. simul ob dor
mierunt idē simul mortui sunt. nec re
surgent quia somno ps̄petuo immolati sunt.
Contriti sunt ab aquis multis in momento

ram meam. Exaltabit pressurā rectionē suā m
oribus gentiū p apl̄os suos p̄dicationē. Exi
exaltabit de sepulchro adeptos. de mor
te ad uitā. & eleuabit supōsos ęlos. & sublimes
erit valde patēs manifestans. Filius dī sēm
humanitatē seruus appellat. quia cum
forma dī esset. humiliauit semetipm factus
us p nob obediens p̄ri usq ad mortē.
Quia hoc egit. exaltauit eū dns pat ad
dexterā suā. dans illi nomē qđ est supno
mē. ut dicat filius dī. Sicut obstupuerunt
ti: sic admirabitis. sup te multi. sub ante pas
sionē tuā uidemus signa. miracula. ante
fieri. sic inglorius erit inter uiros. aspectus
ei ante passionis. uidemus eum spui et fla
gellari. atq. ad ultimū crucifigi. Forma
ei ich: speciosus ei sine honore erit. inter filios
hominū. Vox dī patris ad filiū. isto in
loco tenet ordo hystorię. Supius e
nī loquit̄ ē pphā ex persona dī patris de as
censione filii dī. Modo reuertit ad passi
onē illius. Et questio hic orit̄ quare dic
psalmista. Speciosus forma p filius ho
minum. cū hic. ipi dicat dns ppter
qđ inglorius erit aspectus ei inter filios
hominū. Que questio hoc modo
solut̄. quia nō referenda ista deho
nestatio ad faciē et uultū illius. sed ad
ignominiā passionis. Dicēt dn̄m con
spuī. crucifigi uiderem. & inter iniquos reputa
ri. illi qui uidentes ei miracula ante passionem
dixerant qualis hic. putauerūt nec illū filiū dī.
sed despectum et nouissimū uirorū. Iste aspe
get. id lauabit sanguine suo gentes multas.
mutet testamēto aspergebatur populus sangui
ne agi. sed nō mundabat a peccatis. Veniens aut
filius dī. & effundens sanguinē suū p nob. mun
dauit omēs credentes. quib destinati erant ad
uitam. Congrue g dr aspget gentes multas
et nomēs. q nō alius passio p fuit illius. hanc fidem
illius receperūt. & baptizant in nomine sc̄e
trinitatis. Sup ipsū cōtinebūt reges os suū.
id sapientes huius seculi plato. aristoteles. sc̄i
ter carnalia sapientes. qui se. & alios ui
debant regere. Predicantib; eis apl̄is euan
gelicā doctrinā. omīs sapientia humana.
omīs eloquentia mundana quieuit. Ita
des xpi p euangliū gratia longe lateq.
diffusa. Et quare hoc actū sit. in subse
quentib; manifestat̄ cū subungitur.
Quia quib; nō narratum de eo sub apatriar
chis. & pphis uidebunt. id intellegent eum
p redemptione generis humani uenisse. et q
nō audierūt pphis aduentū illius. et placitis
eū desiderio et fide. Et hos quib; nō narratū
de aduentu dni apparuit. ama is. & q amea
nō audierant debent intelligere
gentiles. de q̄b ipse dic. Beati qui non

carnalib; ⁊ ita anima reficit̃ ⁊ impinguatur doctrinis spūalib; ⁊ iustitiis; Debac crassitudine dic̃ psalmista. Sic̃ adipe ⁊ pinguedine repleat̃ anima mea. ⁊ impinguasti in oleo caput meū. Audire ergo audientes me. id̃ intelligere q̄ ego dicturus sum. q̄ habent intelligentiā. ⁊ comedere bonū. h̄ est intellegere xp̄m recte credendo. ⁊ bene uiuendo. q̄ dic̃. Ego sum pastor bonus. ⁊ ea intelligere. ⁊ percipere bonū uerbū euāgelii. Sequit̃ dr. Bone bone bonū semen seminasti in agro tuo. ⁊ delectabit̃ in crassitudine id̃ iustitiis ⁊ doctrina spūali anima tua. Inclinate aut̃ aurē uestrā h̄ē humilit̃ accedite ⁊ uenite ad me. in loco s; merito. recte credendo. ⁊ bene uiuendo. Audite id; o boni dicte uerbū meū. ⁊ uiuet anima uestra. i uita ēterna habendo ipse dic̃ q̄ uita ꝑstat omnib; inseparabilib;. Et feriam uobiscū pactū sempiternum. miserationes dāt fideles. Audite post̃ o q̄ ista. ferre dicam ꝑcipere. Unde dic̃ ꝑcussit abraham foedus id̃ hostiā ꝑ foedus pactū. sic legit̃ in ueteri testamento. q̄ dixit sanguine uitulor̄ ⁊ agnor̄ ⁊ firmauit foedus q̄ dic̃ ꝑcussit cui filius isrl̃ dans eis legem ita fecit q̄ dic̃ pepigit nobiscū in nouo testamento sanguine filii ⁊ firmauit. q̄ndo dixit nob; ihūs. Quare aut̃ dic̃ ⁊ feriā uobiscū pactū sempiternū. cū illud ꝑtinuerit ēterna

lex cum illis. Sed sequendum est quia dicit̃ nouum testamentum dic̃. Lex enim ⁊ ppheta usq; ad iohannem. ex eo regnum dei idest euāgelium adnuntiatur. q̄ sempiternum dr̃ esse. quia insuccedet ei altera lex. Unde et iohes dic̃ se uidisse in apocalipsi sua euāgelium. Et aut̃ dic̃ miserationes dauid fideles. sub ēternā firmabo uobiscum. ⁊ dedauid rege filio isai intelligendum est; de xp̄o dño. in cuius figurā ille ꝑcessit. Omnes enim ꝑmissiones q̄ facte sunt ad dm. in dño ihū impletę sunt. sic apl̃s manifestat illo in loco. ubi dicit. In semine tuo benedicent omnes gentes. ⁊ dic̃ inquit in seminibus q̄si in multis. ⁊ q̄si in uno. In semine tuo q̄ ē xp̄s. Dictum est gad dm. Semel iuraui in sco meo. si dauid mentiar. semen eius in ēternum manebit. Et feriam inquit uobiscum testamentum sempiternum. h; ē gratiam euāgelii. miserationes id ē ꝑmissiones fideles. q̄ facte sunt ad dm. Ecce testem populis dedi eum. ducem ac ꝑceptorem gentium. Vox dei patris de filio quem dedit testem populis. h; ē testimonium populis. uim ꝑcepta illius atq; mandata ei annuntiare. q̄ de seipso ⁊ patre loquit̃. Ego ad hoc natus sum. ut testimonium ꝑhibeam ueritati. ⁊ illud. Oportet ꝑdicari euāgelium istud in omni orbe. in testimonium omnibus gentibus. Iste enim testis est omnium q̄ per mundum ꝑmanserunt. Ipse est dux. qui ducatum restituimus ꝑbuit suis fidelibus. ⁊ ipse introducat nos de ēternis ad ēternā ꝓlationem dei patris ⁊ sui. sic ipse ducit.

Nemo uenit ad pa[tr]em nisi p me. Ipse aīa ē p̄ceptor nr̄ & magist̄ q̄s nos doceat uia ueritatis. & q̄ dicat. Vnus ē magist̄ ur̄ xp̄c. Ecce gentes quas nescie bas uocabis & gentes q̄ n̄ cognouerunt te adhuc current. Alloq̄t̄ ds̄ pat̄ filiū de uocatione gentiū ad fidē. & q̄d adhuc ē currant gentes. que ante illū n̄ cognoscebant p fidē & dilectionē. Ecce igit̄ gentes q̄s ignorabas ppt̄ idolatriā uocab a cultura uaria ad fidē tuā p apl̄os tuos p̄dicationē. & gentes q̄ n̄ cognouerūt ante fidē. adhuc currentes dicentes. Dn̄e refugiū factus es nobis. & iste ē ds̄ nr̄ q̄m expectabam. De ista fide. dns̄ tū ē ait supius. Quib; n̄ ē p̄dicatū de eo uidebūt. & i euangelio de ipso loq̄t̄ dicens. Beati q̄ n̄ uiderūt & crediderūt. Seqūt̄. & hoc fiet. ppt̄ dnm dm̄ tuū & sēm ispm̄ q̄ glorificabit te. Aliq̄ndo sacra scriptura de diuinitate filii di loq̄t̄. Aliq̄ndo de humanitate. Et q̄ndo de eo loq̄t̄ q̄ in p̄ncipio erat ds̄ uerbū apud dm̄ patrē. ds̄ pat̄ q̄t̄. Quando ait de eo q̄ dicat in euangelio. q̄ dme pseq̄mini hominem. q̄ ueritatē loq̄r uob. appellat̄ pat̄ dm̄ nr̄i ihu xp̄i sic isto in loco ait ds̄. ppt̄ dnm patrē dm̄ tuū & sēm ispm̄. quia glorificabit te. ex tēpore ea q̄ta q̄a habuit ipsa diuinitas ante oīa sēcla. eternalit cū ipso. Glorificauit ds̄ filiū in babilonia. q̄ndo dic. hic ē filius mis dilectus in q̄ mihi placui. Glorificauit eū eū in morte. & in passione resuscitans eū. Amor tuus. Querite dm̄ dū inueniri potest inuocate eū dū ppe ē. Ps̄. Ppheta alloq̄t̄ uideos. q̄ noluerūt recipere misericordias. & p missiones que facte fuerāt ut querant dm̄ dū tēp̄ ē. & loc̄ idē dū inuenit in hoc sēculo. Ac si diceret. Quia ergo noluistis recipere misericordias. que facte sunt ad dd. sed gentes receperūt eas. Agite penitentiā dū tēp̄ habetis. De hoc tēp̄ dicit apl̄s. Ecce nc tēp̄ acceptabile ecce nc dies salutis. In presenti siq̄dem potest inueniri. n̄ loco sed in merito fidei sed in futuro n̄ dabit. neq; loc̄ neq; tēp̄ dm̄ querendi s̄ inuenti. Qua ppt̄ querite eū dū inueniri potest. dū est̄ i corpore dū dat̄ loc̄ penitentie. Querām & nos eū n̄ loco s̄ fide. querām recte credendo. bene uiuendo. bene pseuerando & hoc cū simplicitate cor dis̄. ut illud Sapīe de dño in bonitate & in simplicitate cordis̄ querite illū. Seqūt̄. inuocate eū dū ppe ē. idē dū uocat. dū tēpus. Prope est enī dns̄ omnib inuocantibus se in ueritate. Longe ē ab illis q̄ ab ei uoluntate recedūt p̄ peccando. Sic enī appropinquemus ei bonis operibus. ī seruiendo n̄ loco

babtismatis· qui antea erat sal̃uncа· idē in
fructuos· ascendit ad culmina uirtutū· & effi
cit ab eis· Et urticā ait quę ē ignię nature sig
nificant̃ lubidinosi & cupidi· & q̄ a fide xp̄i ali
eni exist̃unt· & aculeis peccator̄ pungunt̄· q̄
te mutant̃ in mir̄· quę ē arbor aromatica· & odo
rifera· dū deuncus transeunt aduir̄tutes· bonū q̄
odorē uirtutū de se reddit· Nūq̄d nō paul̃ apl̃s &
zacheus nō erat sal̃unca· idē infructuose arbores
& urticę· q̄ndo alē p̄secutionis aculeis pungebat
xp̄ianos· Alē aculeis cupidinatis & estib; auaricię
anhelabat· S Certo ē uersi ad fidē q̄ reuert
nabiete & miroſ· in tantū· ut uñ illaq̄ dice
ret· xp̄i bonus odor sumus deo in omi loco &
erat dñs nominat̃ isignū eternū· q̄d non ause
ret· Cum inquit ascenderunt p infidelib; fide
les & creuerunt plubidinosis & cupidis· Casu &
ceteq̄ores duncuq̄ erit dñs nominat̃ in toto
mundo insignū eternū· q̄ ar̄po· xp̄iani dicunt̄·
q̄d signū salutis· nō auferet̃ a cordibus fideliū·
Hoc enī signo idē nomine xp̄i erit insignita
omis fideles usq; ad diē iudicii· Hęc dicit dñs
Custodite iudicium· idē rectitudinē· & facite
iustitiā· quia uicta ē salus mea· ut ueniat
& iustitia mea ut reuelet̃· Adp̄tim q̄ illo
in tpe morabat̃ inisit· loq̄tur ista pphe
ticus sermo· Custodite iudicium· idē omis eq̄liē
iudicate· & nullū ad tendat̃ psonā in iudi
cio uicta illud· Non honores uultū potentis
nec miserabilis in iudicio pauperis· Q̄d aut̃ subiungit·
facite iustitiā· Et iustitiā debem̄ intellegere
omis iustitutes· quę iustificant electos dei· Et
q̄re ista p̄cipio· Quia uicta ē salus mea ut ueniat
l. de ip̄o enī ē· ut ueniat filius mis ihs· q̄ uiuificat̃ sal
uator· eo q̄d salua p̄plm suū a peccatis & ppter ē
ut iustitiā meā reuelet̃ suo tēp̄re· Iuxta illud apli·
Postq̄ uenit plenitudo tēp̄ris· misit dis filiū suū·
Salus dī patris & iustitia filius ē· q̄ ipse sū saluat
& iustificat omis electos· Beat̃ uir q̄ facit hoc
Sub iudicio & iustitiā· & cū discretione oīa facit
et filius hom̄is· qui adp̄hendit istud· sub iudicio
id̄ qui fortit̃ tenet xp̄m credendo in eū· cui
pat̃ omne iudicium dedit· huic uersiculo simile ē·
q̄d dic̄ psalmista· Beati qui custodiunt iudicium·
& faciunt iustitiā in omi tēp̄re· Duo dic̄ beat̃
uir· & beatus filius hom̄is· ille igit̃ qui uirilit̃
in mandatis dñi laborat p̄teritq̄ obliuiscens· &
i futurū se extendens· donec p̄ueniat in unitatē
fidei· & cognitionē filii dī· In uirū p̄fectū in mēsurā
etatis plenitudinis xp̄i· utiq; sine dubio in
adoptionē filii dī merebit̃ p̄uenire· Sequit̃
Custodiens sinḡt sabbatū· ne polluat illud cus
todiens manus suas ne faciat omne malū· Sabba
tū custodit· q̄ p̄cepta dī adimplens auricus declī
nat· Custodiens sinḡt sabbatū cessando auricus
ne polluat istud beatus est· & custodiens mn̄
suas ab omi iniq̄tate ne faciat omne
malū· id est omne peccatū· q̄ q̄ uno offendit·

uenit · Dū enī dñs penderet in cruce.
passionē p nobis sustinens · in cor de eius fuit.
quia demones dānatur⁹ erat in inferno.
et iudeos traditur⁹ in manib⁹ romanor⁹ ·
Circūspexi · sub pendens in cruce · et non
erat auxiliator · sub mihi · neq; angls. neq;
archangls · neq; patriarcha · neq; ppheta ·
neq; apls · neq; quilibet iustus · neq; iudeus ·
neq; gentilis · & quesiui qui me adiuuaret.
et nō fuit · sub adiutor · Tale ē et hoc qđ in
psalmis dic̄ · Expectaui qui ē tristaret ē et
nō fuit · et qui ē solaret ē et nō inueni · Et rur
sum · Oēs amici mei dereliquer⁹ me ·
et noti mei q̄si alieni recesser⁹ t̄ a me ·
Et saluauit mihi brachiū meū · et indig
natio mea ipsa ē auxiliata ē mihi · Hoc
duplicē potest intellegi · ut expsona
humanitat⁹ loquat ē · t expsona dīnitat⁹ ·
Saluauit inquit mihi brachiū meum ·
hoc ē uerbū a quo assūptus sū resurre
tionē mihi p̄cur⁹auit · t fortitudo mea ·
Siue brachiū meū saluauit mihi · oēs
p̄destinatos ad uitā · et indignatio mea ·
id ē ultio et uindicta mea ipsa auxiliata
ē mihi · Quando uindicauit · me de hostib⁹
meis iudeis · t malignis spiritib⁹ · More
humano ista loq̄t ē · Seq̄t ē · Et ē conculcaui ·
id ē humiliaui · superaui · t uici p̄opulos ·
id ē iudeos in furore meo · et inebriaui
eos · hoc ē repleui eos miseria et afflictio
one in ira mea · siue in uindicta mea · et
detraxi interfā uirtutē eor̄ · hoc ē ad ni
chilū deduxi uirtutē doemonū et iudeor̄ ·
Conculcauit et supauit iudeos in furore suo ·
et inebriauit t repleuit eos miseria · quando
quadragesimo scdo anno ascensionis suę · ad
uenente milite romano · fame gladio pesti
lentia infecit eos · dispgens q; illos in oēs
partes mundi · et in oēs gentes · Abstulit
eis omēm gtam et dignitatē in tantū · ut
ipsi q̄ antea uocabant ē soli populus dñi · m
sint serui aliar⁹ gentiū · et qui quondā
fuer⁹ in capite · modo sint cauda · Detraxit
siue dejecit uirtutē doemonū ad nihilū qui
erecti erant in superbia · quor̄ princeps dix̄ ·
Sup̄ sydera celi ponā sedē meā · t eriā uirtu
tē iudeor̄ · deduxit ad nihilū · qui se solos
putabant existere fortes · q̄si soli auxilio
dī essent uallati · habentes soli legē ex omnibus
gentib⁹ · Modo enī non sunt fortes iudei · q̄a
nō habent dñm fortitudinis in se qui ē fortı
tudo et uictoria elector̄ · Hon sunt auxilio
dī uallati · qui a p̄pt impietatē et infide
litatē eor̄ · recesser⁹t ē a bellis custodię angl⁹ ·
Quę audita sē in templo · aduenientē excidio
desolationis dicentes · Transeam⁹ ad abyssos inferi ·
Hon habent legē · neq; ppheta · quia nō reci
piunt euangeliū · in quib⁹ illa omia com
nemē impleta · Lex siquidē et ppheta ·
usq; ad iohannem · Aduenient enī gra

abuntio siue abexordio mundi· neq; auris;
sub corporis ꝓceperunt sub bona q̄ ꝑ pamsh
scis-mus Oculi sub humanus n̄ uidit ds
absq; te· quę ꝑ pamsh expectantib; te· Au
ris n̄ audiuit· quia n̄ ibi son̄; Oculi n̄ uidit·
qa n̄ ē ibi corpus· neq; color· in cor hominis
n̄ ascendit· qa cor nr̄m illuc dirigi debā·
Quę fē ergo illa bona q̄ ꝑ panuit ds electis
utiq; semetipsum· idē cognitionē totus in
nouus· sicut ipse filius dix̄· Hęc est in
quit uita aetna· ut cognoscant te uerū
solū deū· & quē misisti ihm xp̄m· Hęc
certe fē ꝑmia & gaudia utq; ętnq; quę
nemo electorū uidit manens adhuc in
corpore· sic idē filius dix̄· Dn̄ nemo ui
dit umquā· sub sicuti ē·; Qui ergo uide
bē eū beati mundi corde· Occurristi
lętanti & facienti iusticiā· Inuis tu
is recordabunt̄· Hoc duplicē pot· ē· intel
ligi· Occurristi lętanti· de tuo aduentu &
facienti iusticiā ut symeoni q̄ dragesimo die
natiuitatis tuę· inuis tuis· idē in ꝓceptis
tuis recordabō̄ eur tui· electi tui· ut idē
symeon· & anna uidua· aliiq; fideles· Alię·
Occurristi· idē uenisti· & auxiliū ꝑbuisti·
lętanti deū· & confidenti; Et facienti
iusticiam ut dauid & uidę machabeo·
Ecce tu iratus es· & peccauimus·
in ipsis fuimus semper & saluabi
mur· & facti sumus ut in mundo; omis nos
quasi pannus menstruate· eunuise iusti
cię nr̄ę· Expsona ppti uidetq; loquitur·
q̄ noluit transire aduersitatē euangelii
dn̄o ꝑ dicante· & postea in tribulatione· pę
nitentiā ꝑ ferebat inuoce· quā n̄ habebat
ino pere· Et ē ordo ꝑ posterus cum dicit·
Ecce tu iratus es· & peccauimus· Prius enim
peccamus & peccando ꝓuocam̄ eum ad iun
dictā· Neq; quia ille iratus ē nos peccam̄·
sed q̄ nos peccam̄ ille iratus ē· Dicunt ergo·
Ecce quia nos peccauimus· tu iratus es· In pec
catis fuimus sęp· & saluabimur tua grā n̄
nrīs meritis· & facti sum̄ oms ut inmund·
idē sic leprosus aut polluti alia re· & cum
ūsę iusticię nrę circūcisio· sollicā· immo
latio agni· obseruatio sabbati· post quā ue
nit grā euangelii facte sē inmundę quasi
pannus menstruatę mulieris· q̄ nihil est
in mundius· Aluna quę hebraice uocatur
mene· dicunt̄ mēstruatę mulieris· quę sin
gulis mēsibus solent fluxū sanguinis pati· Qb;
dieb; obseruare se debā unus quisq; uir ab
uxore sua· Exillo enim ccubitu pleriq; q;
deo disponente nascunt̄ paruuli debiles·
& membris ctracti· ut quia patri & matri
n̄ fuit uerecundia tempore menstruo
adconcubitū in conclaui miscere simul·
ipsi suam uerecundiam palam omnibus
uidrant· Sicut ergo pannus men
struatae mulieris in mundus

inquit eam hoc̄e hurlm t ecclām ei dnm ap̄l
nidēs & ferum̄ sequēt̄ eos habitabant
ibi. Sed hereditas xp̄i est. & filii sue oms
ui dēt̄ credentes hereditant ea. Dehac
hereditate dic̄ psalmista. Tu hereditabis om̄q
ent̄ nomib; gentiu; & p̄ut adest. Postula
a me & dabo tibi gentes hereditate tuā. Et
erit cāpestria in caulas gregū. & uallis uacabit
ueubile armēto. popl̄o meo q̄ requisierūt
me. Vbi hic habet̄ erit cāpestria in caulas gre
gū. malia trans Iamone habet̄ saronas quē
regio int̄ iopen & lybdā. atq; cāmā. Inq̄
sunt cāpestria ferulissima & pascendis gre
gib; apta. sed habundant latronib; unde
& int̄ p̄ter uallis effundens sanguinem.
qua multus sanguis uacat & transeuntiū.
ibi effusus ē a latronibus. Vallis achor ipse
ubi achā filius charmi qui furatus ē de ana
themate & despolat iericho. periit cū omi do
mo sua. & quia turbauit ibi popl̄m sicut
ei dixit iosue. Exturbet̄ te dn̄s quia con
turbasti nos & ibi periit. Vocat̄ loc̄ ipse
uallis achor. i. uallis turbationis uel tu
multus. Et hec aut̄ duo nomina. hoc̄
p̄ saronas siue saron q̄ int̄ p̄ter uallis
effundens sanguinē. & pualle achor q̄ int̄
p̄ter uallis t̄bationis siue tumultus.
significat̄ gemulitas que plena erat effu sio
ne sanguinis. i. intumultu. i turbatione
meor̄ manebat. sed uersa ē in caulas siue
in oulia gregū. & in eubile armēto. hoc est.
in ecc̄la. Et in requiem p̄dicator̄. Aliorū q̄
fiddium qui de signant̄ p armēta & p greges
ouiū. sicut paulo post manifestat dicens.
popl̄o meo credenti mihi q̄ requisierunt me.
Et tuos sub audit̄ uidet q̄ derelinquistis dn̄m qui
oblitus est nom̄ sanctum eius. hoc est rem plum
q̄d in monte erat constructū. ut cōfestim hurlm
t qui noluistis credere uocem eius. qui ē mons
montiū. qui ponunt fortune mēsā & libant
sup ea. numerabo uos in gladio hoc̄ in
supplicium. & oms incedet̄ & corruetis. sub
chaldeorum
romanor̄. t deanonū. Et gladium hic. &
cēde. debem̄ intellegere. supplicū.
& poenas quib; ipsi ira dixerunt. Nonem̄
omīs popl̄s usus est gladio chaldeor̄ t romanor̄
p̄ eptus ē sed fame capti uitate & duro seru
tutis iugo afflictus est. sub quib; & ia ad
huc detinet̄. Quicquid & iam cruciat
quicquid affligit. quicq̄d punit. gla di
us dī dr̄. Q̄d aut̄ dicat qui ponitis.
fortune mēsā. & libatis sup eam. malia
trans Iamone habet̄ qui paratis fortune
mīsam. Fortuna aut̄ dea erat ap̄ egyptu
os. q̄ dicebat̄ & iam dea felicitatis. cuius
festiuitate in fine anni cēlebrabant offe
rentes eam sā referta & plena ēput ua
rii generis. nec̄ & ia pocul mulso mixto.

codices habent · in uetustissimis · Secm
in quit dies ligni · sub unge et dies credentiu l
omiu electoz anctam beatitudine · qr secm
eternitate xpi · Omis electi enim et · Et sic xpc
resurgens a mortuis iã nmoritur & mors illi ul
tra ñdominabit · Ita omis electi resurgentes
a mortuis · mors eis ultra ñdominabitur · sed
etnaliter cũ xpo manebit quando uidebit · dm
sicuti e · Istud e autem lignũ unge qd erat in me
dio paradisi · ide in medio eccle · & deq dicit
salomon · lignũ unge ẽ his qui adprehenderint
eã hoc e sapientiã que e ueri bulueri di pa
tris · & quitenuerint eã beati et · Qd q sequit ·
& opa manuum eoz inueterabit electu mei ·
siue electis meis · duplex sens e · Opa inquit
manuũ eoz · ide fide · doctrinã · operatione
q aplos inueterabit credentes sequaces illoz ·
quia imitatores illoz effectu · Ea que illi docue
runt & opati · Ipsi usq ad finẽ scti tenebit ·
Et dũ sept tenuerint · quasi tunc inueterabit
electis meis · hoc e ipsa opte aplos · in uetera
bit ipsis electis quia etnaliter ad tumultatem
& salutẽ eoz manebit ipsis · Unde & eugli
dã · ẽ etnũ · coqd obsequatores suos etnaliter
faciat electos · Non laborabunt frustra · neq
generabunt in cõcitatione · quia semẽ · dni
benedictoz ẽ & nepotes eoz cum eis · Non la
borabit apli aliq doctores in predicatione
frustra · Et in bonis opib; sic quondã iudei
mutuũ laborauer · quia mercedẽ aeternã
inde percepient · Et de laoribus manuũ suaru
exultabunt · Non generabunt filios spiritus
metur batione · hoc ẽ in dolore · sic quondã
rachel genuit filiũ carnale · sin gaudio &
in letitia gloriantes de numero credentiu ·
sic aplis paul gaudebat dicẽs · qd ẽ eni gau
diũ nrm aut corona glie unge · nne uos estis &
qre gaudebit iudex · qsem benedictoru
ide aplos dnice · subsem & nepotes aplos
ide unitũ si credentes in celesti beatitudine
cũ eis sine fine gaudebit · Et q antequ clamem ·
ego exaudiã · Adhuc illis loquentib; ego audiã ·
Antequ inquit clament ad me apli mei · ego
exaudiã uoluntatẽ illoz ñ uoce respondeo
do · designo atq miracula magnitudine
subsequendo · Et adhuc illis loquentib; ego au
diã · Et ñ cũ dicerent apli aliqui egreto aut no
tuo · In nomine ihu surge · statim sine mora
sanus in columis q surgebat · Neq eni potu
issent omis gentes intã breui spatio tpis in xpm
credere · nisi miracula signa fides eorum
quodãmodo ea exorta · Loquentib; enim
clamantib; aplis apostolicis q uocis dns mag
nitudine miracula respondebat ; Et lupus
& agni pascent simul · & leo ut bos comedent
paleas · & serpenti pulus panis ei · Et lupus
& agni pascent simul · Et aut persecutor et anima
ni as mansuet discipli simul & uer sati sunt

-unlocū

alios. urm̄ succeſſiſſe. Ecce ſerui mei lau
dabunt p exultatione cordis. ſecm̄ qđ pſal
miſta dicit. Beati q̄ habitant in domo tua
in ſeḍ ſeḍ laudabūt te. luos damabris p do
lore cordis & p contritione ſpūs ululabis ſub
impoenis infernj gentes ſicut oues implentes
illud. Ibi erit fletus & ſtridor dentiū. Te
aut̄ gaudebunt ſci. & ululabūt peccatores
p̄ cōtritione ſpūs. idē p dolore cordis quē
habebūt intrinſec̄ q̄ndo ſtetерint agni gre
gem dnī uidebunt ſtare ad dexterā. & hedi ad ſi
niſtras. & dimittetis nom̄
urm̄ uram̄ tū electis meis & uocabit te
dns dns tuus. & ſeruos ſuos uocabit nom̄ alio.
Lui inquit in locū urm̄ ſuccedentiby. di
mittens nom̄ urm̄ tū dapnati iuramentū
electis meis. Verbi gr̄a p̄pt̄ uram̄ malicia
uos deteſtantes. cū noluerint aliquid iura
re dicent. Simihi ñ eueniat ita ut iudeis
dapnatis. & romanis unde feliſ. ñ feci hoc.
& illud. Vel alit̄. q̄ omnis ſermo xp̄ianoz
& dm̄ colentiū ita debz esse firm̄. ut pro
uram̄to accipiatur. Iurabit hoc̄ e ſtrebun
tur ſcredere in dm̄. neſimilia patiantur
dicentes. Iuro. hoc̄ credo in dm̄ omnipem.
ſic̄ quida iudeoz oti crediderūt. Sphz
iudeicz. Aliq uſh. Et dns uram̄ tum
eoz erat. nos modo neceſſitate cō pulſi.
neo uram̄ ſicut illi oti dicentes. Vnus
dns ſi feci iſtud. Vel relinquetis nom̄ urm̄ elec
tis meis. ut ſicut uos quonda appellati eſtis filii
abrahā. & iacob. ita & illi. Iuxta qđ p̄curſor
iob dix̄. Lorens eſt ds delapidib; hoc̄ degenti
bus ſuſcitare filios abrahę. Et inter ficiet
inquā te dns ds tuus. non gladio materiali.
ſed ſententia & iudicio ſuo dapnabit ut ęternalit̄.
& ſeruos ſuos genteſ uocabit. nomine alio.
ut a xp̄o xp̄iani dicant̄. In quo ſub nomine.
Et in xp̄o qui benedictus eſt. ſup terram. hoc̄ q̄
benedictus fuerit. ut xp̄ianꝰ uocet̄ & ipſū nom̄
bene cuſtodiens in hac terra. benedicetur
in deo am̄. Qui inquit in hac benedictus fuerit.
benedicetur in futuro. cū omnib; electis. audi
ens a dño. Ventre benedicti patris mei. de qua
benedictione dicit & iam. apls. Et ſilii in hoc
uocati eſtis. ut benedictionē hereditate pos
ſideatis. Am̄ aut̄ in hoc loco ſonat fideliter
& ueraciter. quia illi q̄ benedicent̄ a dño fide
liter & ueraciter benedicent̄. & quicunq; ut ira.
urabit in deo am̄. Am̄ uram̄tū eſt dñi. hoc̄
confirmatio ſermonis illius. p quo nos modo
dicim̄ uere. Quinq̄d iurat inter r a.
id̄ qui ueritatē loq̄tur in p̄ſens. Iurabit.
id eſt loq̄tur in deo fideliter. Et ueraciter in die iu
dicii manifeſta reuelatione quia ſem per
dm̄ benedicent & laudē eius reſonabunt.
Iuxta illud pſalmo graphi. Beati q̄ habitant
in domo tua. in ſeḍ ſeḍ laudibunt te. ⁊

auderet· nec etiam somnum capere posset·
fideli mente conuersus ad dñm orauit dicens·
D nē· si corpus meum ē traditum his feris adde
uorandum· credo tamen quia tu misereberis
animae meae· quam redemisti tuo p̄cioso
sanguine· Confidentem ergo inte· scio quia
uiuum non me extrahent de ista reclusione·
Q uicquid enim disposuisti de me· fiat mihi sedm
multitudinem misericordiae tuae· Respectu
igitur diuinae clementiæ liberatus abhac tē
pestate· sensit sibi inp̄ximo aliam adesse·
V idebatur nempe sibi quod uultures· coruī·
aquilæ· milui· & omīs uoluucres caeli congre
gatæ ad ipsum per fenestras irrumpere uel
lent· sed cum sepius facto impetu nihil pre
ualerent· ingenti clamore ipsum locū reple
bant· Voces enim audiens· nihil penitus ui
debat· Certus itaq; quod diabolus haec
monstra inmitteret· ut terrorem sibi incu
teret· attentius orabat· & supra uires ieiuna
bat· Liberatus etiā hac tempestate· quadā
nocte cū peruigil in oratione maneret· sen
sit totam fabricam illius turris fundetenus
concuti· et quasi facto terremotu inp̄fun
dum mergi· Recognoscens uero insidias dia
boli· fiducialiter canere cepit· Si ascendero
in caelum· tu illic es· si descendero adinfernū
ades· Si sumpsero pennas meas diluculo·

Trier StadtB. 118/106-40 : fol. 304r

Trier Stadtbibl. 118/106

fol. 304r

fateor fenestras fractas. sed adhleta xpi symi
on fundatus supra firmam petram immobi
lis persistebat: atq; dō grās reddens. pro per
secutoribus gaudens orabat. Quantas postea
cruces. quantas mihi passiones pertulerit
quis nosse ualeat. quis digne scribere queat.
Solus haec nouit scrutator cordium. ipse enī
fuit sibi uiuere & mori lucrum. Interea uol
uentibus annis. uir dī resolutionē suā p̄uidit
corporis. Denīq; dominum ep̄m rogat. ut ex
pensas & operarios qui sibi lectū componant
mittat. Ipse enim in parte sui deuersorii locū
suae sepulturae parat. haec in quiens reqes
mea in sēcm sēti. hic habitabo. quō elegi eā.
Paucis postmodum diebus transactis. ipsum
ego humilis adii uocatus. & qui pedum illius
osculo eam indignus. ab eo in cellulam sum in
tro missus. Post orationē. amplexus. oscula. et
fletus. consedimus. Reuoluuntur inprimis
multa de thesauris scē scripturę. de orthodoxa
fide. de salute animę. Postremum. reuelante
dō inquit dissolutionē mei corporis inp̄ximo
adesse cognoui. Peto humiliter. ut hoc corpus
culum meum. his uestibus exuas. Istis quoq;
quas mihi adhoc parauī ordinatim reinduas.
& in hoc locello diligenter componas. Cui cū
obstupefactus responderem. quid pater si dom
nus p̄sul. ad domum scī Petri uel ad aliud

Stadtbibliothek/Stadtarchiv Trier
Hertmanni-Sammlung. Druck oder Vervielfältigung nur mit Genehmigung d. Stadtbibliothek/ Stadtarchiv Trier. Foto: A. Runkel

Trier StadtB., 118/106-40, fol. 305r

Stadtbibliothek/Stadtarchiv Trier, Weberbach 25, 54290 Trier
Tel 718 – 3428, Fax 718 – 1428, stadtbibliothek@trier.de
Fotostelle: Anja Runkel, anja.runkel@trier.de

Signatur: Hs 118/106 4°, f 305r

Druck oder Vervielfältigung nur mit Genehmigung der
Stadtbibliothek oder des Stadtarchivs Trier !

Hermann-Sammlung. Druck oder Vervielfältigung nur mit Genehmigung d. Stadtbibliothek/ Stadtarchiv Trier. Foto: A.Runkel

Stadtbibliothek/Stadtarchiv Trier

P
oſt multum temporis ababbate ſymeon requirtur
ſtatim per eius fratres iux inuentus abberemo gemens
retrahitur. Admonitus per obedienciam q⁹ per ſanctam
monachorum regulam. Gemens

D
e inde tendens infranciam olim promiſſam fratribus
adinquirendam e lemoſinam amulus capitur uinciur
quondam fugiens inuito demergitur nura reſ gra
diens ſub flumine ce pit inmente firmare.

I
nmari ua tua q⁹ ſamtre tue inaquis multis. Ce

C
eptum ner ſymeon impleuerat ſed mox cum poppone
treuirorum preſule ieroſolimam tendente remeare
ceperat. Iu cumſimul antiochiam uenirent duuina
prefiguracione ſymeon reſtitur epiſcopus ieroſolimam
it q⁹ redit. Adeo ſymeon premonitus ſe preſula
commendauerat q⁹ treuerim gaudens cum illo uſmauerat.

M
ox ſymeon factus recluſus uaruſq; tormentis ma ceramis
du laborauit adulatimum mxpo morienſ iunc
re cepit. Iua contempſit ſeculum q⁹ ſeruitus eſt
lucis exordium. Vide

M
orſ beati ſymeonis non morſ ſed uita ſunt quia
tranſiens aperuit quod uita tribuit. Ille
morboſ depellit ſanitatem reſtituit. Quod uita

G
aude plebs treuerica per tui ſymeonis patrocinia
que es du miſera q⁹ fle bilis gaude nunc
illumina ri tan ti uiri
miraculis. Succurre nobis domine ſuccurren
ut qui iam deficimus uiriliter reſurgamus. Tam

C
um iam beati ſymeonis ſepulchrum aduiretur

Trier StadtB. 118/106-4°, fol. 311v

Stadtbibliothek/Stadtarchiv Trier, Weberbach 25, 54290 Trier
Tel 718 – 3428, Fax 718 – 1428, stadtbibliothek@trier.de
Fotostelle: Anja Runkel, anja.runkel@trier.de

Signatur: Hs 118/106 4°; f 311v

Druck oder Vervielfältigung nur mit Genehmigung der
Stadtbibliothek oder des Stadtarchivs Trier !

Liber domꝰ Bte marie i Cuerchaetz Cluseñ Treuerenſ diocesis.

Trier Stadtbibl. Fragm. 132

Trier Stadtbibl. · Fragm. 132

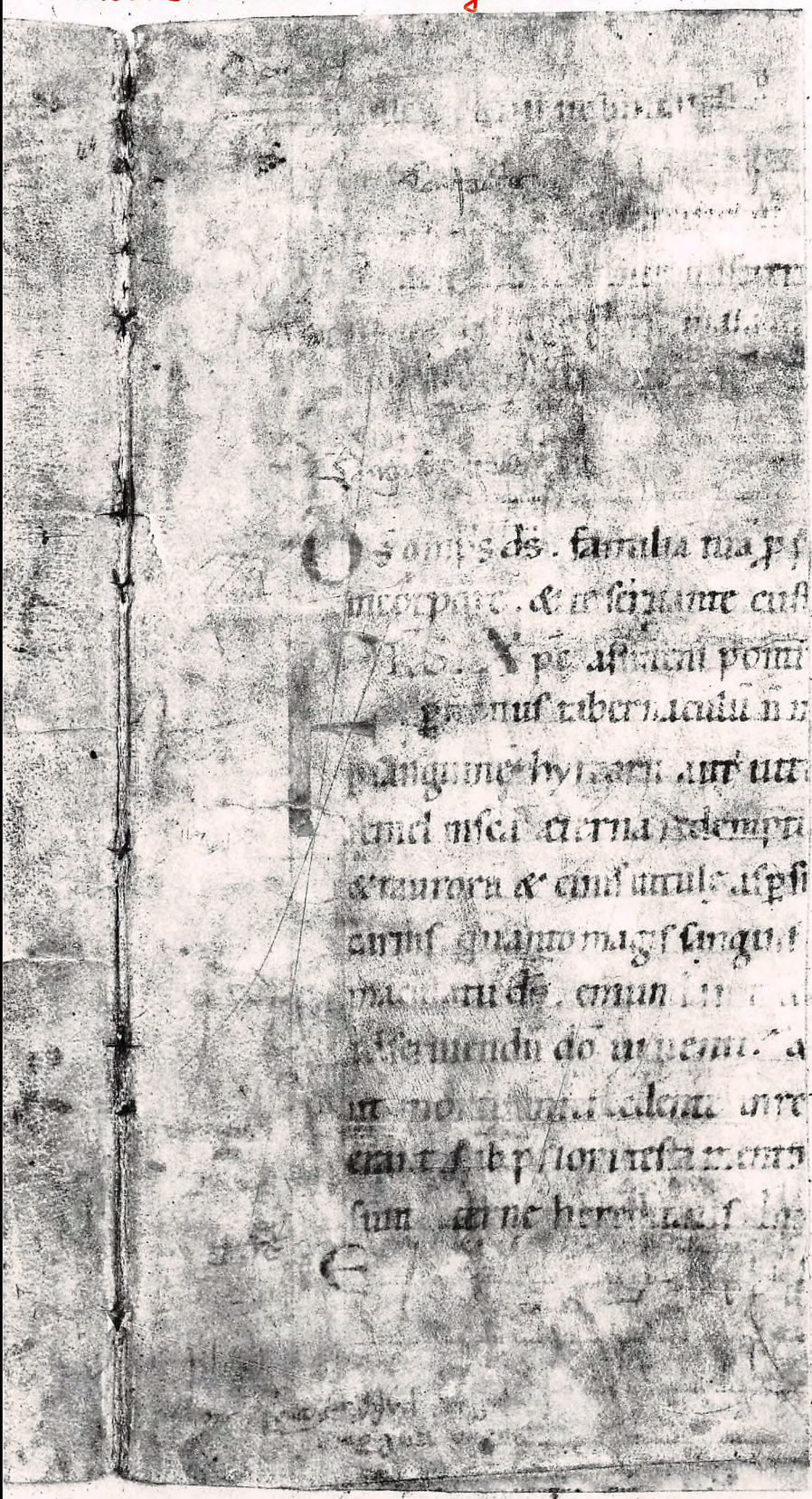

Liber dom⁹ Bē maīe i Cuerchertz Cluſen Treuerēn dioc̄eſis.

Druck oder Vervielfältigung nur mit Genehmigung der Stadtbibliothek oder des Stadtarchivs Trier; Foto: Anja Runkel; Signatur:

Trier StadtB Hs. 132/1197 8°, Fragm. 2

Liber domꝰ Bte mar̃ i Guerchartz clusen Treuerẽ dioc̃is.

Druck oder Vervielfältigung nur mit Genehmigung der Stadtbibliothek oder des Stadtarchivs Trier; Foto: Anja Runkel; Signatur:

Druck oder Vervielfältigung nur mit Genehmigung der Stadtbibliothek oder des Stadtarchivs Trier; Foto: Anja Runkel ; Signatur:

Trier Stadt B. Hs. 132/1197 8°, Fragm 2

necesse est. quia non solum
Adhuius muntionem. uerum
etiam adaliq; constat emenda
tionem pficere. ut prauorum
hominum psumptio. nil dece
tero contra sacrorum canonū
statuta. uel ecclesiasticam disci
plinam ullomodo habeat adtēp
tare. GREGORIUS CONSTAN
TINO EPO SCOBRITA
NO

UE DILECTISSIMUS
nobis lator psentium
reme fr on qui se do cleatine
ciuitatis esse dicit antistem. de
facinore pauli do cletiani ut ip
se asserit quondam episi que
stus sit. fraternitati tue fuerit
subtilius indicanda. nisi scire
te omnia testaretur. quippe
quem & compassum sibi et uo
luisse subuenire. sed perhibe
minime potuisse; Et quia tan
ti causa flagitii neglegi uel tran
siri non debet impunita. ne eius
imitationes celesta. ab aliis quod
absit sumatur audatia. frater
nitas tua exemplaria scriptor
his sub dita que ad reuerentissi
mum iohannē fratrē nrm pri
me iustiniane ciuitatis episco
pum seruanti uices nostras dire
ximus. diligentius relegat. & si
secundum eorum seriem explere
se cuncta posse cognoscit
que illi mandauimus. ipsa
omnia ex nra auctoritate ex
sequatur et faciat. Si uero
hoc tibi quibusdam forte aduer
santib. obstaculis uidet esse
difficile. studendum est ut eadē
scripta nra ad ante dictum fra
trem nrm sine excusatione per
ueniant. cui etiam ecce con ue
nit imminere. ut eaque ei ano
bis mandata sunt districtius ex
sequi. & nulla debeant occasio
ne tardari. sed ita que neq; ter
acta sunt emendatione congrua
corrigantur. quatenus una
res & ultio competens delinque
ntis. & formido sit aliis in eadē
ordine constitutis GREGORI
US UNIVERSIS EPIS CONCI
LII NICEA CHEI

SICUT LAUDABILE DISCRE
tum que est reuerentiam
et honorem debitū exhibere
prioribus. Ita rectitudinis & di
timoris est. si qua in eos correcti
onis indigent. nulla dissimula
tione post ponere. ne dum quod
absit corpus incipiat morbus
inuadere. Si languor non fue
rit curatus in capite. Ante mul
tum siquidem temporis que
dam de fratre nostro crementio
primate uestro perlata sunt.

nulli terrores. nulla blan
dimenta nullae seductio
nes quaeuenenatis uer-
borum sagittis animas
feriunt. aretuersionis tuae
feruore demolliant. aut
retro redire compellant.
nequifortiter superauerat.
grauiter superens. et cap
tiuus quod absit post
victoriam tenearis.
sed magis ut mater eccle
sia per totum deo propitio
orbem diffusa. ad suum te
rediisse gremium noninер
tem agnoscat. studiosissi
me tibi uigilandum ela
borandum est. utte cum
possis & alios reuocare
quatenus damna quae
auersionis tuae exem
plo commiserat. nonsolum
reuersionis bono reparet
as. sedetiam lucrum
exhibeas. ut et ad prome
rendam praeteritorum
ueniam. & futurorum
praemia capessenda. plus
domino tuo uidearis re
uocasse quam tu lesas.
Nobis igitur omnino
curae erit. de fraternita
tis tuae quaetae ut dig
num est cogitare. quia
post quam nobiscum iam
deo protegente unus est
nonaliter utilitates tuas
quam nostras attendimus.
Aliqua uero nobis dene
cessitatibus uestris iohan
nes sub diaconus
scripsit. sed credi
mus de dei nostri po
tentia quia sanctus
petrus ad quem reuersi estis
uos deserere non habet.
Modo autem de benedic
tione eiusdem sci petri
transmisimus fratер
nitati uestre paraturam
unam quam necesse est
cum ea caritate qua a nobis
est transmissa suscipere;

M·NAI·INS·N·GREGORIUS DS
DE DIE EPIS MEDI
LANEN

NULLI EST DU
bium. quia sicut
sacerdotibus res.
in episcopatu
adquisitas nulla est
alienandi licentia.
ita de eis quas ante
habuerint. quae quid
iudicare uoluerint
non uetantur.

absolucq; et amplius illū in hac esse
necessitate minime patiat · qua quē
admodū simplex benignusq; sit t diuer
sis fuerit sepe intribulatione remediū
ne ipsi habetur incognitū · et ideo ma
sic dixim' cū omi dulcedine apud eū
studeagere · ut in huius absolutione
multis possit ferre cōsultū · et hec ma
remedii ei sic dixim' rēpondi; ñ claudat
MENSE DECEM IN FINE GRE
GORIVS IOHANNI RELIGIOSO
Licet eos q̄ pia intentione solici
tudinis cura debilib; ac egenis impen
dunt sua apd omīs ualeat tueri de uoto
meli⁹ tam ē si p quiete sua debi
fuerunt munera quę gesserint · ne
inde eis inquietudinis occasio unde
magis laudandi sunt oriat : quia
igit̄ te nob religiosū intentionis tuę
studio puocat: missis pauperū & exhi
bendę diaconię elegim' p ponendū
ne quatibi ex hac nascat' administra
tione dubietas · hac te munitione
pspexim' fulciendū · Constituentes
ut de hoc qd admisas pauperū t di
conię exhibitionē pcepisti siue sub
inde pceperis erogandū · Nulli umquā
hominū qd libet modo seu ingenio
cogaris pone rationes: aliquā debeas
molestiā sustinere · Sed qa ma abbu
manis te omīb; ee uolum' rationib; ab
solutū · ut dō mō debisq; tibi cōmissis
rationē tenueris posturū: hortam
ut fidei inte sinceritas uigeat sit mens
mtebr intentior: cuius pensior: uolim
animor studiū ualantius: de uotio clario
exhibitio efficatior · quatenus dū diuin
adiutus auxilio hoc opus solleri impleueri
et illi pquib; sollicitudinē geris studii
tui solacio utilit̄ consolent̄ · et tu merce
disteq; bonā meterna uita redemptoris
nostri gracia compensante recipias
MENSE IAN IN FINE GREGORIVS
VENANTIO SYRACVSANO
EBITVM SALVTATIONEM
alloquiū solueris ex uolun loqui
que patior · sed pegrue puto
narrare quę nostis · Indigre em doloub
torqueor · dū et mē et uob ñ dispariter
nostra dū apd nos uehemēt excrescant ·
nos decrescere anima freet̄: ut quos
quid debem' Aliud nisi sep ad memoriā
delicta mā reuocare · atq; omnipotentis
dō gras agere · qm qui excarnis blan
dimur multa peccamin' excarnis afflic
tione purgam̄ ; Sciendū quoq; nobis est
quia poena psens si afflicti animū
ē uertit · finis ē culpe precedentis · si aut
ad timorē dni minime ē uertit ani
tuū ē poene sequentis : Curandū ergo
nob ē & summouere mentib; tota
mis ē uersione ingulandū · ne dete
rīto ad eterna transeam' : Consider
randū quoq ē quanta erga nos dis
pensatione pietatis agit ēdam ut
qd morte dignos affligendo pcutit · et
tam adhuc minime occidere minatus
enū qd facturus ē nec tam facere · ut

Trier Stadtbibl. 171/1626, f. 8r

amalis omnib; defendat · ut unus ure in colo
mras gaudium nostrum fiat · GG ·

ROMAN DEFEN SICILIAE ·

ERVI NIT ANNOS QVOD

si quis ẽ tra quos libẽ clericos causã
habeat · despectis eor, epis eos dẽ
clericos in tuo facias iudicio exhiberi; Quod
si tra ẽ quia ualde ee constat incongruũ
hac tibi auctoritate p̃cipim · ut hoc
de nuo facere n̄ presumas · sed siquis ẽtra
que libet clericũ causã habuerit epm
ipsius adeat · ut aut ipse cognoscat ·
aut certe ab ipso iudices deputentur ·
aut si fortasse ad arbitros eundũ est ·
partes ad eligendũ ab ipso exemplo
de putata cõpellat ; Siquis uero t cle
ricus t laicus ẽtra epm causã habuerit
tunc te imũ ponere debes · ut imũ eor
aut ipse cognoscas · aut certe te am
monente sibi iudices eligant · nã si sua
unicuiq; epo iuris dictio n̄ seruatur
quid aliud agit · nisi ut pnos p̃quos ec
clesiasticus custodiri ille ordo debuerat ẽ
fundatur · Idem nunciatum nobis ẽ qua
quosdam clericos qui reuerentiss fratre nro

IOH EPO · SIRACVSAN ·

FRATERNITATIS VRAE
scripta suscepi quę m dedulcis
simi filii mei dõni uenantii egritudin
loquebant · et cuncta certa eũ qua
acta sunt enarrabunt ; Sed uno tem
pore auditis & illũ desperate ac gra
egrotare · et inter b; orfanos filiarũ
scelicet ei homines iniquos insister
uix se in corde meo dolor capere p
terat · Sed in hoc fuit solamini · qd p gem
t lacrimas
eũ
erũpebant ; Vna igit̃ scras primã quã de
curã neglegere n̄ debet · ut de anima
ei cogitare debeat · exortando · roga
do · dñi terribile iudicium̃ p ponendo ·
ineffabile ei misericordiam p mittendo
ut ad habitũ suum redire t in extrem
debeat · ne ei reatus tantę culpę in
ẽrno iudicio obsistat · Accedunde ut
ẽ cogitare · quomodo filię ei domna
barbara et antonina debeant ordi
nari · ut nulla occasio malis hominũ
p̃beat ; Nã post quã me de eis sollici
tudinis curã gerere ẽ iuraut · ad de
ut eas debeã ordinationi p̃spicen

· : omissagere · maxime
aut contra

Trier Stadtarch.

171/1626

f. 8r

Hand D

le detur occasio. Nam hoc cognoscentes quid
a facturi sumus. qui nulla existente causa.
L uam sigillum insub framia ipsius quantum
u dicetur nitebamur imponere; Num quid
r non illos uidetur ratio adfatiem adiuuare
re. et ad hoc illis iustam quasi prebere mu
teriam. Sciuerint domno imperatori om
nimodatę sumus. neglegere non possumus. pe
uiculi nri int ę res institutum facim quo
cas q; domnus imperator constantinopo
lim duci perpetrt. Dic ergo quid ad hec
ego facturus sum. quando habenti hominu
potestatem. patria uidetur cōmodatio
concordare. Mecenim conuenit ut ea eas
ordinari putetam. Quatenus aut inciui
tate romasim. aut de sicilia non tollam.
et ille idem. ut eas nulla nec huc iddedu
cendi. nec illic sic ratione retinendi. Vos ta
men in quantum potestis malis hom
inib; obuiate. earum sub framia ppī om
nipotentę dm uel ut ypriū defendite.
et si ad huc lica. quomodo omnis occa
sio uolentę removeatur. in pdicti u
ri domni uenantii testamto puidere.
nauem ta placa. ut palatio comm
dentur. mihi non deba. pondus impo

sunt transmissa debeat exquirere &
udicare scribere curaui ut nob omnia
sub celeritate inducet et quę fiendadis
dō ordinante disponant; lrę tera in
scriptis quę ad nos misistis fraternitatē
uram cristatā in uenum. eo qđ hic eā
quasi p ingratitudine aliqua uenire
noluissem. dū quando n illud ob aliud
nisi sola utilitatis causa fecim. scientes
ppī psonas ibidē cristentes. ualde ne
cessariū illic uram fuisse psentia. S
ne forte ex hoc ingratū erga uos animū
nrm qđ absit credatis existere. si ueni
endi uob uoluntas ē opto uos tēpore a
postolox liminib; psentare. nā quan
tū ad nos pti. ta caritatē uram dili
gim. ut uidere uos sępius cupiamus;

EGG· RVSTICIANĘ PATRICIAE
EXCELLENTIAE VRAE SCRIPTA
suscepi quę me ingrauissima
ęgritudine positū. de salute
de deuotione. ac de dulcedine sua
omnino releuarent. unū uero egi
suscepi. quia in eisdē epistolis ad me
qđ semel eē poterat sępius dicebatur
ancilla ura. et ancilla ura; Eg

Trier Stadtbibl.

171 | 1626

f. 8v

gaudeam. Quia autem narrare sufficiat
quanta hec letitia in omnii corde fide
lium fuerit exorta. quod gens angelorum
operante omnipotente digna et tua fuerint mi
nera laborante. expulsis erroris tenebris
per fidei lucem perfusa est. Quod mirabile
et integerrima ira celat idola. quibus quibus
quam uetusto timore subiacebat.
Quod omnipotenti deo puro corde subsistere mi
ram. quapiam operis lapsibus sacre predica
tionis regulis ligatur. Quod precepti
diuini animo subiacet. et mitteretur
subleuatur. quod usq; ad terra se inora
tionem humiliat. nemente iacear in
terra. Cuius hoc opus est. nisi eius qui ait
Pater meus usq; nunc operatur et ego
operor. qui ut mundum ostenderet
non sapientia hominis sed fides eorum
conuertere predicatores suos quos
in mundo misit sine litteris eloquen
tes etiam modo facit. quia in angelo
rum gente fortia dignatus est primi
nos operari. Sed est inito dono
celesti frater karissime. quod cum ma
gno gaudio uehementissime debeas
timidari. Scio enim quia omnipotens
dilectionem tuam ingentem quam ei
gi uoluit. magna miracula osten
dit. Unde necesse est ut de code
sto celesti et timendo gaudeas. et
gaudendo primes cas. Gaudeas ex
ultet quia angelorum anime pecu
liaria adunatione

per te humum. Primes ca
uere ne inter signa quae fiunt
infirmus animus tuus plus
tione recedat; unde foras
in honore tollitur inde pe
nam gloriam intus cadat.
Memini me enim debemus
quod discipuli cum gaudio apostola
tione redeuntes dominum letos
magistro dicerent. Domine in
mine tuo etiam demonia nobis
subiecta sunt. primus audiens
Nolite gaudere super hoc. Sed po
ius gaudete quia nomina uestra
scripta sunt in celo. In priuata
enim et temporali letitia mentis
posuerant. qui de miraculis gau
debant. Sed de priuata ad com
munem de temporali ad eternam letitiam
uocant. Quibus dicitur. In hoc
gaudete. quia nomina uestra scripta
in celo. Nomen omnes electi mi
racula fecerunt. Sed tamen eorum
nomina omnium melos tenentium
adscripta. uerum et eterni discipu
lis esse gaudium non debet. nisi
de eterno bono quod commune cum omnibus
habent. et in quo finem letitie ha
bent; Restat itaq; ut karissime ut ab
iter ea quae operamur do exercitus
facis. semper interius subtilius
iudices. ac subtilius metuendo. ad
mirando. et quanta sit te

consolatione memoriae ex

eadem gente grana premis
on uersione etiã faciendo; sig
os dona precipis & si quando te
ratoꝝ nro seu plangam siue
operare minus cert delinquie-
emp hec admemoria renouet in
ngenti cordis gloriam memor
ratui primat. Et quecunq; desa
uendis signis acceperis tace
isti hec non tibi sed illis depreca
donata. quoniã tibi salute cellu
iant: Occurrit autẽ mentis ta
egitatio quid deuno di famulo
quum sit etiam egregie eloquio
ere tu mose dudi populum
Egypto educere. Minsicut
ua fuerunt tua signa mira
pto operatus est. nisi una mon
re qui signa dicb; & nocti b:
eminant legis tabulas accepu
nt coruscos & tonitrua et pa
uescunt omnis populo omnis di
gitumo solus familiam etiã col
ocutione cunctus est. Rubri
nam aperuit mirifice duc
abat nubis columna. esurien
populo manna deposuit. Carnes
desiderantib; usq; ad fastidium
mberimo pmiraculum minis
ãuit. Sed cũ tam sint tempore
ad petra uerbi fuisse difficilius est
eq; de eadem aqua educere posse
dubitare. Quis ulterius dno pau
deposuit quarum nubis nomina

sit atq; inefficientis aperuit. Quanta autẽ
post hec pigmea et octo annos indefesso
miracula fecerit quis enumerare quis in
uestigare ualeat. Quotiens ne dubia ani
mia pulsasse recurrens ad tabernaculi
secretu dnm requirebat. Atq; deca primã
do loquente docebat; Iratũ dnm pos
lo placabat suas pcis interuentione
surgentes insuperbia atq; mdiscordia
dissidentes debis cens tunc hiatibus
absorbebat. nec eos premebat hostes
signa monstrabat cuib; Sed cum ad re
promissionis terrã uenti fuisset. nocti
immonet. & qua culpam amen ni
gnita in diu et octo annos fecerit au
dnm. qua deducenda aqua dubita
uit. & preter hoc qua terra repmissi
onis minare non possit agnouit; Qua
mre cõsiderandum nobis est quanto
timendum sit omnis di iudicium. qui
pillum famuli tot signa faciebat; Cuius
culpa tam longo tempore adhuc seruabat
in cognitione; Sigitur ff kk me cri
tum agnoscimus post signa peccata mortu
um. quem omnis do nouimus peipue
rum quanto nos debemus metu contre
mescere. Quinec dũ adhuc nouimus
dece assumus dere gbonũ uere mira
Quid dicere debeo cum tua benig
mitas nouerit quid meum
mitas dicit; Multi uenient
die dicentes mihi. Dne d

sed discere dotalis offitii pte
prebat obprobriu uolumus ut ce
ceris aliis sacerdotib; uel quibusda
de filiis suis nobilib; contes
tari debeas achortari ututitio cor
poris excussio. desesse nondebeat
sed inecclesiae acmonasterio-
rū curasit uigilanter paternam filius
suis caritatē exhibeat. indefensio
nem pauperū cudilectione, in
quib; justi-cia suaerit sit erectus
consilia sapientū libenter suscei
piat quatenus etciuitas illa eius
quaesollicitudine consolari et
ipse delidie suae culpas ualeat ope
rire Siuero qđ noncredimus posi
hanc adhortationē nrām solito
adhuc more neglegens esse tenta
uerit, adnosse modis omnibus
transmittendus. ut hic positus
discere possit. quid t qualiter secūdū
dei t amorē agere conueniat

¶ GREGORIVS MARI
ANO EPO RAVENNAE

Multanos fratrū kme cogit in
firmitas. ex quib; si sani essemus jure
reprehensibiles uideremur, sed
quia aliter subsistere in hoc fragili
corpore positi non ualemus nisi
eus languoribus seruiamus. erubesce
re quodimponit necessitas non de
bemus Etideo qm̄ ruptionem sanguinis patientib; ieunia medici
omnino dicunt esse contraria

his fiat nitatē tuā hortamur
affatib; ut reducens adanimū ea
que de egritudine ipsae solita
sustinere. ieunandi sibi laborē
minime imponat. Sauteē dōmi
scenamē adōmeliorata secē acur
ritē suā sufficere posse cognoscat.
semel autbis inebdomada ieu
nare pmittimus. sed illudte pre
omnib; studere conuenit. ut exas
peratiōnē sentire nullomodo
debeas. ne egritudo quę modo
leuior etquasi suspensa creditur.
pexacerbationē postmodum
grauius sentiatur.

uotiens illa defratrib; coepiscp
nris audimus. quę eillos re
prehensibiles ostendere. enobis tris
tia ualeant generare. decoq nos
emendatione nōmediocriter co
gitnecessitas cogitare. Qua
ergonuntiatum nobis ē cāpanę
epis ita neglegentes existere. ut
immemores honoris sui genus.
neq; erga ecclesias. neq; ergafilios
suos. paēnę uigilantię curā exhi
beant. tmonasteriorū sollicitu
dinē gerant. suisoppressor se
pauperū tuitionē impendat.
decoq; hactibiauctoritate pre
cipimus. ut eas ate conuocatis.
exnro illos mandato districte
cōmoneas. quatenus desidesul

pondere · ut
te dō pacered
erit reuerten
tū uenerabile
cū sinealiqua
at; Quadere
eē quodge
ssitunde re
tur contentio·
nhoc̄ pmissi
ommibus sunt
quatenus
e cautela nec
quā indioce
ē & sacroyca
mat defen
tuae exhuí
etudituum
am ratione

BD. ET REC
ON APPIAE
ue hec aposto
orū petri &
& benefitus
auctoreō
el et machm

Quitotum mundum lumine prę
dicationis impleuit · etualdęn
congruum acēe durissimū uide
retur · Vtillaci specialiter posses
sio nonseruetur · Inqua palmā
sumens martyrii · capiteē trun
catus utmueret / utileudicau
mus eandē massam quę aqua sal
uias nuncupatur cū omnib; fun
dis suis · idē cellaunaria · antonia
no · ullaptusa uifurcu · primini
ano · cassiano · silonis · corneli · te
sellata · atq; corneliano · cū omni
uirę · instructu · instrumentoq;
suo · Et omnibus generaliter adeā
ptinentib; eius dixpi grā lumina
ribus deputare / adicientes etiā
eidē cessioni hortos duos positos
inter tiberim & porticus ipsius
eccle eiusdibus aporta ciuitatis
partedextra · quos diuidit fluui
us almon · Interaffines hortumo
nasterii scistephani quod etiandil
larum dī positū adscm paulum ·
& affines possessionēs pisiniam /
& uineal & terrulas quę uocatur fos
salatronis · positas iden iuxta

Trier Stadtbibl. 171/1626, f. 36r

Trier Stadtbibl.

171/1626

f. 36r

Hand G

dō adiuuante p antedict ecclē
prepositos qui p tempora fuerint ap
senti septima indictione uolumus
ordinari · etquicquid exinde ac
cesserit luminaribꝫ eius impendi
ipsos exinde ponderationes · ideir
co experientie tue precipimus
ut istam massam aquas saluaseu
prenominatas omnib · fundis suis
necnon hortos atq; terrulas quę
super uos continentur · debreuib;
suis dedere debeat ac auferre · et
cum eis ad omen pdict ecclē
beati pauli apli tradere · quatinus
seruientes ibi prepositi omni post
hoc careatis excusatione · delumi
naribus eius ita sine mora studeant
sollicitudine cogitare · ut nullus
illic umquā nec legatus possit existe
re · facta uero superscriptarū om
nium rerū traditione · uolumus
ut hoc preceptum in seruitio eccle
sie experientia tua restituat ·

GREG · VENANTIO EPO PERUSINO

FRATREM ET COEPICOPVM ecclesiarum frigore om
nino laborare cognouimus · pro
quod hiemalem uestem non habeat
et aqua aliquid sibi ad obsequium debere transmitti · fraternitatis ue
ad hoc platore presentium transmisimus · amplu malluticā · ac
pleclo · unde ei debeat sine mora transmitti · et ideo ad presentia fraternitatis tue omnino subomni celeritate studeas transmittere, atque hoc ipsum quia transmiseris, tu nuntiare epistolis non omittas sedulitas tua · ut ad transmittendū quia uehemens frigus est mora aliquam minime faciat ·

GREG · LEONI EPO CATANENSI

CASSIANUS monachus monasterii sciuit quod in eius monte est positum, et sensu ut ait congregationis eiusdem materii ad nos ueniens · qestus est multas monasterium ipsius a quibusdam molestias et iniudicia sustinere ; Inter que illud nos uehementissime exacerbatione commouit · quod in tantum monasterium ipsum inuoluit calcari ac despici · ut etiam monachis ibidem degentibus nullis iungi sine metu sit licitum, quod si ita est, quam graue fraternitatem uram · Et apud dm peccatum Apud homines culpa respiciat ipse te porgrisuoicare, quin quippe nulla preualet excusatione defendere Aut enim hoc fieri nec sit et culpa neglectus uehementer arguendus Aut certe factum cognouisti grauiore emendatione indigna

tionem

suscipere. Nec solū suscipere. sed eorū usib; & iā cibos adhibere. Nisi enim angeli quedā nobis in terra nunciantes ad tempus ex aere corpora sumerent. nec cibos cū abrahā caperent. nisi propt̄ nos soliditū aliquid ex celesti elemento gestarent. Hec mirū qđ illic ipsi qui suscepti sunt modo angeli. modo dñi uocantur. quia angelorū uocabulo exprimatur q exterius ministrabant. & appellatione dñi ostendit qui eis interius p̄erat. ut p hoc p̄sidentis imperium. & p illud claresceret officium ministrantiū. Aliquando celestib; substantiis p angelos loquitur ds. sicut baptizato dño scriptū ē. quia de nube uox sonuit dicens. Hic est filius meus dilectus. in quo mihi complacui. Aliquando terrenis substantiis p angelos loquitur ds. sicut cū balaam corripuit. cū more asine humana uerba formauit. Aliquando simul terrenis & celestib; substantiis p angelos loquitur ds. sicut ad moysen in monte cū tubarum sue uerba edidit. igne rubo q̄ sociant. atq; aliud superius. aliud inferius iunxit. Quod tam tunc solū agitur. cū ex ipsa aliquid commutatione significatur. Nā p succensū rubū moysen alloquens. quid aliud ostendit. nisi qđ ei populi ductori fiere. qui & legis flāmā p̄cepere. & tam peccati spinā nequaquā intrare. Vel quod ex illo populo exire. qui in igne dentis carnis nr̄e peccata quasi rubi spinas acceperē. & inconsumptā humanitatis nr̄e substantiā. etiā in ipsa diuinitatis flāma seruare. Non numquā uero humanis cordib; & iā ds p angelos secreta eorū p̄sentia uirtute sue aspirationis infundit. unde zacharias ait. Dixit angls qui loquebatur in me. Dū non adse quidem sed tam in se loqui angelū dicit. liquido ostendit qđ is qui ad ipsū uerba faceret. p corpoream speciem extra non esset. Vnde & paulo post subdidit. Ecce angelus qui loquebatur in me. egrediebat. Sepe enī non exterius apparent. sed sicut sunt angelici spiritus. uoluntate dī p̄phetarū sensib; immoriuntur. atq; ita eos ad sublimia subleuant. & quęq; in reb; futura sunt. in causis originalib; p̄sentia demonstrant. Humanū nāq; cor. ipso carnis corruptibilis pondere p̄gratū. hanc ipsā corpulentiā suā quasi obicē sustinens. interna non penetrat. & grauat exterius iacet. quia leuante manū interius nō habet. Vnde fit sicut dictū ē. ut p̄phetarū sensib; ipsa ut est subtilitas angelice uirtutis apparet. eorū q̄ mens quo subtili spiritu tangitur. leuetur. & nō iā pigra torpensq; in imo iaceat. sed repleta intimis afflatib; ad supna

Trier Stadtbibl.

178/1205

fol. 3r

Trier Stadtbibl. 217/1403

In nullo tēp̄. Loquente ihū acturbas. ecce mat ei⁹ stet.

℣iiii. OMELIA Sci EVANGLI. Scd. MATHEVM.

In nullo tēp̄e. Misit ihs discipulos. xii. p̄cipiens eis.

℣. v. OMELIA SECVNDVM MATHEVM.

In nullo tēp̄e. Ambulans ihs iuxta mare galilee.

℣. vi. OMELIA SECVNDV̄ MATHEVM.

In nullo tēp̄e. Cū audisset ioh in monumento.

℣ vii. OMELIA SECVNDV̄ IOHANNEM.

In nullo tempe. Miserunt iudei ab iero solimis.

℣ viii. OMELIA. SECVNDVM LVCAM.

In nullo tempe. Exiit ꝑceptū a cęsare augusto.

℣ viiii. OMELIA. SECVNDV̄ LVCAM.

In nullo tēp̄e. Dixit ihc dis suis. homo quidam peregre.

℣. x. OMELIA. Sci EVANGLI. Scd̄m MATHEVM.

In nullo tempe. Cū natus esset ihs.

℣ xi OMELIA. SECVNDV̄. MATH. ⁊ thesauro.

In nullo tempe. Dixit ihc dis suis: Simile est regnū cęlorū

℣ xii OMELIA. SECVNDV̄ MATH.

In nullo tēp̄e. Dixit ihc dis suis. Simile est regnū cęlorū. ꝛc.

℣ xiii. OMELIA. SECVNDV̄. LVCA.

In nullo tēp̄e. dixit ihs dis suis. Sint lumbi uri ꝑcincti.

℣ xiiii. OMELIA SECVNDV̄ MARCVM.

In nullo tēp̄e. Dixit ihs dis suis. Ego sū pastor bonus.

℣ x. v. OMELIA. Sci EVANGLI. Scd. LVCA ⁊ minat.

In nullo tēp̄e. Dixit ihs turb similitudine. Exiit qui se

Ms. 217/1403
fol. 2r

Trier Stadtbibl. 217/1403

demptoris nri uoce subiungitur · Arescentibus 4
hominib· pre timore & expectatione · que sup
uenient uniuerso orbi Nam uirtutes celoru
mouebuntur · Quid enim dns uirtutes celoꝝ.
nisi angelos · archangelos · thronos · dominatio
nes · principatus · & potestates appellat · Quę
in aduentu districti iudicis · nris tunc ocu
lis uisibiliter apparent · ut districtę tunc
exigant hoc quod nos modo inuisibilis conditor
quanimiter portat · ubi & subditur · Et
tunc uidebunt filiu hominis uenientē in
nubib· celi· cum potestate magna & maiesta
te · Acsi aperte diceretur · In potestate & ma
iestate uisuri sunt · quē inhumiliate au
dire noluerunt · ut uirtute eius tamdiu
trictius tunc sentiant · quanto nunc cer
uicē cordis aduersus patientiam non inclinant. fmo
Sed quia hęc contra reprobos dicta sunt · nec
adelectoru consolatione uerba uertuntur ·
cum subditur · His autem fieri incipientibus ·
respicite & leuate capita ura· qm adpro
pinquat redemptio ura· Acsi aperte ueritas
electos suos admonet dicens · Cum plagę
mundi crebrescunt · cum terror iudicij ui
rtutib· cōmotus ostenditur · leuate uos capi
ta· id· exhilarate corda· Quia du finitur rr

Trier Stadtbibl.

217/1403

fol. 4r

Trier Stadtbibl. 217 | 1403

Ihoc quod humano ore dicimur: untus ante dī oculos
ēē ualeamus. ℔
Jℵ ILLO TEMPORE. Dixit ihc turbis: Quis ex uob arguet me de peccato. Si ueritatem dico quare uos non creditis mihi. & ꝛtq.

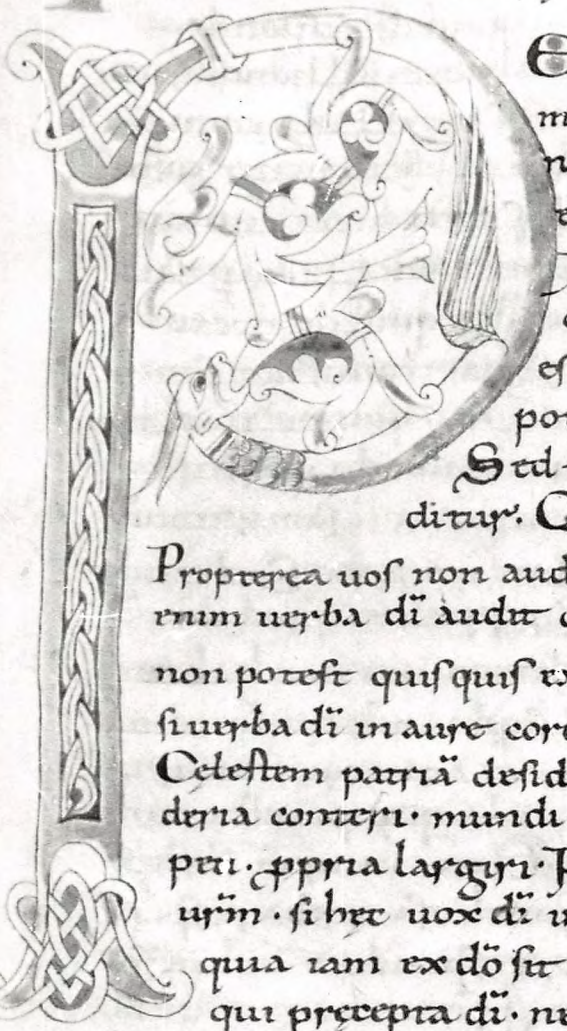

ENSATE FRS KMI
mansuetudinem dī relaxare ue
nerat. peccata & dicebat. Quis
ex uobis arguet me de peccato.
Non dedignatur ex ratione
ostendere se peccatorem non
esse. qui ex uirtute diuinitatis
poterat peccatores iustificare.
Sed terribile est ualde quod sub
ditur. Qui est ex dō. uerba dī audit.
Propterea uos non auditis. quia ex dō non estis. Si
enim uerba dī audit qui ex dō est. & audire uerba eī
non potest quis quis ex illo non est. interroget se quisq;
si uerba dī in aure cordis ꝑcepit. & intellegit unde sit.
Celestem patriā desiderare ueritas iubet. carnis desi
deria contemni. mundi q̄ tam declinare. aliena non ap
peti. ꝓpria largiri. Pensit ergo apud se unus quisq;
uīm. si hec uox dī in cordis eius aure conualuit. &
quia iam ex dō sit agnoscit. Jam sunt non nulli
qui ꝓcepta dī. nec aure corporis ꝑcipere dignan
tur. & sunt non nulli qui hec quidem corporis aure p
cipiunt. sed nullo ea mentis desiderio complecti tuntur.
Et sunt non nulli qui libenter uerba dī suscipiunt. ita
ut & iam in fletib; compungantur. sed post lacrimarū
tempus ad iniquitatem redeunt. hī ꝑfecto uerba dī
non audiunt. qui hec exercere nō opere contempnunt.
Vitam ergo uram frs kmi ante mentis oculos reuoca
te. & alta consideratione ꝓmeditate. hoc quod ex ore

Trier Stadtbibl.

217/1403

fol. 57r

Trier Stadtbibl. 217/1403

ribilibus. Minor uero est qui postulat. qui qui pos
tulatur. Quomodo ergo spiritus postulare dicitur.
qui minor non est. Sed ipse sps postulat. qui ad
postulandū eos quos repleuit inflammat. Consolator
autē idem sps uocatur. qua de peccati ppetratione
merentibus spem uenię pparat. ab afflictione
tristicię mentē leuat. De quo recte pmittitur. ipse
uos docebit oīa. qua nisi idē sps corda adsit audien
tis. ociosus est sermo doctoris. Nemo ergo docenti
homini tribuat. qd ex ore docentis intellegit. qa
nisi intus sit qui doceat. doctoris lingua exterius
inanem laborat. Ecce una loquentis uocē omnis pariter
audiris. nec tam pariter sensū audite uocis percipis.
Cū ergo uox dispar non sit. cur in cordib. uris dispar
est uocis intellegentia. nisi qua p hoc qd uox loquen
tis cōmuniter admonet. est magister interior. qui
de uocis intellegentia quosdā specialiter docet. De
hac unctione spiritus. rursus p iohannē dicitur.
Sic unctio eius. docet uos de oīb. Per uocē ergo
non instruitur. quando mens p spm non ungitur.
Sed cur ista de doctrina hominū loquimur. quan
do ipse conditor non ad eruditionē hominis loq
tur. si eidē homini p unctionē sps non loquatur.
Certe cum prius quā fratri homicidiū opere ppe
traret audiuit. peccasti. quiesce. Sed qua culpis su
is exigentib. uoce est admonit. non unctione. au
dire dī uerba potuit. sed seruare contempsit. Re
quirendū uero nobis est. cur de eodē spū dicat.
suggeret uobis oīa. cū suggerere esse soleat mino
ris. Sed qua suggerere aliquando dicimus sub mi
nistrare. in usibus spe suggerere dicitur. non
qd nobis scientia abinde inferat. sed abocculto. Pacē
relinquo uobis. pacē meam do uobis. Hinc relinq.
illic do. Sequentib. relinquo. p uenientib. do. Ecce

Turin Stadtbibl.

217/1403

fol. 103r

Trier Stadtbibl. 217/1403

sistere et contra dicere oms aduersariu uñ.
Aesi apte membris suis infirmantibus dicat.
Nolite terreri nolite pmescere. uos ad certamen ac
cedite. sed ego prelior; uos uerba edite. sed ego cũ
qui loquor. Sequitur. Tandemnu autem aparentib;
& fratribus & cognatis & amicis & morte ex uob
afficient; minorem dolorem mala ingerunt. que ab
extraneis inferimur. Plus uero in nobis ea tormenta
sentiunt quę ab illis patimur. de quorũ membrũ
psumebamus. qua cũ damno corporis mala noscu
cunt amisse carnalis. Hinc est cũ quod de uicta
uictore suo ps. almutam dñm dicit. Etquidem si
inimicus meus maledixisset mihi sub portassem
utiq; Et si is qui oderat me sup me magna locu
tus fuisset. absconderem me utiq; ab eo. Tu uero
homo unanimis dux meus & notus meus. Qui simul
mecũ dulces capiebas cibos in domo dei ambulau
mus cũ consensu. Et rursum. Homo pacis meę in
quo sperabam. & qui edebat panes meos. amplauit
aduersus me subplantationem. Ac si de uictore
suo apertis uocibus dicat. Transgressionem eius tanto
grauius pertuli. quanto hanc ab eo qui meus esse
uidebatur sensi. Omis ergo electi quia summi capitis
membra sunt. capitis quoq; sui in passionibus se
cuntur ut ipsos aduersarios in sua morte sentiant
de quę uita psumebant. & tanto eis crescit mer
ces operis. quanto eis uirtutis lucrii pficit. ex
alienę damno carnalis. Sed qua dum sunt quę
predicuntur de afflictione mortis. protinus con
solatio subditur de gaudio resurrectionis cũ dicit.
Capillus de capite uro non peribit. Scimus frs
qua caro in cesa dolet. capillus in cesus non dolet
Ait ergo martyribus suis. Capillus de capite uro non
peribit. uidelicet aperte dicens. Cur timetis

Trin Stadtbib.

217 | 1403

fol. 135r

rum appetitu mentē ꝓrsus
auerterant · animę potius quā
corporis alimonia gaudentē.
& ꝑ memoria patrię cęlestis
orationib; ac lacrimis insis
tentes salubribus; Denq;
luca referente cognouimus.
dellis tribus milib; uiroꝝ
qui ipso die pentecostes petro
ꝑdicante crediderunt · quā
parco uictu contenta fuerit.
quā sobriam cęlestēq; inter
ris egerint uitam · Erant
inquit pseuerantes indoctri
na apostolorꝝ & cōmunicati
one fractionis panis & orati
onib; · Ctpaulo post · Cotidie
quoq; ꝑdurantes unanimit̄
intemplo & frangentes circa
domōs panē · Sumebant ci
bum cū exultacione & sim
plicitate cordis · cōlaudan

luquet esse ꝓpositam; Nec
dubitandū quia quorū
nunc uestigia sequimur ·
adeorū infuturo simus ꝑ
mia ꝓuenturi; Ctquidem
frs mei pulcherrimā etiā
inpsenti futurę beatitudi
nis figuram gerimus · dequa
modo aliquanta pstrinxi
mus! Sed ita nobis uuuendū
est · utique exterius imagi
ne colimus · ante interni
arbitris oculos ueraci cor
de seruemus; Perseueremus
q & nos indoctrina scōz ·
ut udelicet discendo &
operib; exercendo quę do
cent · orationib; incumba
mus assidius! dominici pa
nis cōmunione digni sata
gam̄ existere · unanimiter
in ecclia horis psistamus

Stadtbibl. 260 / 1139
fol. 29r

Trier

ampliuſ hoc eſſe· quaſi ſoluſ
indignationiſ ſonuſ ederet· ꝑ tꝛaq
inprimo unum eſt ideſt ira
ſola· Inſecdo duo· ira q̃ uox
que iram ſignificat· Intertio
·q̃ ira q̃ uox· que ira
ſignificat· q̃ innoce ipſa cer
te utupetationis exp̃ſio·
Vide nunc etiam treſ reatꝰ·
iudicii concilii· q̃ gehenne
ignuſ· Nam iniudicio adhuc
defensioni datur locuſ· In
concilio aũt quãq̃ q̃ iu
dicium eſſe ſolet· at tam̃
qua inter eſſe aliquid hoc
loco fateri cogit ipſa diſ
tinctio· uidetur adconciliũ
pinere ſententię plato·
quando n̄ iam cum ipſo reo
agitur· utrum damnanduſ
ſit· ſed inter ſe iudicant con
ferunt· quo ſupplitio dam

q̃ inreatu· ſedquibuſ modiſ in
uiſibiliter exhibeantur· meri
tiſ animarum quiſ poteſt dicer
audiendum eſt ꝑ tꝛaq· quantum
inter ſit· inter iuſticiam pha
riſeorum· q̃ iuſticiam maiorẽ
que introducit inregnum
cẽlorum· Qua cum ſit grauiſ
ſimum occidere· quã uerbo irro
gare conuitium· ibi occiſio·
hic ira· reatum facit iudicio·
qd̃ trum illorũ peccatorum
leuiſſimum eſt· Qua illi que
tionẽ homicidii· aũt homine
agitabant· hic aũt omia di
uino iudicio dimittuntur·
Ibi finiſ dãpnatorũ eſt· gehen
na ignuſ· Sane intrib̃ iſtiſ
ſententiiſ ſubaudiio uerbo
intuenda eſt· Habet enĩ p̃ma
ſententia omia uerba neceſ
ſaria· ut nihil ſubaudiatur·

boc ostendens su
am ñi ee. Humqd
credamus aliquan
uisse. æ ab hoc er
illa ñi sapere. qs
se induerit. re
l qd etiam ipse ī
it. in mundo se
: pfecto pseuera
ndo scilicet absen
turam. illorū au
boc ostendens. qd
illos autem hic ee

vodr
surrectio
nē dñi cī
discipuli
tarde credi
derūt. non
tam illoꝝ
infirmitas.

quam nīa ut ita dicam
futura firmitas fuit. Ipsa namq;
resurrectio illis dubitantib; p mul

Mc 261 | 1140

Mc 152v

quicquid dixerint mihi nihil excipiss. tranco. Erant aut seni
duo quasi uacua, & dicit e senex. Lade & adfer unu excellu ut pis
& mitte aqua & lauabillu & reffunde & pone illu in loco suu &
fecit ei gnanter sem el & bis. & dicit e senex. Utraq: uasa simul
adfer; & cu adtulisset & dicit e senex. Qualis est expensq: mun
dius? respondit frt. Ubi aqua misi & lau. Iunit senex dicit et.
Sic est & anima filu. quae frequent audit uer pacis. & nau nihil
retineat exhis quae interrogat tamen plus renouatur quam
ille qui non requirit
unda senex dixit. quando bona opera exerit & monachus
uenient diabolus locu in eo non inuenit. & statim discedit.
Si aut malu opus exerit & uenient frequent spsdi. & undensm alu
opus non adeum accedit. sed recedit. si tamen ex toto corde ie
sum requisitus fuerit conuertetur.

unda senex dixit. usq: tunc monachus laborare deb & usq:

Trier Stadtbibl. Vorsatzbl. aus Hs. 353/2061

Trier
Stadtbibl.,
Vorsatzbl.
aus
353/2061

quecquid dixerunt mihi nihil excipis retineo · Erant autē sem
du quasa uacuas & dicit senex · Lade & adfer unū scalli ut pis
& mitte aqua & lauat illū & effunde & pone illū ad ma[illegible]
fecit ergo ita frē semel & bis · & dicit senex · Utraq: uasa simul
adfer · Et cū attulisset dicit senex · Quali est expensa: mun
dus respondit frē · Ubi aquā misi & lauit · Tunc senex dicit ei ·
Sic est & anima fili · quae frequentē audit uerba dei · & nihil
retinet exhis quae interrogat tamen plus punitur quam
ille qui non requirit
unda senex dixit · quando bona opera exerce & monachus
uenerit diabolus locū neo nonmuenit · & statim discedit ·
Si autē malū opus exerce & uenerit frequentē spūs di · & undensm dū
opus non adeum accedit · sed recedit · sitamen extoto corde ite
rum requisitus fuerit · curruerit ·

unda senex dixit · usq: tunc monachus labora re debet usq:

Trier Stadtbibl.
aus: Hs. 353/2061
losgelöstes Vorsatzbl. aus Innendeckel
(Verba seniorum)

singuli proximos suos ad infernorum deducunt. & ideo sic

[illegible] sententiam sortiuntur.

[illegible] senex dicens. Puto uos cognoscam

scirem quando uenit meus gratia. Respondit senex ait illi;

Non scio pater cognoscam; Nuncupauit dñm meum illum discipulum

cum [illegible] aliquam. Iratus senex dixerat ei clamore. Cadat

& mortuus statim ille cecidit & defunctus est; Cumq: senex

[illegible] timor magnus inruit super eum; Et cum multa

[illegible] orantem pro eo dñm & dicens. O ne mihi xpe refutes

animam. Quam nec ego sine consideratione tale sermonem

loquar; & cum hec dixisset. statim surrexit discipulus eius.

Abbas poemen dixit. Homo qui alios docet. & non facit sp; quis

doctus similis est fonti. Sicut enim omnium reflauat. & omnes sordes

purificat ipsum non potest. Sic hab; immundos & sordes

[illegible] Idem dixit. Docere animam tuam seruare. quia

Vgl. Verba Seniorum
Pelagius PL 73
Vita Patrum
Vgl. Libellus
Frauenfeld
Kloster Kreuz

Trier Stadtbibl. Vorsatzbl. aus Hs. 353|2061

singuli proximos suos ad infernum deducunt. & ideo sic

[illegible] sci um quando uenit in eis gratia. Respondit senex dicens; Non scio per cognoscunt; Nam cum uis dñm meum ait seruis discipulos cū pe[illegible] aliquā re. Iuxta uis senex dixerit cū clamore. Cla[illegible] & mi[illegible] x statim mille ceci dñt & defunctus est; Cūq: senex inde[illegible] & [illegible] tā magnus irruit super eū; Et cū multa. [illegible] erunt pgans dñm & dicens. Oñe nūm xpe resuscitasti illum. Iam ergo nus sine consideratione tale sermonē non loquar; & cū hec dixisset. statim surrexit discipulus suus. Abbas poemen dixit. Homo qui alios docet. & non facit ep; quis docet & similis est fonti. Fons enim omnia purificat. & omnes sanat peccata. Sed ipsum non potest. sed habet immundos & sordes. Item quidam dixit. Doce animam tuam seruare. quae

vgl. Verba Seniorum Pelagii PL 73

vgl. Lektionar [illegible]

Trier Stadtbibl. Vormappe. ars 353/2061

Trier Stadtbibl.

aus: Hs. 353/2061

losgelöstes Vorsatzbl. aus Innendeckel

(Verba seniorum)

Prologus hincmari epi in uitam
sci remigii remorum episcopi.
IN KL. OC TO BRIS.

HINCMARVS

nomine non merito eps. ac ple
bis di famulus. dilectus frib⁹ ac cō
ministris nr̄is huius sc̄e remensis ec
clesie filius. Sicut a sembus q̄am ꝑta
tis ꝓuectę uiris religiosis. qui de
tēp̄r tulpini urbis huius p̄fulis ad
huc uiuebant. quando in seruitium
ihu sc̄e ecclę auctore dō fui electus.
atq ꝓuectus. & postea ꝑ aliquot
annos uiderunt fideli relatione didici.
a sius maioribus audierunt narrari.
eos uidisse librū maxime quaṁtaṁ
lectione in pplō frequentari. & a mul
tis ꝓp̄ē breuitatis suę facilitatem
transscribi. ipse magnus codex a
negligentib⁹ negligentius cępit ha
beri. usq dū tēp̄r karli ꝑncipis.
q̄ndo ꝓp̄ē discordiā & contentionē
de ꝑncipatu int̄ eū & regem fredum.
& frequentia ac ciuilia immo plus
quā ciuilia quia intestina & parri
cidalia bella in germanicis. & belgicā.
ac gallicanis ꝓuinciis religio x̄piana
tanis pene fuit abólita. ita ut epis
in paucis locis residuis episcopia laicis
donata. & ꝑ eos diuisa rebus extiterint.
adeo ut milo quidā tonsura cleric.
moribus. habitu. & actu. in religiosis
laicus. episcopia remoq ac treuiroq

Trier Stadtbibl.

388/1152

f. 123r

manu antiquaria scriptu de ortu
ac uita & uirtutibus atq obitu beati
remigii scissimi patroni nri. Qui hac
occasione deperiit. qm egidius post
beatu remigium quartus istius ciui
tatis eps. quenda uiru religiosu no
mine fortunatu metricis uersibus in
signe qui amulus potentib; & bono
rabilib; in his gallicis & belgicis regi
onibus p diuersa loca tunc uitq ac
scientiq siq merito inuitabatur. pe
tiit de eodem libro coturno gallicano
dictato apto sermone aliqua mi
racula quq in pto recitarent excipe-
qnius ea sine tedio audire & mte
recondere. atq pea adamore & ho
norem mr deuotione di. & ipsius

usurpans insimul pxl circit annos
pessu dederit. Cuius infelici tempr
de ista remensi ecta non solu pciosa
quiq ablata fuerunt. s & eccle atq
domus religiosoz destrucie. & res ab
episcopio fuere diuise. Illi quoq
pauci qui erant residui clerici nego
cio ui cuum querebant. & denarios
quos mercimonio cquirebant in car
is & librozq foliis interdu ligabant.
Sicq liber pfatus cu alius partim stil
licidio putre factus. partim foricibus
corrosius. partim foliozq abscisione
diuisus. in tantu deperiit. ut pauca
& dispsa inde folia repta fuerint.
Cum u tempr pipini regis pdicti

Trier Stadtbibl.

388/1152

f. 123r

fortitudinem. concede uirtutem. por
rige auxiliatricem dexteram tuam.
qualiter possim omnia tela inimi
corum cum tyranno eoꝝ rectiouaro
superare. ad laudem & gl̃am nomi
nis tui. qđ est benedictum in sęcu
la sęculoꝝ. Et cum huiusce modi uer
ba inter flagella orans compleret.
ꝑcinus de cęlo uox facta est dicens.
Quintine constans esto. uirilitergę.
ego assum tibi. Dilapsa aut̃ hac uo
ce appariores qui eum cędebant in
terram corruentes standi facultat̃
amiserunt. seq acerrime torqueri
sentientes cum clamore auxiliarꝭ
tione psallebat dicens. Eripe me
dn̄e ab homine malo. a uiro iniq̃.
libera me. Dampnatus uero & car
ceris obscuritate & xp̃ianoꝝ sola
mine diuum respectus ꝑmerui
maiora solatia. Nam sequenti noc
te cum membra beata quieti de
disset. astitit ei angls dn̄i ꝑuisu
dicens. Quintine famule dī surge
& ꝑge fiducialiter. & sta in media
ciuitate consolans in fide xp̃i & cor
roborans uniuersum pplm̃. ut
credant in dn̄m ih̄m xp̃m scifican
tes se baptismate sacro. quia ap
ꝑpinquat & eorū liberatio. & ut

Trier Stadtbibl.

388 | 1152

f. 218r

sibi rictiouarum exorabant dicen
tes. Dnē nr̄ rictiouare adiuua nos.
quia in mensis cruciatibus torque
mur. & cremamur ignibus. adeo
ut consistendi ac pene loquendi of
ficia amiserimus. Hec & hūsmodi
cum gemitu magnusq uocibus as
sistentibus sēs athleta quintin'
nec uerbe tantum sentiebat flagel
la. nec tortorū uncula. ut pote
cui sē sps auxiliabatur grā. Hec
nequissimus rictiouarus p̄fectus
cernens. truculentiori ira p̄motus
coram astantibus dixit. Ē deos de
asq uiro. quia quintinus iste ma
gus est. & maleficia eius p̄ualent.
Hunc ergo eicite eum a facie mea.

confundant inimici xp̄iani nomi
nis cum impio rictiouaro eorum
p̄fecto. Hūs quippe angl̄o ita p̄
orante beatus quintinus euigilans
surrexit. & angl̄o ductū̄ uniuersas
carceris transiuit custodias. Et
ueniens ad locum quē ei angl̄s
dnī in uisu significauerat consti
tutus ad eum undiq pplis dixit
Viri frēs audite me. & conuertimi
ni a uiis uris maligni⁹ pēnitentia
am agentes. & bapt̄habimini in
nomine patris & filii & sps sci.
in quo est ablutio & remissio pec
catorum credentibus patrem in
genitum. filium unigenitū. spm
quoq scm a patre & filio p̄cedē
tem. uiuificatorem & scificatorem

Trier Stadtbibl.

388/1152

f. 218r

Incipit Vita Beatissimi annonis colonensis archiepi.

Anno generis & patrie sue decus. sideribꝫ ipsis meritis altior. ex alamannoꝝ pplis beatā duxit originē. Pat eius Walterus. matē Engela dicebat. ambo studio religionis insignes. ambo scdm seculū ex ingenuis ingenuꝫ quos puer bonę indolis deo psequente clam fugiens. in babinbergensiū scolis artes litteras ab auunculo positus est. Ibi pquam robur uirilis etatis ingressus est magistē scolarū effectus. episcopos accersitꝫ adiit. nec latuit pncipes. a quibꝫ p suu reuerentia loco amicitię habitus. heinrico tercio romanoꝝ augusto facile innotuit. A quo in palatiū assumptus. breui apud eumdē omibꝫ clericis quuinforibꝫ palatii excubabant pmū grē & familiaritatis gradū optinuit. hoc pcipue diligentia bꝫ in eo omibꝫ bonis. qd iuste ac recte admodū tenax erat. atq; in omibꝫ causis p suo tum statu nō adulando ut ceteri sꝫ; cū magna libertate obloquendo iusticię patrocinabatē. Exactis deinde in palatio haut multis annis. magna imperatoris magna omnium qui eū nouerant expectatione adeptus est agrippinę urbē quę & colonia nobilē sedē. herimanno nominus huiꝫ pstule sodo ante paucos dies ex hac luce subtracto. Qd cū laudantibꝫ aliis. alius nō sine felle reclamantibꝫ diuinitꝫ pactū &c. tandē uacata morē consecratus. in omibꝫ; tam ecclasticis quā rei publicę negotiis haut imperē se accepte dignitatē gerebat. & sicē edmodū loci insignib; tā cunctis uirtutū generib; int ceteros regni pncipes cōspicuus incedebat; Reddebat sollicitē qstē cesari cesarē & qstē dei dō. quia colonien̄sis nominis maiestatē & sclarē popā ambitiosius pene quā aliquis ex predecessorib; ei ostentabat adpplm. nec ppterea tamē inuictū int tantas occupationū procellas spm umquā relaxabat a studio diuinarū rerū; Pernoctabat plerūq; in orationib; & pccīs paucis ac certis comitib; intdū uno tantū puero contentus discurrens. nudis pedib; nō nūquā etiā cilicio ad carnē indutꝫ flens procedebat; Et diē quidē in disponendis priuatis seu publicis negotiis. noctē ū totā in dei ope expendebat. Illā nunc penitentiā agere. errata cōfiteri. cōmissa deflere. ob corporalis qq. flagelli castigatio

Trier Stadtbibl. 413 (1172). 44. 8°

Explicit sancti Richarii sequitur Marchie apti. que sicis abstulit

xx. hic mors gudeonis. et clasonis. et bellum inter attonem
et rodolfum regem herulorum. Et subiugauit

xxi De interfectione attonis. et qd uuacho suauos suo dnio

xxii hic uu. uuattharii. post quem nonus aduuin regnat

xxiii Hic albuin filius regis. et filium occidit
aduuin thuringiorum ppetuus armis adthuringiam
profectus est.

xxiiii De iustiniano imperatore. qui et bella prospa p bilisa
rium gessit et in causis ciuilibus mirificus extitit
huius temporib' cassiodorus diuine sentencie clarus
et priscianus gramatice artis profunda rimatus est

xxv. De sancto benedicto.

xxvi De regno albuuini et quod cum auaris fedus ppetuum inie
rit. et de interfectione cunimundi regis gepidorum
capteq; illius ablato et ex eo poculo facto.

Incipit liber primus. longobardorum. actus.
Septentrionalis plaga quanto magis
ab estu solis remota et niuali frigore gelida.
tanto salubrior corporib' hominum. et pagan
dis est gentib' coaptata. sicut omnis meridi
ana regio. quo solis ex uicinior feruori. eo semp morbis
habundat et educandis minus est apta mortalibus. Vnde
fit ut tante pplorum multitudines arctois subiexe orian
tur. ut non immerito universa illa regio tanais tenus usq; ad
occiduum lucet. et proprius inea loca singula nuncupen
tur: nominibus. generali tam uocabulo. germania uo
cetur: quamuis duas ultra renum pruincias. romani
cum ea loca occupassent. superiorem inferiorem; germani
am dixerint. Ab hac ergo populosa germania. sepe in
numerabiles captiuorum tum me adducti meridianis po
pulis precio distrahuntur. Multi quoq; ex ea pro quod

Trier Stadtbibl. 413 (1182). fol. 1v

LECTISSIMO FILIO PLACIDIO

Ihc uice xpi presidente magistro alterius monastice discipline successibus. Pascasius Radbertus condiscipulo salutem; Nouit igitur nec ambigit tua experimento disciplinarum sollertia. quod arsenius noster quem nostra nunc nobis secta alterum tulerunt abillo. infidere mihi comisertione; propter quod a primeuo indefessus curauit rapere de inter undas. Sed fateor tibi magis me locc patris supueracem pfuisse; Qua deniq. subuectus tuitione gratulor euasisse me q. iocundor nonnihil curum incurrisse. quia non est curtus ut assolent iuuenilia desideria quidiutinis premunire munita disciplinarum compedibus. sed radicatus fide xpi. ubertineus moribus & uita cotidie ad melioradum iuuante pficis. Neq. ut frequenter tibi obieceram sup glaciem scribens ad solem proposui. sed insolubitate fidei & caritate xpi interius spu solidante semina ure seu; Cyndeuotorum fili censura fidei & dilectionis gratia. & iam inter mundi turbines. presertim dum noster suis discordiarum anfractibus poene labitur orbis. effusa sup magnatos contentione imperii duumo arbitrio. quorum ire multu diuq. concussus. tande occulta que a principio ppartes hinc inde concreuerant delicta

Stadtbibliothek Trier

Trier Stadtbibl. 588/1543

Trier Stadtbibl. 588|1543

fol. 2r

statuſ nr̄ꝰ! Ideo ſit. ut ſanguiſ xpi in de p nr̄iſ ex hau
riendis cotidie delictis. rurſus in p̄cio ſumatur redē
ptionis. & interiora homonr̄ p hoc plenius innouent̄ur
& co unientur in xpo̅ non modo moribꝫ; & uita. uerū
& iā & unitate nature p corpuſ hinc inde & inillius
forma inueniamur; Neq. enī hic ſanguiſ integre
percipitur. niſi moraliter mentē mebris. & ſpirituali
ter d altari corporis. xpi obrenouationē no refundat.
Ubi p ſti ſto xp̄o communium & communia nr̄ ſimul
ee uolunt; Per hoc ergo qd nos corpuſ eius ſumim⁹
de carne & de oſſibus eī. ille nobis cum illud bibit
nouum in regno patris. quia ſanguis eſt noui teſtamenti;
Nos uero quia corp eī ſumus & ille mihi ut caput
regnat. regnū patris uiri uocamur; In quo mutuū
xpi cum illud bibit nouum. quotiens fideles in ſuꝫ
eccleſiam iſtud digne percipiunt; Sicut enim patitur
mecum & ſimul & ſumit. & nutritur & ſuſcipitur. ſic
quoq; bibit illud nouum in regno patris. id eſt mecde
lia. quotiens cum digne aut comedimus aut potam;
Nam in de uinea illa que ſe et labruſca aſſ ſellerama
tudinis portauit. qd eſt cal ix passionis; Cæterum in
regno dei o patris de genimine uitis nouę bibit. &
uinea ſorech. que ſ interp tat xpi ſanguinē de altari
ſumimus. Ideo quotiens nouum ex hoc uinū.
quotiens in regno patris nr̄i cū illo bibimus.

ſ. uirtus eccl̄ā ſiue uinea ecclēſie interp tat.

Trier Stadtbibl. 588/1543

Trier Stadtbibl. 588/1543

fol. 42r

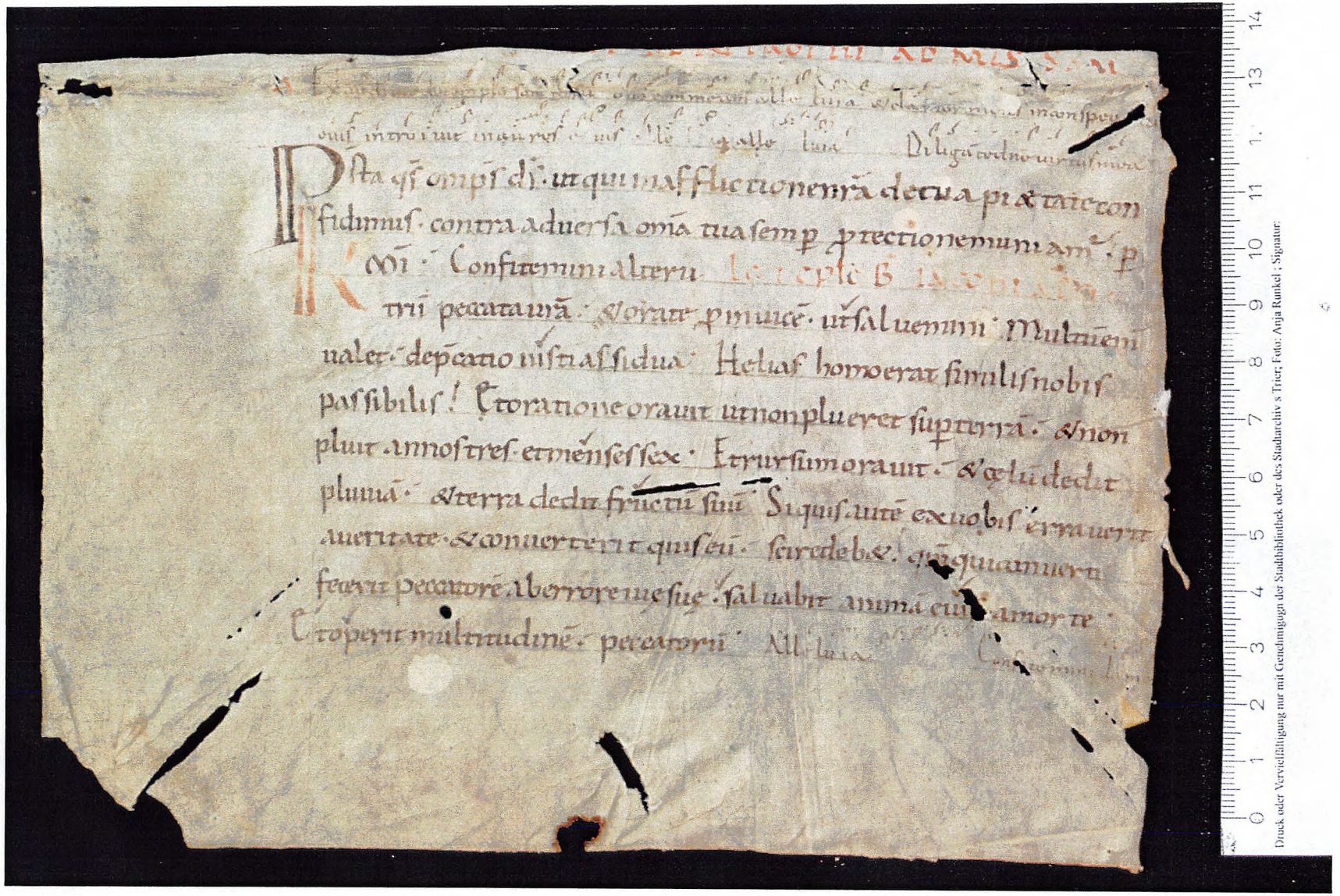

Druck oder Vervielfältigung nur mit Genehmigung der Stadtbibliothek oder des Stadtarchivs Trier; Foto: Anja Runkel ; Signatur:

Trier, StadtB, 642/870 8° Fragm. 1

Trier StadtB. Fragm. 642 aus Hs 642/870 8° (Fragm. 1)

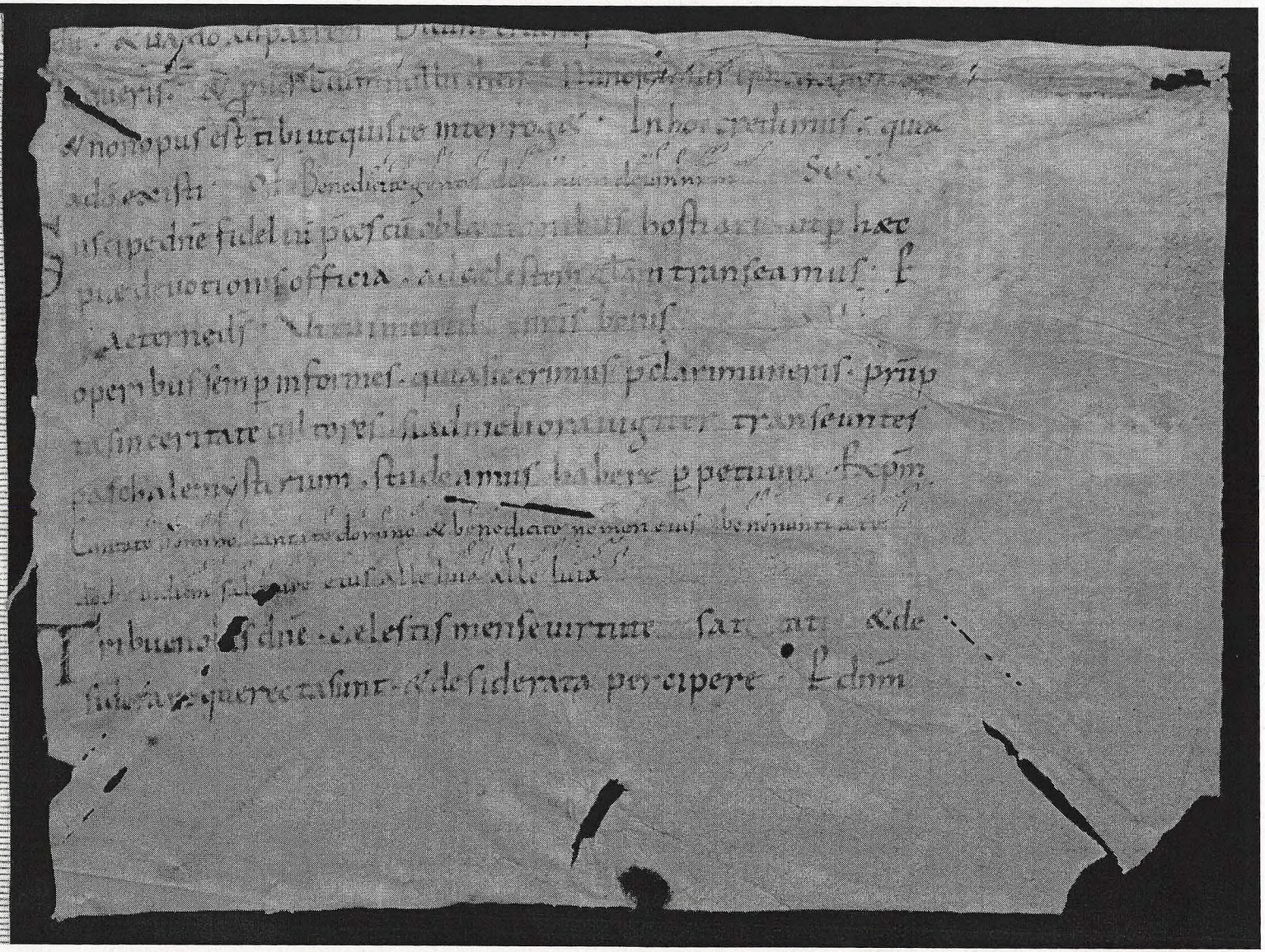

Druck oder Vervielfältigung nur mit Genehmigung der Stadtbibliothek oder des Stadtarchivs Trier; Foto: Anja Runkel; Signatur

mensis novi, quando decrescens luna finitur, et noctis umbris tegitur. Christianorum enim lumen aeternum est, et semper solis iustitiae radiis inlustratur. Aut in parte sabbatorum, ut non faciant servile opus, et onera non portent, quia nos Christi sumus libertate donati et onera peccatorum gestare desivimus. Diese Sätze finden sich auch im Kolosserbriefkommentar des Claudius von Turin[325]. Der Vercellikommentar (MIGNE PL 134, Sp. 626CD) hat hier denselben Wortlaut wie Hieronymus und reproduziert zum Kolosserbrief ohnehin nur die Ausführungen des Claudius von Turin[326]. Er braucht deshalb nicht die Vorlage der Sammlung X gewesen zu sein, sondern dafür kommen ebenso gut Hieronymus selbst und Claudius von Turin in Frage.

Zu Col. 3,5 *MORTIFICATE ERGO MEMBRA VESTRA* bringt die Sammlung X die folgende Glosse (B fol. 107^{v}, Eins. 16 fol. 123^{v}, Reg fol. 100^{r}, Ess fol 92^{r}): *Quoniam omnia simul peccata corpus esse in epistola ad*[327] *Romanos significat, idcirco nunc singula delicta describens, membra ea appellat, ut post acceptam et servatam evangelicam de salvatoris plenitudine rationem bonae vitae operam darent abstinentes se ab omni turpitudine, quo possint peritiae divinae fructum non amittere.* Der Glossentext stammt aus dem Ambrosiaster (hrsg. von VOGELS, CSEL 81,3, S. 193) und kann direkt aus ihm oder aus Claudius von Turin (der hier den Ambrosiaster wörtlich kopiert[328]) in die Sammlung X gelangt sein. Er steht zwar auch im Vercellikommentar (MIGNE PL 134, 631B), doch ist dieser, wie gesagt, im Colosserbrief ganz unselbständig und braucht hier nicht die Quelle gewesen zu sein.

Weitere Glossen, die dem Ambrosiaster oder dem Vercellikommentar entstammen können:

1. Thess. 5,6 *IGITUR NON DORMIAMUS*] Eins. 16 fol. 130^{r}, Reg fol. 108^{v} *Commonet ne securi de adventu salvatoris neglegenter agamus.* – Ambrosiaster, hrsg. von VOGELS, CSEL 81,3, S. 229: *Commonet* ***enim*** *ne securi de* ***nomine*** *salvatoris neglegenter agamus* = Vercellikommentar (MIGNE PL 134, 653D).

1. Tim. 2,8 *IN OMNI LOCO*] Eins. 16 fol. 135^{r}, Reg fol. 115^{r} *In omni loco orandum praecipit, ita tamen ut conpetens locus intellegatur, non utique inportuno et*[329] *sordido, sed hoc monet, ne solum in aecclesia putent orandum.* – Ambrosiaster, hrsg. von VOGELS, CSEL 81,3, S. 262: *Sic tamen in omni loco orandum praecipit, ut conpetens locus intellegatur,*

325) Paris, Bibliothèque Nationale, lat. 12290, fol. 73vb.
326) Siehe oben S. ### mit Anm.
327) *ad Romanos*] fehlt Eins. 16.
328) Paris, Bibliothèque Nationale, lat. 12290, fol. 75va.
329) *vel* Reg.

H 27.

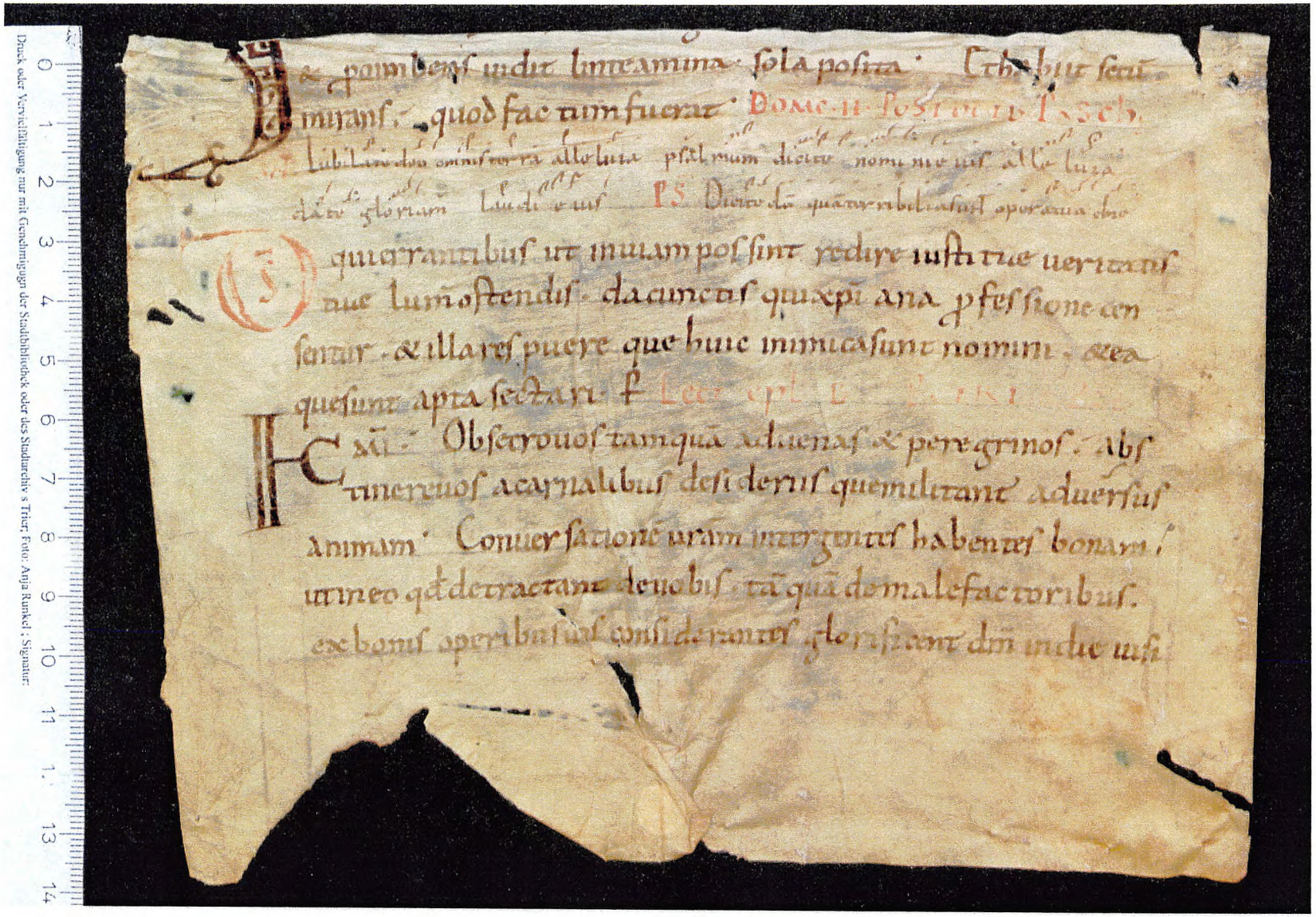

Druck oder Vervielfältigung nur mit Genehmigung der Stadtbibliothek oder des Stadtarchivs Trier. Foto: Anja Runkel - Signatur:

Trier StadtB 1642/870 8° Fragm. 1

Trier StadtB. 642/870 8° Fragm. 1 Italien.? Hohlcapitalis!

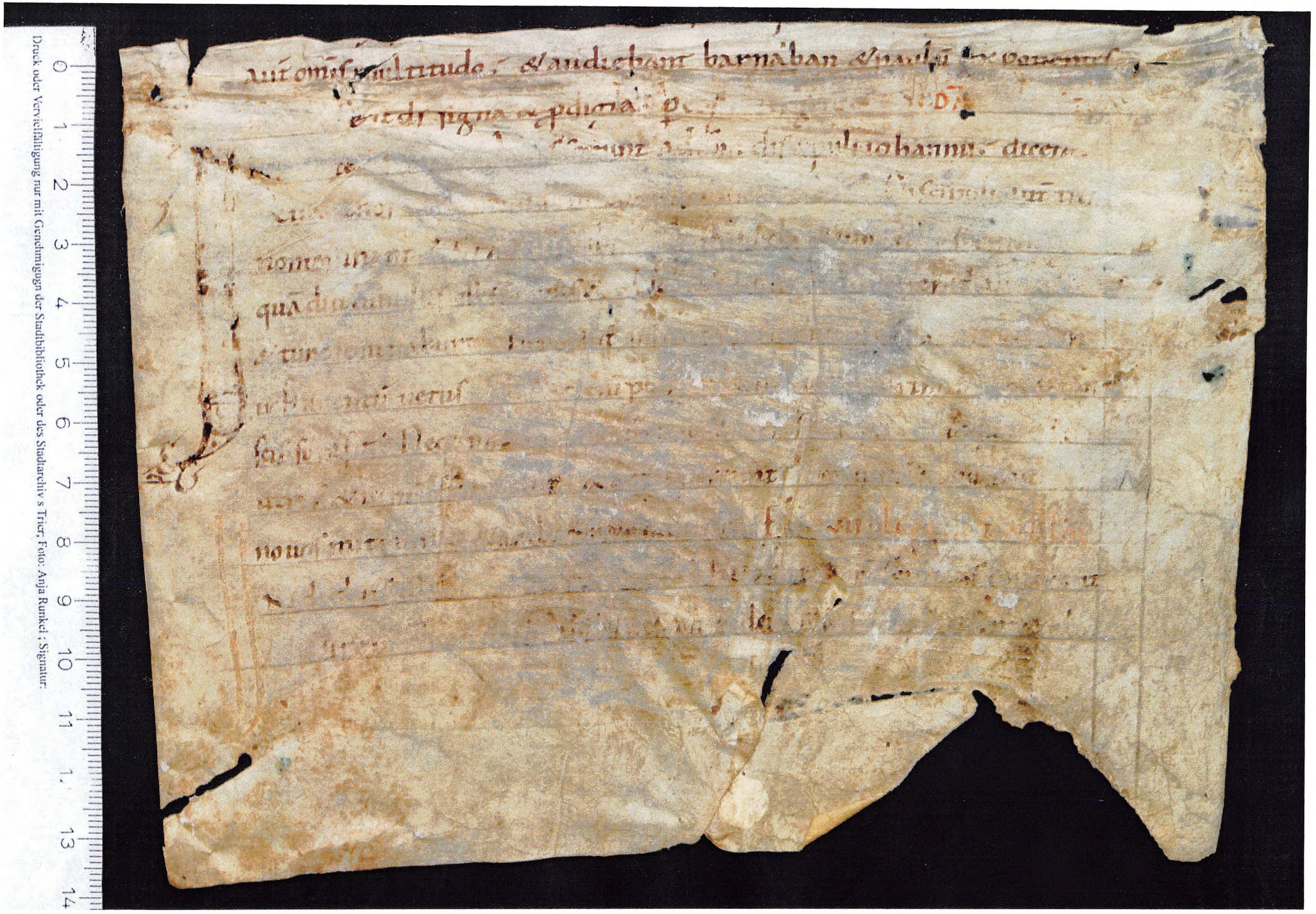

Druck oder Vervielfältigung nur mit Genehmigung der Stadtbibliothek oder des Stadtarchivs Trier; Foto: Anja Runkel ; Signatur:

manducasset cum eis. sumens
reliquias dedit eis. Et dixit eis.
Hec sunt uerba que locutus sum
ad uos. cum adhuc essem uobis
cum. Quia necesse est. impleri
omnia. que scripta sunt in lege
moysi. & pphetis. & psalmis
de me. Tunc aperuit illis sen
sum. ut intellegerent. scrip
turas. Et dixit eis. Quia sic scrip
tum est. & sic oportebat. xpm
pati & resurgere a mortuis
die tercia. & pdicari in nomi
ne eius. penitentiam & remis
sionem peccatorum. in omnes gentes.

In omnia [illegible] de[illegible] domi
nus. Exaltissimus. de[illegible] uo
[illegible]em
[illegible]am & appropinquauerunt fontes aqua
[illegible]rum. Sec.

Suscipe dne fidelium ppcs
cum oblationib; hostiarum.
ut per hec pie deuotionis of
ficia. ad celestem glam tran
seamus. Per dm. Sic consurrexistis
cum xpo que sursum sunt querite
[illegible] ubi christus est in dextera
dei sedens. que sursum sunt sa
pite [illegible]. Ad com.

Concede qs omps ds. ut pas
chalis perceptio sacramen
ti [illegible]ia mentis nostris mentib;
perseueret. Per [illegible]

Concede qs omps ds. ut qui
paschalis festiuitatis sollemp
nia colimus. deuota mente
semper laude uenamus. Per
[illegible]esta qs omps [illegible]
ds. ut per hec paschalia festa
que colimus. deuota mente sep
laude uenam. Per [illegible]

Os qui conspicis familiam
tuam omni humana uirtute
destitui. paschali. intercedente
festiuitate. tua cam bra
chii protectione custodi. Per

Venite benedicti patris [illegible]um.
[illegible]me & percipite regnum [illegible]
quod uobis paratum est ab origine
mundi. [illegible]

Cantate dno cantic[illegible] nouum. qm mirabilia fe

Os qui nos resurrectionis do
minice annua sollempnitate
letificas. concede ppitius. ut
per temporalia festa que agi
mus. peruenire ad gaudia
eterna mereamur. Per. Letu

In diebus illis. Aperiens autem
petrus ossium dixit. Viri is
rahelite & quid mirati estis
audite. Ds abraham & ds isaac
& ds iacob. ds patrum nrorum
glorificauit filium suum ihm.

Trier Stadtbibl. 1150/452, Cuimmenientes Doppelbl. vorn [1v]

Trier Stadtbibl. 1150/452, fol. [illegible] [2r]

Echternach?

xv. De monacho a penali loco liberato.

INCIPIT VITA.

MULTI QUIDEM DISCIPULI post patres uel suos magistros obtrum remanentes unā ullos uel sc̄a miracula ab eis facta describere conati sunt. quia sepe bona audientes & noua miracula ad supnū amorem humana corda accendere solent. Et quosdam de multis legimus qui talia audientes de sco exierunt. & xpi seruitio se mancipauerunt. sicut scs antonius adhuc puer cum eet & ecclesiam ingressus fuisset. audiens scm euglm legi dicente dnō discplis suis. Si quis renuntiauerit omnibus que possidet. non potest meus e discipulus. Illam ipse hec audiens non solū res sed semetipsum relinquens secutus e xpm. Porro ista audiens. maiora hec

F. 264' der älteren Trierer Vitenhandschrift (*T1*)

Karl Schmid (Hg.) Vita Wolfradi +
Kl. Martinroda (Btt d. Dt. Hist. in Rom
73 (1991) Taf. I

Trier StadtB 1152/76 (Pannonale)

intellexit ab ipso promissa qui supra
hec mandauerat. ut est illud. Et omis
qui reliquerit patrem. matrem frēs.
sororesq. uxorem. aut agros ppter
nomen meum. centuplum accipiet. & &
uitam ęternā possidebit. Iste amor
illū trahit ad uitam qui diligit uitā.
Hanc illo in tempr rex magnus ha
istulfus. italię. tuscię. spoletanę. & bene
uentanę primię principabatur. an
no regni ipsius fere plus minus quar
to antequā regnū ipsū in manib;
magnę regum galliarum & francę
dnō promittente traderetur.

Fuit quidā illis diebus uir illustris
Walfridus sęcularis habitu. sed uir
xpianissimus & timens dm. Qualiter
aut ad summę sctitatis grām pue gus
set subsequęmur. & unde ortus fuerit
plenius indicemus. Igitur extructa
primitia ortus de cuitate quę nunc
pisa dicitur quę antiquitus alsea no
cabatur. p eo quod urbs ipsa posita
in typo littere fuisset. quę apud gre
cos alfa nominatur. Quāquā secula
ris. sed magnus uita. & sua psona de
corus. uultu pclarus. mente purus.
fide rectus. sermone nitidus & suauis.
diuitus locuples. in pauperib; largus.
in suis misericors. in primos fidelis.
in caritate pfectus. indulctione plen
ad iusticiam rectus. inudito uerax.
sapiens in uerbis. litteris imbutus.
Coniugem diligens. in ea dominicū

Trier StadtB.
1152/76

Majestas Domini. Federzeichnung in Nikolaus Novillanius, Gesta abbatum monasterii Sancti Maximini. Trier, Stadtbibliothek, Kodex 1229/399, fol. 62

Trier Stadtbibl. 1384/54. fol. 43r

labia q; precepit. ut dum oculi ablati. pedesiam
sorti. lingua ac labia essent incisa — dum sic cerneret
omnem felicitatem membrorum ablatam. corpus q;
partter ureſundiq; paruissent nexa — Dum neocu
lis cerneret suam. nec pedib; incedere callem. nec lin
gue officio laudare nequiuerit creatorem. ac per hoc
cedere blasphemiae. speransauferre sibisalutem qua
laudando celitus adipisci meruisse ingemem. Sed qua
absq; uocibus cordium est laudis cordis. magisq. optatur
corde contrito. quamelacione sperborum. sic coepit
uocem tacentis. magisquameloquentis. Postulatsi
biauxilium. nonsono uocis. sedhumilitate cordis.
Nam cumse cognouisse p sidium omne amisisse hu
manum. tot suribus sibip suadere diuinum. Nam
quantum impietas humana eum reuocare cupiebat
abalto. tantum pietas diuina sociare fecit incelo.
Tunc quendam ac cersi ens urum nomine uuanin
gum — Tuaccipe inquit leodegarium quemali
quando uidis tu tam urum superbum. Reconsti

Trier Stadtbibl. 1384/54, fol. 65r

mare et omia que in eis sunt. quē qui uera fide colut. uitā habebit
sempitēnam; Cuius ego seruus hodie tibi testificor ut ab antiquis er-
roris uanitate quā coluerunt patres tui tandem resipiscas. et cre
dens in unū dñm omipotentem dnm nrm ihm xpm. & huic fonte
baptismatis ablueris omia peccata tua. & pfecta omi iniquitate &
nuustitia. et scitate adorneris et gia; Hoc faciens. cum dō & sociis eius
glam possidebis sempiternam; Si uero me contempseris uiam salutis
tibi ostendentem. scito certissime qd eterna supplicia & infernā
les flammas tu cū diabolo cui optēperas sustinebis; Adhec rex mi
seratus respondit; Video te munas mas non timuisse. & uerba tua
ee sicut & opera; Et si noluisset ueritatis pdicatori credere. tamen
ad pippinum ducē francor & cū honore remisit eum;
Qui uenit letatus aduentu. rogauit eum destinato uerbi dī ope
re insistere. eradicatisq; idolatrie spinis. uerbum dī instanter p
loca singula serere; Quod etiam pius pdicator haud segnit implere
satagebat. circumiens omis illius terre regiones. urbes. uicos. &
castella ubi prius euangeliū abat. exhortans omis. quatinus bono
animo ppositum in uere fidei pmanerent firmitate; Et dum pdies
singulos numerus creuerat fidelium. & maior credentium tba
aduerbi dī agnitionem confluere. ceperunt plurimi fidei fer
uore incitati. patrimonia sua uiro dī offerre; Quib; ille acceptis.
ecclas mei edificare iusserat. statuitq; p eas singulas presbiteros.
et uerbi dī sibi cooperatores. quatinus nouus dī populs haberet. quo
se diebus festiuus congregare. et salutares audiret ammonitiones.
ut aquib; sacri baptismatis munera accepisset. et xpiane religionis
regulas ediscere. et uita uir dī magis magisq; indies diuina do
nante gra pficiebat.
Cumque audisset pippinum ducem
francoū diem obiisse. & karolum filium eius regno patris potiri.
Qui multas gentes sceptris adiecit francorum. int quas etiā cū triumphi
gla frisiam deuicto rabbodo. patno sup adiecit imperio; Inqua

terra chordū finaliū eo qđ ineo
sit finis omniū tonorū legitime
currentiū. terra chordū supior
eo quod sit supius ēstimatū. terra
chordū excellentiū. qua excellit
sonos triū aliorū. Inmedio horū
solet fieri quintū terra chordū
qđ dicitur finis me non id ēiunc
nisi
triū. Alia quoq; quatuor terra
chorda etiā alius nominib; tra
huntur. ex principaliū ineis
cordarū uocabulis nominantur.
Verū quia omnis cantilena non

quib; cuiq; uocibus sed certis et
determinatis sonis quos greci
prongos uocant. quasi adsimilitu
dine loquendi ordinabilit ē
texitur. ut quēadmodū littera
rū elementis omnis sermonū
series digeritur. ita quoq; armo
nie ēcentus rationabili sonorū
quantitate primatur. non ab
re esse credimus si propter
munus erudituos in hac arte de
eorū dē sonorū modis iuxta
maiorū traditione aliquid uel

Abb. 12 – Trier, Stadtbibliothek 1897, f. 50v-51r (Interpolation b)

Abb. 13a – [illegible]

Abb. 13c – Karlsruhe, Badische Landesbibliothek Aug. perg. 167, f. 24r

Divitiae musicae artis (DMA)

J. Smits van Waesberghe, ~~ed.~~, Bernonis Augiensis abbatis de arte musica disputationes tractatae Pars B: Quae ratio est inter tria opera de arte musica Bernonis Augiensis

DMA. A. VI b (1979)

dabit dñs dś ur super omnem terra · quam calcaturi estis · sicut locutus
est uobis · dñs dś ur · Custodi me dñe · De multu tuo iudicium ·
protector nr aspice ds · & quia malorū nrō pondere premimur · per
cepta misericordia libera tibi mente famulemur · p ·
H diebus illis · Orationem faciebant sacerdotes · dum
offerrent sacrificium ꝓ populo israhel · Ionatha inchoante · ceteris
aūt respondentibus & dicentibus · Benefaciat uobis dś · & memineri
testamenti sui quod ad abraham · & isaac · & iacob · locutus est seruoru
suorū fidelium · Et det uobis cor omnib; ut colatis eum · et faciatis
eius uoluntatē · Adaperiat cor urm in lege sua et in preceptis suis ·
et faciat pacem · Exaudiat orationem uram · et reconcilietur uobis ·
nec uos deserat in tempore malo dñs dś ur · Iacta cogitatum ·
desto qś dñe supplicationibus nris · ut esse te largiente mereamur
et inter prospera humiles · & inter aduersa securi · p ·
Miserere nri dś omnium & respice nos · & ostende
nobis lucem miserationū tuarū · et immitte timorē tuum sup gentes
quae non exquisierunt te · ut cognoscant · quia non est dś nisi tu · ut
enarrent mirabilia tua · Alleua manū tuam sup gentes alienas ·
ut uideant potentiam tuam · Sicut enī in conspectu eorū sanctificatus
es in nobis · sic in conspectu nrō magnificaberis in nobis · ut cognoscant
te sicut & nos cognouimus · quō non est dś preter te dñe ; Innoua
signa · et immuta mirabilia · Glorifica manum · et brachium dextru ·
Excita furorem · et effunde iram · Extolle aduersarium · & afflige
inimicum · Festina tempus · & memento finis · ut enarrent mirabi
lia tua · dñe dś nr · Dirigatur oratio mea · Eleuatio ·
Preces populi tui qś dñe clementer exaudi · ut qui iuste ꝓ peccatis nris
affligimur · propter nomini gl̄ā misericorditer liberemur · p ·
Diebus illis · Angelus dñi descendit cum azaria ·
Omnia opera domini dñm benedicite · Benedicite omnia opera domini dñm ·

Trier Stadtbibl. Fragm. 1236/604 4°

28 cm hoch

Benedicite celi domino. Benedicite angeli domini dño. Ymnum dicite. Benedicite aque que super celos sunt dño. Benedicite omnis uirtus domini dño. Benedicite sol et luna dño. Ymnū dicite. Benedicite stelle celi domino. Benedicite imber et ros dño. Benedicite omnis spiritus dei. Ymnū dicite. Benedicite ignis et estus dño. Benedicite noctes et dies dño. Benedicite tenebre et lumen dño. Ymnū dicite. Benedicite frigus et caumā dño. Benedicite pruina et nives dño. Benedicite fulgura et nubes dño. Ymnū. Benedicite terra dño. Benedicite montes et colles dño. Benedicite omnia nascentia terre dño. Ymnū. Benedicite maria et flumina dño. Benedicite fontes dño. Benedicite cete et omnia que mouentur in aquis dño. Ymnū. Benedicite uniuersi celi domino. Benedicite bestie et uniuersi pecora dño. Benedicite filii hominū dño. Ymnū. Benedicat israhel dño. Benedicite sacerdotes dei dño. Benedicite serui dni dño. Ymnū. Benedicite spiritus et anime iustorum dño. Benedicite sci et humiles corde dño. Ymnū. Benedicite ananias azarias

DS QUI TRIBUS pueris mitigasti ORE misahel dno. Ymnū dicite.
flammas ignium concede propitius in nos famulos tuos ut non exu
rat flamma uitiorum. PR. Dēs IT BEATUS PAULUS APOSTOLUS

FRS. Rogamus uos corripite inquietos consolamini
ni pusillanimes suscipite infirmos patienter estote ad omnes. Videte
ne quis malū pro malo alicui reddat. sed semp quod bonum est sectā
mini inuicē. et omnī. Semper gaudete. sine intermissione orate.
in omnib. gratias agite. Hec est enī uoluntas dī in xpo ihū in
omnibus uobis. Spīm nolite extinguere. prophetias nolite spernere.
Omnia autem probate. quod bonū est tenete. ab omni specie mala abstinete
uos. Ipse autem deus pacis sanctificet uos per omnia. et integer spūs uester
et anima et corpus sine querela in aduentu dni nri ihu xpi
seruetur. Fidelis deus per quem uocati estis in societatem filii eius ihu xpi dni nri.

PAllio exemptū. Assumpta ueste pontificali et cucullo et sabanetis
sumptis. et data illi mitra aurea excelsam se ortum et
figura aut. dne eos. Et resplendunt facies eius sicut sol. sic

Trier Stadtbibl. 1236/604 4°

f. 1v

Trier Stadtbibl.
Fragm 1236/604 4°

dabit dñs dñs ñr super omnem terra quam calcauit estis sicut locutus
est uobis dñs dñs ñr Custodiat nos dñe ✠ De manibus tuis iudicium ✠ ORATIO
Preclarorū nr assiste dñe & quia malorū nrōz pondere premimur per
copia misericordia tua libera nos mentes famulentur p. Lectio LIBRI
Hdiebus illis Orationem faciebant sacerdotes dum MISSALIS
offerent sacrificium ppopulo israhel Ionatha incohante ceteris
aūt respondentibus & dicentibus Bene faciat uobis dñs & memineat
testamenti sui quod ad abraham & isaac & iacob locutus est seruoru
suoru fidelium Et det uobis cor omnib. ut colatis eum & faciatis
eius uoluntatē Adaperiat cor uūm in lege sua & in preceptis suis
et faciat pacem Exaudiat orationem uām & reconcilietur uobis
nec uos deserat in tempore malo dñs dñs ūr ✠ Lectio regnorum ✠ ALLELUIA
Adesto qs dñe supplicationibus nris & esse tribue largitore meritamur
et inter prospera humiles & inter aduersa securi p. Lectio LIBRI
Misereri nr dñe omnium & ostende nobis lucem miserationis tuae et immitte timorem tuum sup gentes
quae non exquisierunt te ut cognoscant quia non est dñs nisi tu & ut
enarrent mirabilia tua Allevia manū tuam sup gentes alienas
ut uideant potentiam tuam Sicut enim in conspectu eorū sanctificatus
es in nobis sic in conspectu nro magnificaberis in illis ut cognoscant
te sicut & nos cognouimus quo non est dñs preter te dñe Renoua
signa & immuta mirabilia Glorifica manum & brachium dexterae
Excita furorem effunde iram Excolle aduersarium & afflige
inimicum festina tempus & memento finis ut enarrent mirabi
lia tua dñe dñs ñr ✠ Oriatur oratio mea ✠ ORATIO
Precor populi tui qs dñe clementer exaudi ut qui iuste pro peccatis nris
affligimur pro tui nominis gla misericorditer liberemur p.
Lectio LIBRI
ebus illis Angelus dei descendit cum azaria
MISSA OPERA DOMINI DEUM benedicite Benedicite omnia opera domini

Deut. 11,25

2. Tacc. 1,

Eccli 36,11 ‖ = sb. QT Qdg.

mentia aiũ eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuit illis moyses et helias cum eo loquentes. Respondens aũt petrus dixit ad iesum. Domine bonum est nos hic esse. faciamus hic tria tabernacula. Tibi unum et moysi unum et helie unum. Adhuc eo loquente. ecce nubes lucida obumbrabat eos. Et ecce uox de nube dicens. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui. ipsum audite. Et audientes discipuli ceciderunt in facies suas et timuerunt valde. Et accessit ihesus et tetigit eos. dixitq illis. Surgite. nolite timere. Leuantes aũt oculos suos neminem uiderunt nisi solum iesum. Et descendentibus illis de monte precepit eis dicens. Nemini dixeritis uisionem donec filius hominis a mortuis resurgat. Oratione dei tutamur. munere audite clamante. et uoce corpus et mentem aperite mea. mentis spes tu mea. domine. Audiens autem unus. ad preces meas. debitum longe fecit. tu nouum mentis ame. clamanti ad te domine. uota die. et pandi manus. meas. dilecte. Et ego aũe dominũ. clamaui. [illegible] in ecclesia. [illegible] precamur. per ac. mee. ut eqnit sum et. go. misericordiam. mea. N. Factus sum. [illegible] ad uerba. tuorum. [illegible] ber. made. ras. sum. et uam. [illegible]

Protectus sacrificii dne. tuum nra. sanctificet. ut quod obtulimus. nra. profitetur. et. nunciet. nitens. optemur. p. dñm. [illegible] Per quem dñe. Inquo tuum animum fides adeatur. spes. pie. uitam. eternã. roboramus. per quẽ. [illegible] Domine deus noster. [illegible] tuos. impetret. et. uita. nra. eternam. [illegible] Dominus noster qui dixit precepta. propitiatus absolue. ut peccata. nra. peccatorum. habeas. absolutos. seruamus. p. [illegible] Os qui nos gloriosi remedii. munerauit. ad huc postulamus. tam rerum. celestium. facere. consortes. nulla qua. mereamur. nra. gubernet. [illegible] Per dñm. [illegible]

Trier Stadtbibl. 1236/604 4°

MISERATIONVM · Adte domine leuaui ·

OQUI conspicis omnia ne[illegible]ante destitui · interius exteriusq
custodi · ut & ab omnibus aduersitatibus muniamur · & in corpore
& animis cogitationibus [illegible] mente p[illegible]
DS · Rogamus uos et obsecramus in dno ihu · ut
quem admodu accepistis a nobis quomodo uos oporteat ambulare
et placere do · sicut et ambulastis ut habundetis magis · Scitis enim quae
praecepta dederim uobis · per dnm ihm · Haec est enim uoluntas dei sanc
tificatio uestra · ut abstineatis uos a fornicatione · ut sciat unusquisq; uasm
suum uas possidere in sanctificatione & honore · Non in passione desi
derii · sicut & gentes quae ignorant deum · Et nequis supergrediatur
neq; circumueniat in negotio fratrem suum · quo uindex est dns
de his omnibus · sicut praediximus uobis & testificati sumus · Non
enim uocauit nos deus in immundicia · sed in sanctificatione · In xpo
ihu · dno nro · [illegible] Oeneceſſitatibus meis · Adte dne leuaui · Et enim ·

Dixit dominus mulieri chananeae non est bonum sumere panem filio
rum et mittere canibus ad manducandum · At illa dixit etiam domine nam & catelli
edunt de micis quae cadunt de mensa dominorum suorum · At illi hic O mulier
magna est fides tua fiat tibi sicut petisti ·

In illo tempr · Egressus ihc · secessit in partes tyri & sidonis ·
Et ecce mulier chananea a finibus illis egressa · clamauit dicens ei ·
Miserere mei dne fili dauid · filia mea male a demonio uexatur ·
Qui non respondit ei uerbum · Et accedentes discipuli eius · rogabant
eum dicentes · Dimitte eam · quia clamat post nos · Ipse aut respon
dens ait · Non sum missus · nisi ad oues quae perierunt domus isrl ·
At illa uenit · & adorauit eum dicens · Dne · adiuua me · Qui respon
dens ait · Non est bonum sumere panem filiorum · & mittere canibus ·
At illa dixit · Etiam dne · nam & catelli edunt de micis quae cadunt
de mensa dominorum suorum · Tunc respondens ihc · ait illi ·

Trier Stadtbibl. Fragm. 1236/604 4° 2v

KAMILISCI I MISERATIONVM I Ad te domine leuaui. OCTAVA

QUI conspicis omnia. Hoc tuae destitui meritis exclusq
uisti. Hic abominibus aduersitatibus munamur. & corpore
& animi cogitationibus mundemur mente. p. Lectio Pauli

Ad Thess. Rogamus uos et obsecramus in dno ihu. ut. Ad Thes
quem admodu accepistis a nobis quomodo uos oporteat ambulare
et placere do. sicut et ambulastis ut habundetis magis. Scitis enim quae
praecepta dederim uobis per dnm ihm. Haec est enim uoluntas dei sanc
tificatio uestra. ut abstineatis uos a fornicatione. ut sciat unusquisq. uas
suum possidere in sanctificatione & honore. Non in passione desi
derii. sicut & gentes quae ignorant dm. Et nequis supergrediatur
neq. circumueniat in negotio fratrem suum. quo uindex est dns
ut his omnibus. sicut praediximus uobis & testificati sumus. Non
enim uocauit nos ds in immundicia. sed in sanctificatione. In xpo
ihu. dno nro. Omnes scientes. Ad thes dne domine. Et enim

Dicit dominus. [illegible] non est bonum sumere panem filio
rum et mittere canibus. Ad illa dixit. Etiam dne. nam et catelli
edunt de micis quae cadunt de mensa dominorum suorum. Tunc respondens ihs. Ad illam

Nullo tempore. Egressus hinc secessit in partes tyri et sidonis.
Et ecce mulier chananea a finibus illis egressa. clamauit dicens ei.
Miserere mei dne fili dauid. filia mea male a demonio uexatur. Ad
Qui non respondit ei uerbum. Et accedentes discipuli eius rogabant
eum dicentes. Dimitte eam. quia clamat post nos. Ipse aut respon
dens ait. Non sum missus. nisi ad oues quae perierunt domus israel.
Ad illa uenit. et adorauit eum dicens. Dne adiuua me. Qui respon
dens ait. Non est bonum sumere panem filiorum. & mittere canibus.
Ad illa dixit. Etiam dne. nam et catelli edunt de micis quae cadunt
de mensa dominorum suorum. Tunc respondens ihs. Ad illam

Trier Stadtbibl. Fragm. 1236/604 4° 2v

2. Fastensonntag

1. Thess. 4,1 ff. = D. 2 im 9dg.

Matth. 15, 21 ff. = fr. 5 p. D. 1 9dg.

Remansit puer iesus in hierusalem
& non cognoverunt parentes eius existimantes illum esse in comitatu
& requirebant eum inter cognatos & notos. Fili quid fecisti nobis sic ego
& pater tuus dolentes quærebamus te quid est quod me quærebatis nescie
bat quia in his quæ patris mei sunt oportet me esse. Puer iesus
proficiebat ætate & sapientia coram deo & hominibus

Deus qui nos hodierna die unigeniti tui & uere sapientie interpretem
Eternam hominem renouans saluator venit
Albaptismum ut naturam quæ corrupta est p aquam recuperate
incorruptibili ueste circumamictans nos. Te quæsumus spiritu & igne
purificet humana contagia deum & redemptorem omnes glorifi
camus. Baptista contremuit & non audebat tangere sanctum dei uer
bum sed clamat cum tremore sanctifica me saluator. Caput draco
ut saluator contriuit in iordanis flumine. Abeunt potestate omnes e
ius puri. Magnum mysterium declaratur hodie quia creator
omnium in iordane expiet nostra facinora. Dies sanctificatus
illuxit nobis. Precursor iohannes exultat in iordane bap
tizato domino. Facta est uox patris testimonium perhibens facta est precatio

Trier Stadtbibl. Fragm. 1287/82

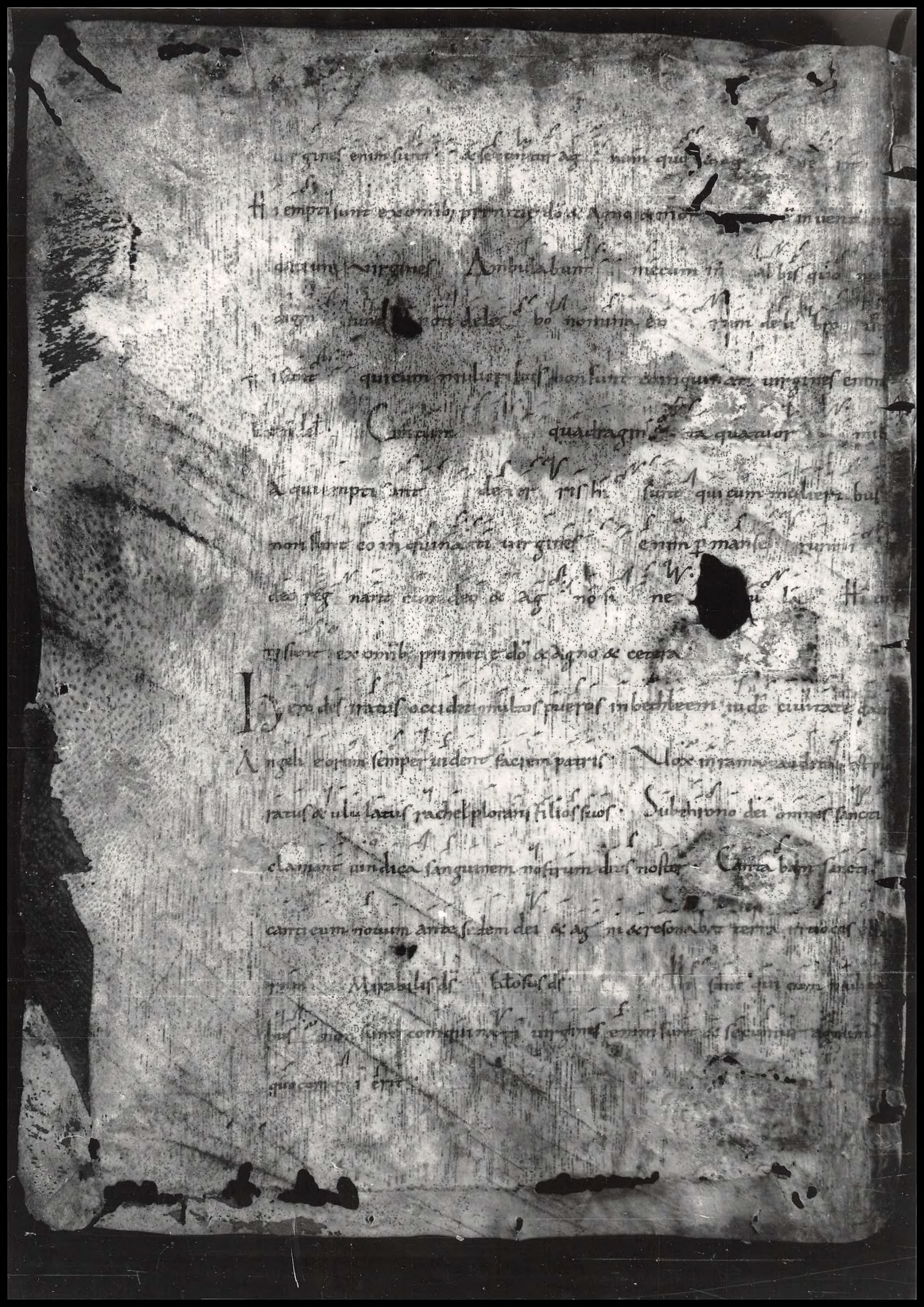

Trier Stadtbibl. Fragm. 1287/82

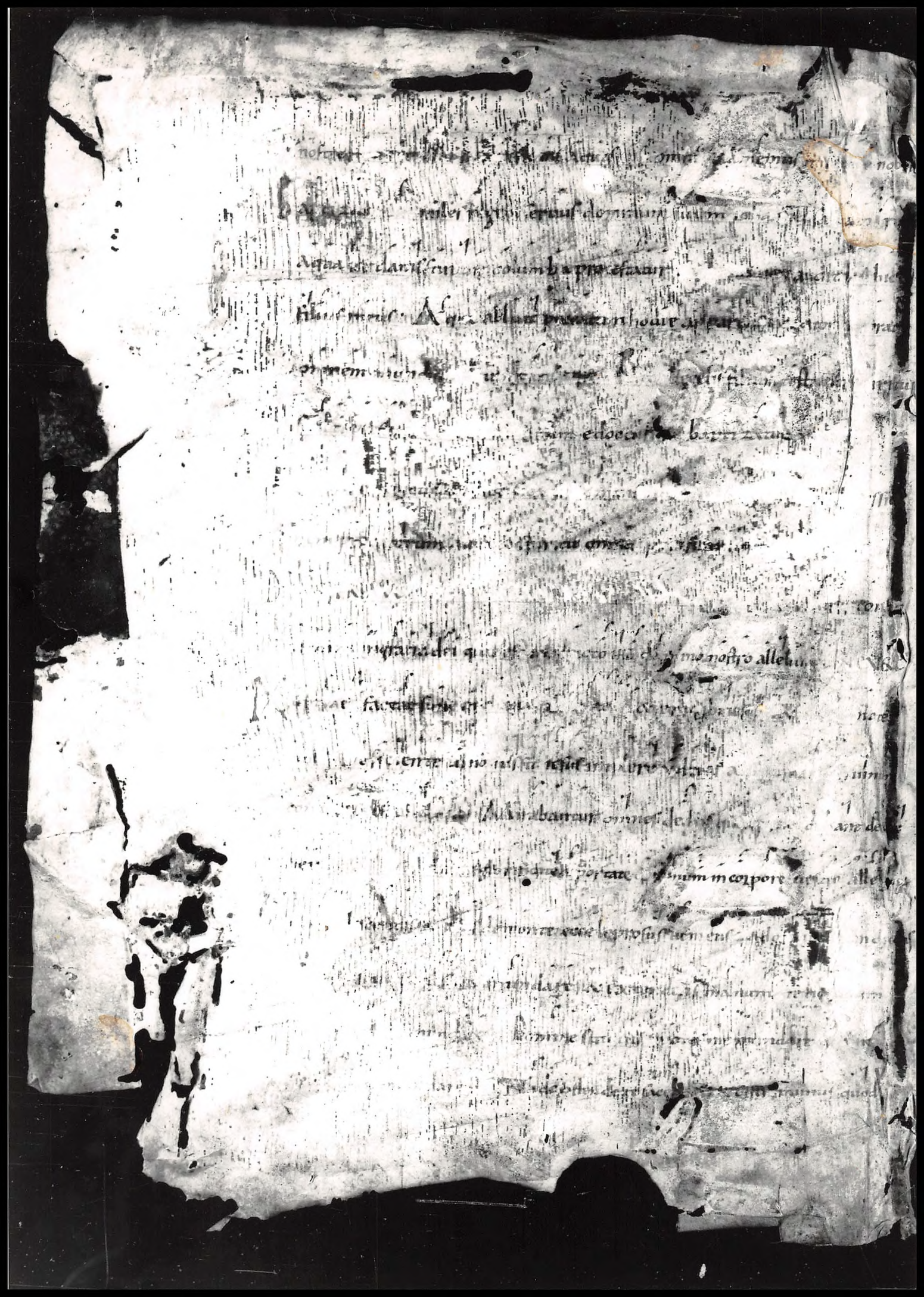

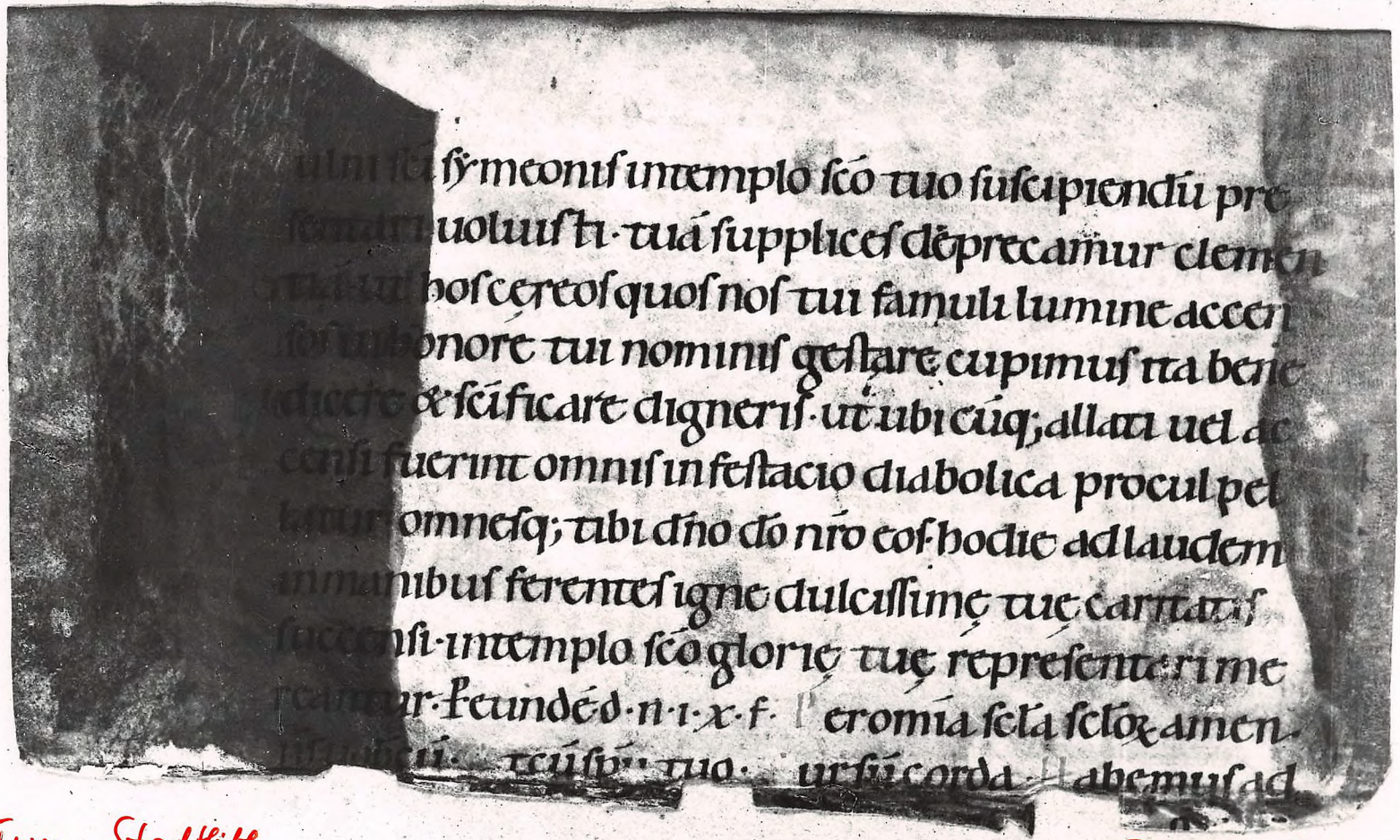

ſy meonis in templo ſco tuo ſuſcipiendu pre
ſentiam uoluiſti · tua ſupplices deprecamur clemen
tiam · ut hos ceteros quos nos tui famuli lumine acceſ
ſos tuo honore tui nominis geſtare cupimus ita bene
dicere & ſcificare digneris · ut ubi cuq; allati uel ac
ceſſi fuerint omnis infestacio diabolica procul pel
latur omnesq; tibi dño do nro cof · hodie ad laudem
in manibus ferentes igne dulcissime tue caritatis
succensi · in templo ſco glorie tue representari me
reantur · Fecundé d · n · i · x · f · eromia ſcla ſcl̃ amen ·
[illegible] tuo · ut ſi corda · habemus ad

Trier Stadtbibl.
Fragm. 1617 / 410

Trier Stadtbibl. Fragm. 1617/410

cf. Vat. lat. 10645

f. 54r ?

selbe Hand wie Strängnäs UB.

17. dr f. 208, Spegel kunts

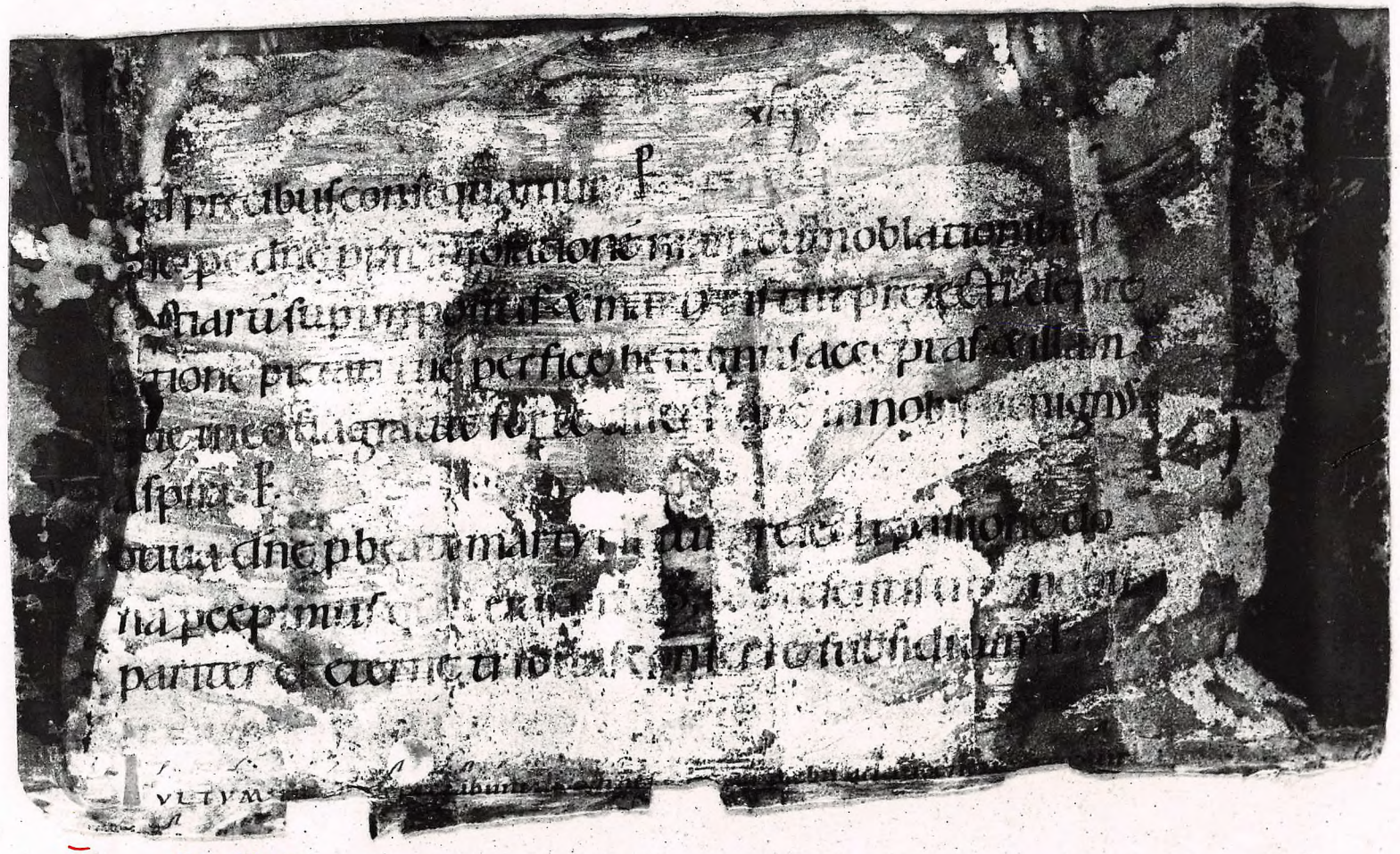

Trier Stadtbibl.

Trier Stadtbibl. Fragm. 1617/410

Trier Stadtbibl.

Fragm. 1923 / 1434

Trier Stadtbibl. Inagu. 1923 / 1434

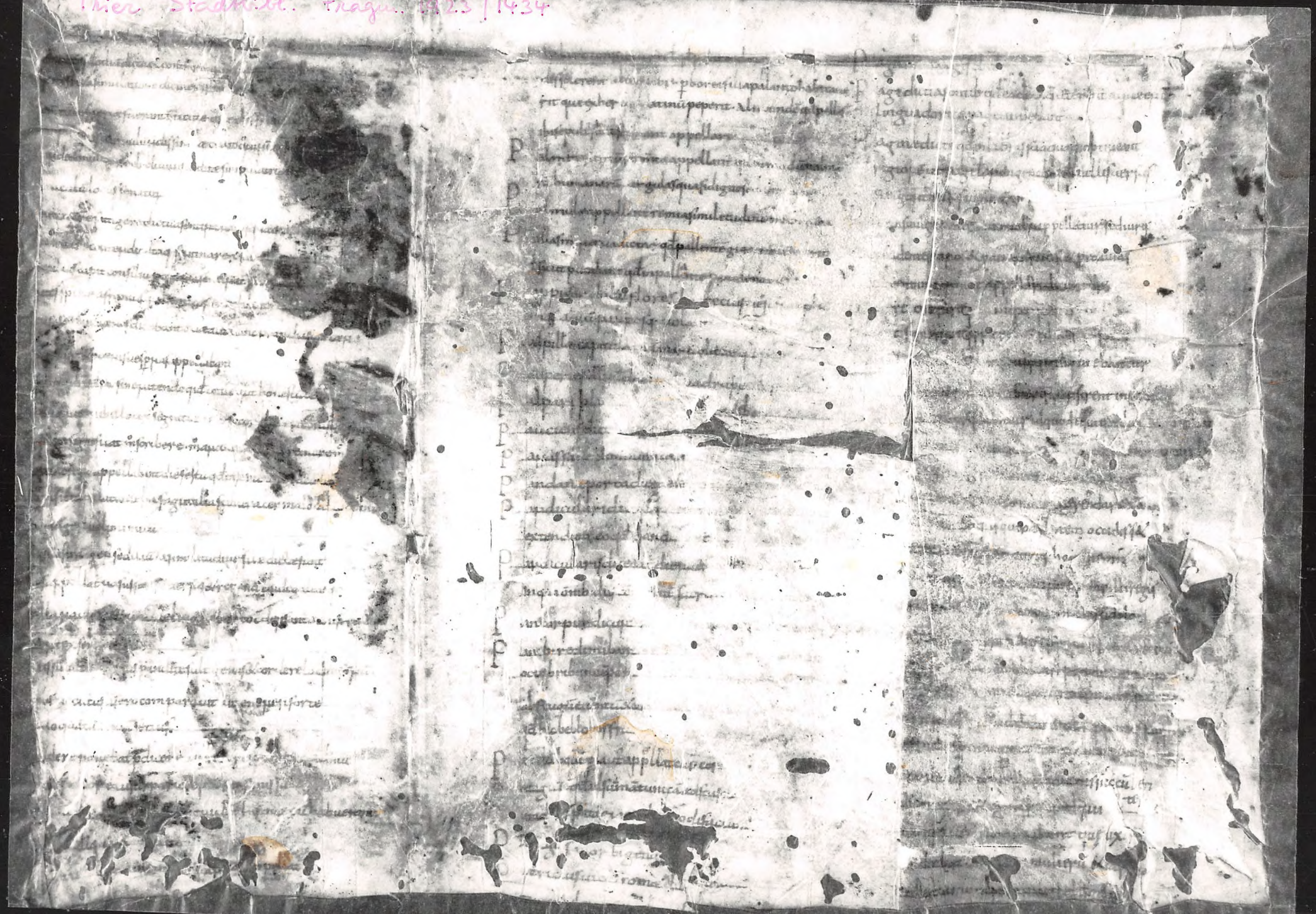

Thüringer Stadtbibl.

Fragm. 1923/1434

Trier Stadtbibl. 1999/129, vorderer Spiegel

1999
129

Stadtbibliothek
Trier

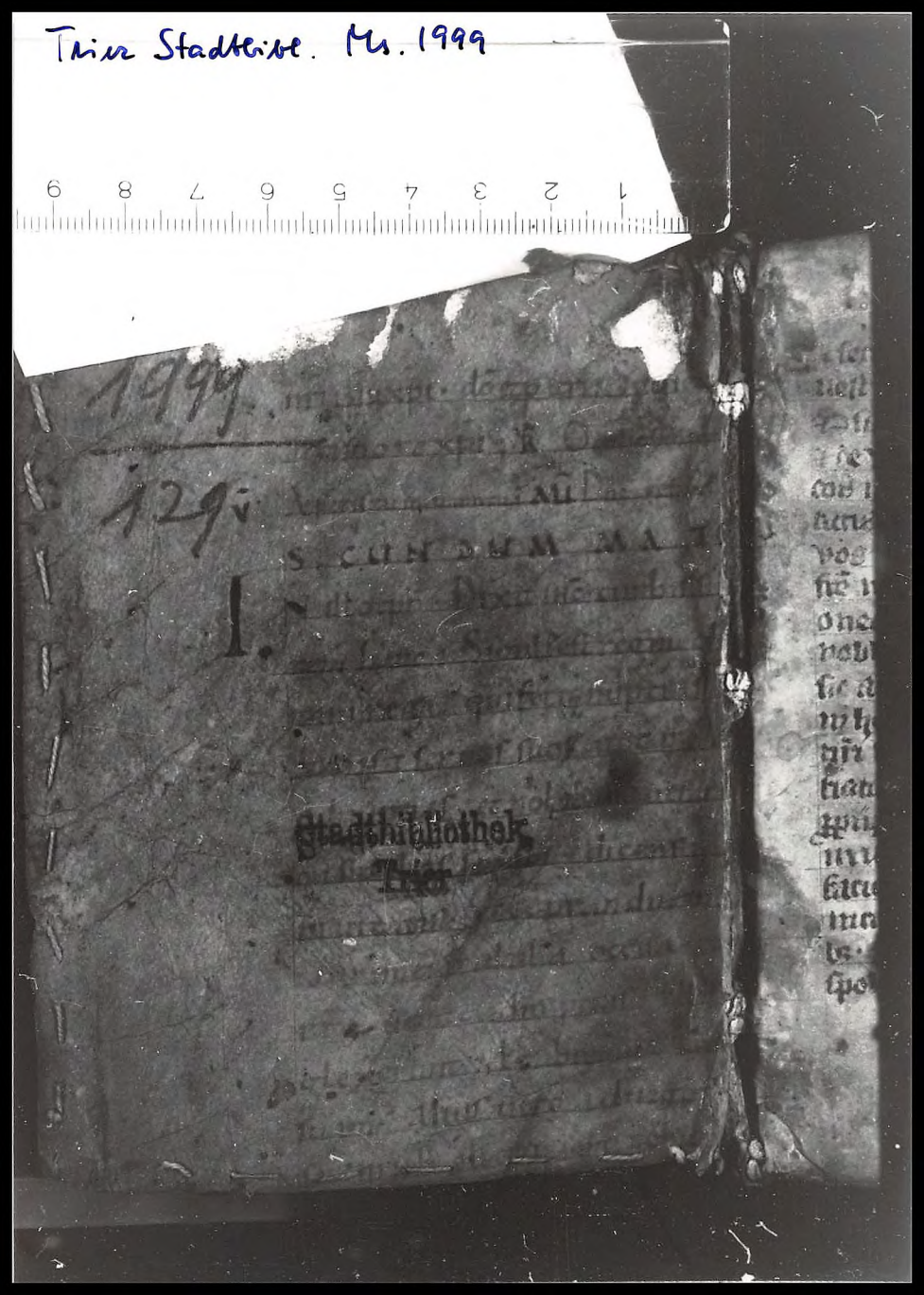
Trier Stadtbibl. Ms. 1999
1999.
129
I.
Stadtbibliothek
Trier

Thea Stadtie:ee.
Ms. 1999

Trier Stadtbibl. 1999/129, vorderer Spiegel

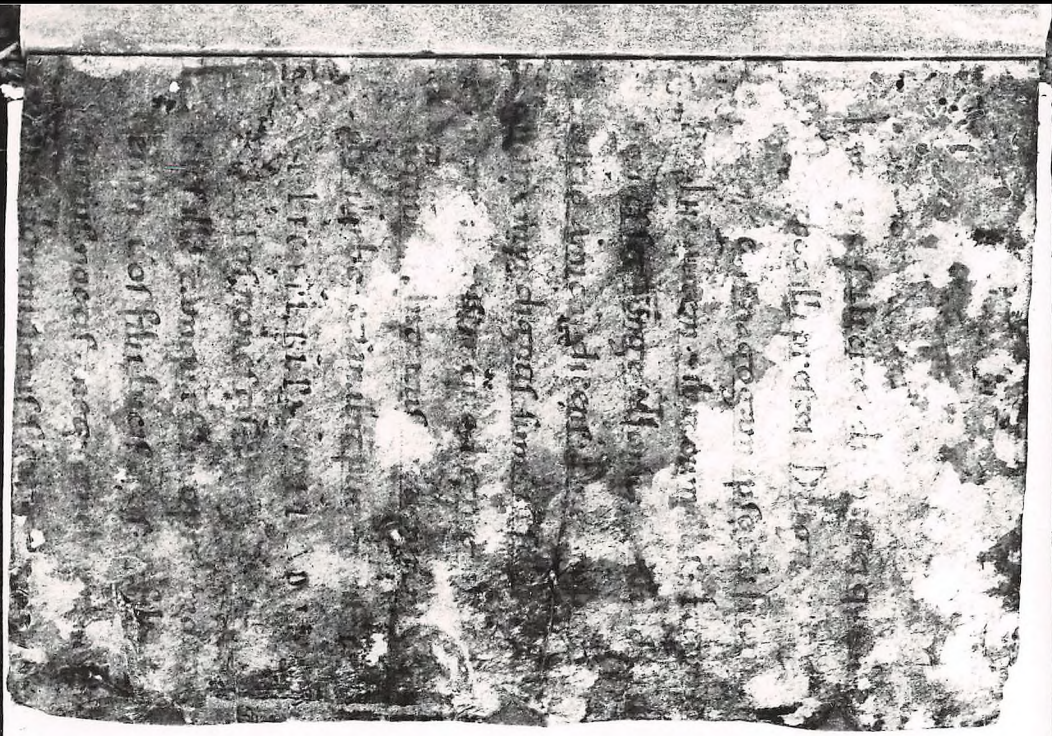

Trier Stadtbibl. 1999/129, Spiegel hinten

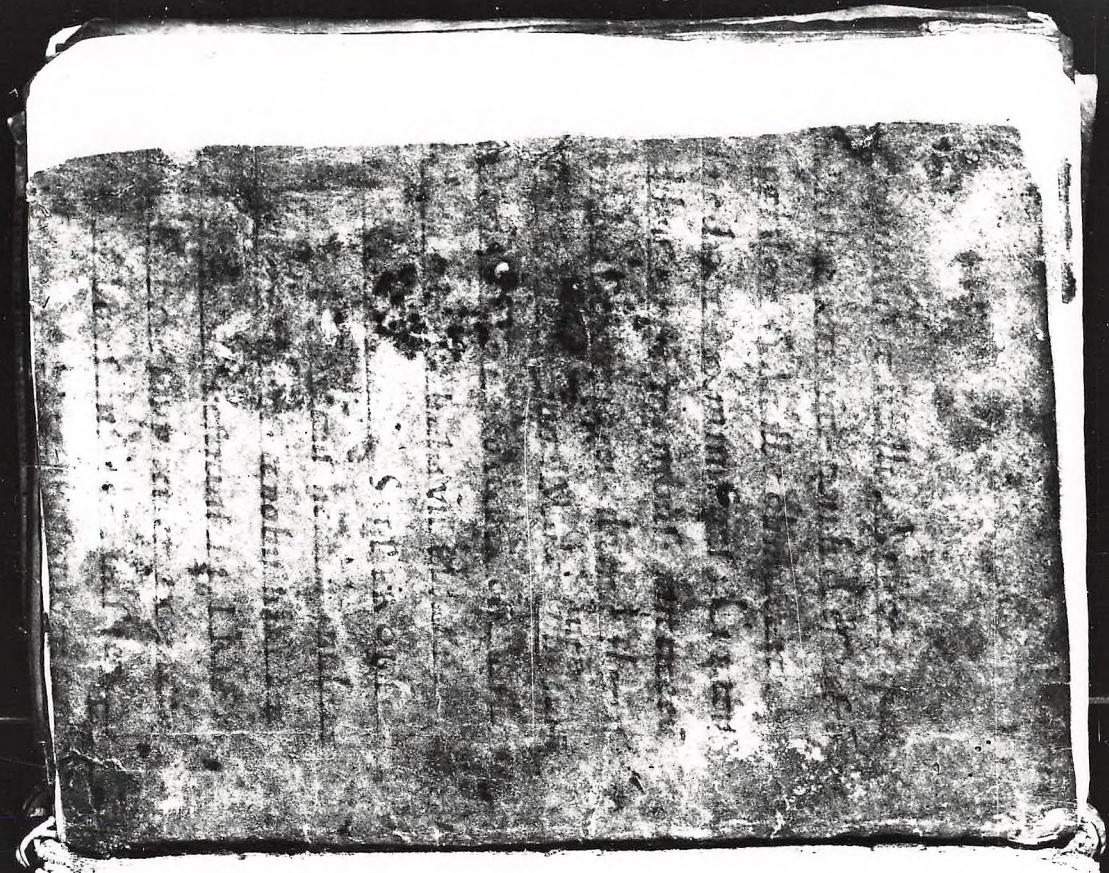

Trier Stadtbibl. 1999/129

Trier Stadtbibl. Ms. 1999

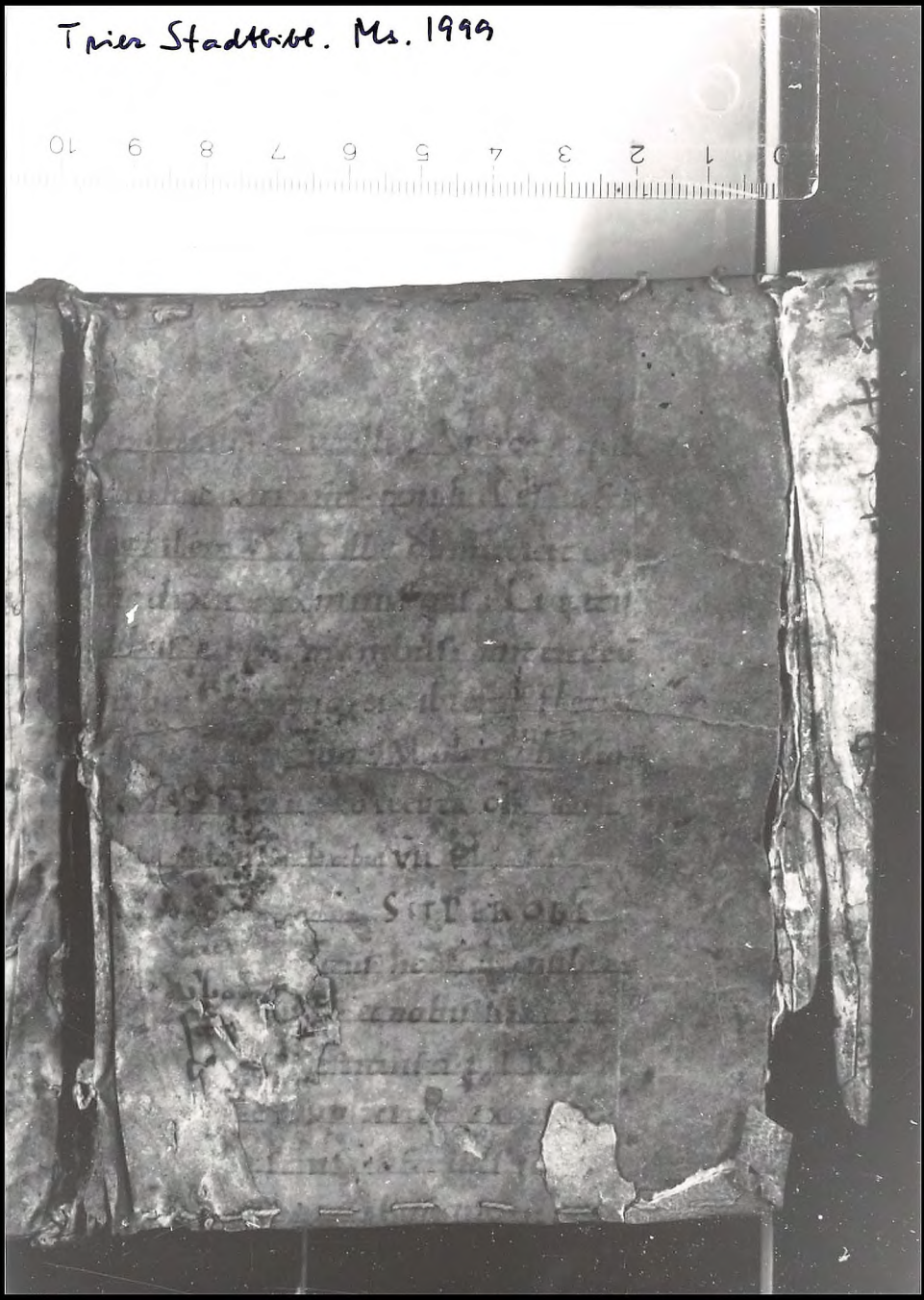

Trier Stadtbibl.
Ms. 1999

BIBLIOTHEK

Inst. 4,4,67

Hic prosiliposse uirgo p[ro] lopere suo
Sic clear olim quales q[uo]q[ue] decisus
Quar pelia quã dubium pia fama cecidisse ortes
Iudicat furtiuã mentem ipse suus
Iam mea complexu uirgo pharetrate amoris
Duribus corpora nũb[us] unus erat
Promisit eunctantem ducem ad aram
Quae fabet geminas ante cruenta fores
Necnon hunc suadam[us] ne[c] ne[c]
Ni obstarent ut fata nefanda
Ecce dies cum fratre stricto mucrone sacerdos
Cinxerat dirgaeas barbara uitta comas
Cũ uate fremunda frater cognatus & ill
Ponere complexu coniugis arma docet
Dicitur ense crudelis fuisse perosa
Transtulit exilis in melior a locis
Hac igitur regio magni pene domina mundi
Quae fugere homines dux & principium

Ovid. Trist. IV

Trier Stadtbibl. Fragm. I
Ovid VI

Stadtbibl.

Trier Fragm. I

Ovid VI

Gellius III 6

A· GELLIUS NOCTIUM ATTICARŪ LIBRO IIII· ET CAP· VI· IN VIII

De arbore palme

Per er de rē mirandā aristoteles· In septimo problematorū & plutarchus· in symphosiacorū dicē· Si inquiunt arboris lignū magna pondera· Imponas actā grauē urgueas oneresq; ut magnitudo sustinere nequeat nō deorsū palma cedit nec in terra flectit· sed aduersus pondus resurgit & sursum uergit· Quapropterea inquit plutarchus· in certaminib; palmā signū eē placuit uictoriosi ingeniū ligni· eī modi· eē ut· viii· genib; oppressionib; q; nō cedat

Cur placuerit palme signū uictorie

AMBRS Palma arbor quę dactilos generat plerūq; enī inclinat ramos suos & subiacet & cupidis arq; amplexū speciē p̄tendit et arbori q; marē appellant pueri rusticorū· Illa ergo palma· aē & fœcūsuū subiectionis specie ēfitet· Unde cultores locorū p̄uidunt ramis ei· t palmorū semina & masculoz· q; b; illa femineā arbor uoluit quodā sensu supiectionis & expetitū eī cubitū gratia repsentat· quemadmodū clonata rursus emergit & leuat ramos suos· & statū comā suā rursus attollit· GRĪGR Palma arbor sēp uirens· infernus tamē· & q̄ arida est cortic; ab; uoluta· supernus· & nucleus & fructib; pulchra· Infernus corticū suarū nib; angustat· sed superus angustat· amplitudine pulchrę uiriditatis expandit· Habet q̄d q̄d cęteri arborū generib; differt· omnīq; arbor in suo robore iuxta terrā uasta subsistit sed superus angustat· & quanto paulū p̄sublimior tanto tenuatū subtilior redit· palma aū amplitudinis abnimis mediocrat· & iuxta ramos ātruet· ampliori robore exurgit· & q̄ten ab uastior assumā fuerit· hęc aū arbor tardę p̄fic· sed diu in uiriditate subsistit· Unde & bonis sic palma multiplicabo dies·

ISDR Palma dicta quamā uictrix ornata· ē· q̄d oppansis· ē ramis· In modū palmę hominis· Et est insignę uictorię & pceroq; accedoro uirgulto diutinusq; uestita frondib; & felix sua· ne ullos eēruant· Hanc greci fenicē dicunt q̄d diu durat & genomine suo illustrat arabię· q̄· multis annis phibet· q̄· diu in multis locis nascit· ñ omnib; fructū p̄fic· maturitatē· frequentē aū in egy fructū aū ei dactili· digitoz· similitudine nuncupatis· Quorū & nia & nomina uariant· appellant· palmule· similes muro balani· alii tebaici q· Nicolai· Alumucales· quos greci uocant· Palmarū dies· i· dies dn· quo dns & saluator noster sic· pphetā cecinit· hierusalē tende· sedisse phibet· Tunc gradiens cū ramis palmarū multitudo plebis obuiā ei clamauerit· bene dicto· q̄ uenit in nomine dni· rsciret· Uulgus aūt eū die capiti lauiū uocat· q̄· mos lauandi capita in fan· tū· q̄ unguendi· s· neobseruatione quadragesimę sordidata· aduentū recesserunt· Hac aū die symbolū plebi· tradit· ppē· cīne dominicę paschę solēnitatē· Ut q̄ iam addi gratia· p̄ipiendā festinant fidē· q· ēfitent· agnoscant scanctumeq; in eo· ēfitent· DEGT· Palma uictoria· ISDR· Palma manū oppansa siue explicata· cui· pugnū· ISDR· Palma ē manū expansis digitis· sic· ē tractū pugnū· pugnū aūt apugillo sic palma obpansę palmę ramos· DEGT Palmaris magna p̄cipua· Palmas t uictorias·

V IIII·

Trier, StadtB, Hs. 2500, f. 73v

Trier, St. Maximin – Sotheby's 6 Dec. 1983 (chem. Phillipps)

INCIPIVNT CANTICA
CANTICOR QD HEBRAICE DICIT SYRASYRIM

VOX ECCLE
SCVLET
MEOSCVLO
ORISSVI
QVIA ME

liora | sunt | ubera tua vino[7]
fragrantia unguentis optimis. Oleum
effusum nomen tuum: ideo adolescen
tule dilexerunt te. Trahe me post te
curremus in odore unguentorum tuorum.

INCIPIT
LIBER
IESV
DICV.

OST
MORTEM
IOSVE

CONSVLVERUNT
filii isrl dnm dicentes.
Quis ascendet ante nos
contra chananeum & erit
dux belli. Dixitq dns. Iudas
ascendet, & ecce tradidi terrā in ma

Lot 46 (greatly reduced)

Trin. St. Mary's — Sotheby's 6 Dec 1983 (chm. Phillipps)

INCIPIVNT CANTICA
CANTICOR. QD HEBRAICE DICIT SYRASYRIM

VOX ECCLE
SCVLET
MEOSCVLO
ORISSVI,
QVIA ME

hORA|S VHT|VBERA TVA VIHO?
fragrantia unguentis optimis. Oleum
effusum nomen tuum: ideo adolescen
tule dilexerunt te. Trahe me post te;
curremus in odore unguentorum tuorū.

INCIPIT
LIBER
IESV
DICV.

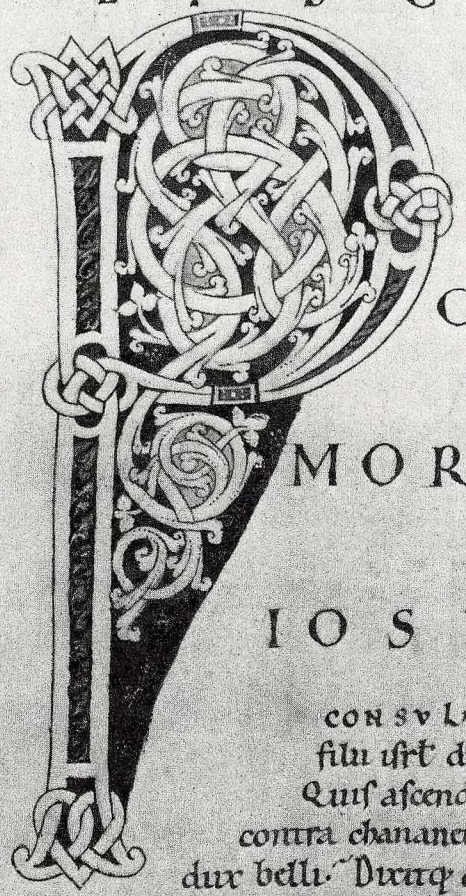

OST
MORTEM
IOSVE

CONSVLVERVNT
filii isrl dnm dicentes.
Quis ascendet ante nos
contra chananeum & erit
dux belli. Dixitq dns. Iudas
ascendet, & ecce tradidi terrā in ma

LOT 46 (greatly reduced)

Trier Stadtbibl. Inc. 2° 531, Innendeckel

Trim Stadtbibl.

20
Inv. 531

Tom Stadtrett. Inc. 2° 531, Immediate

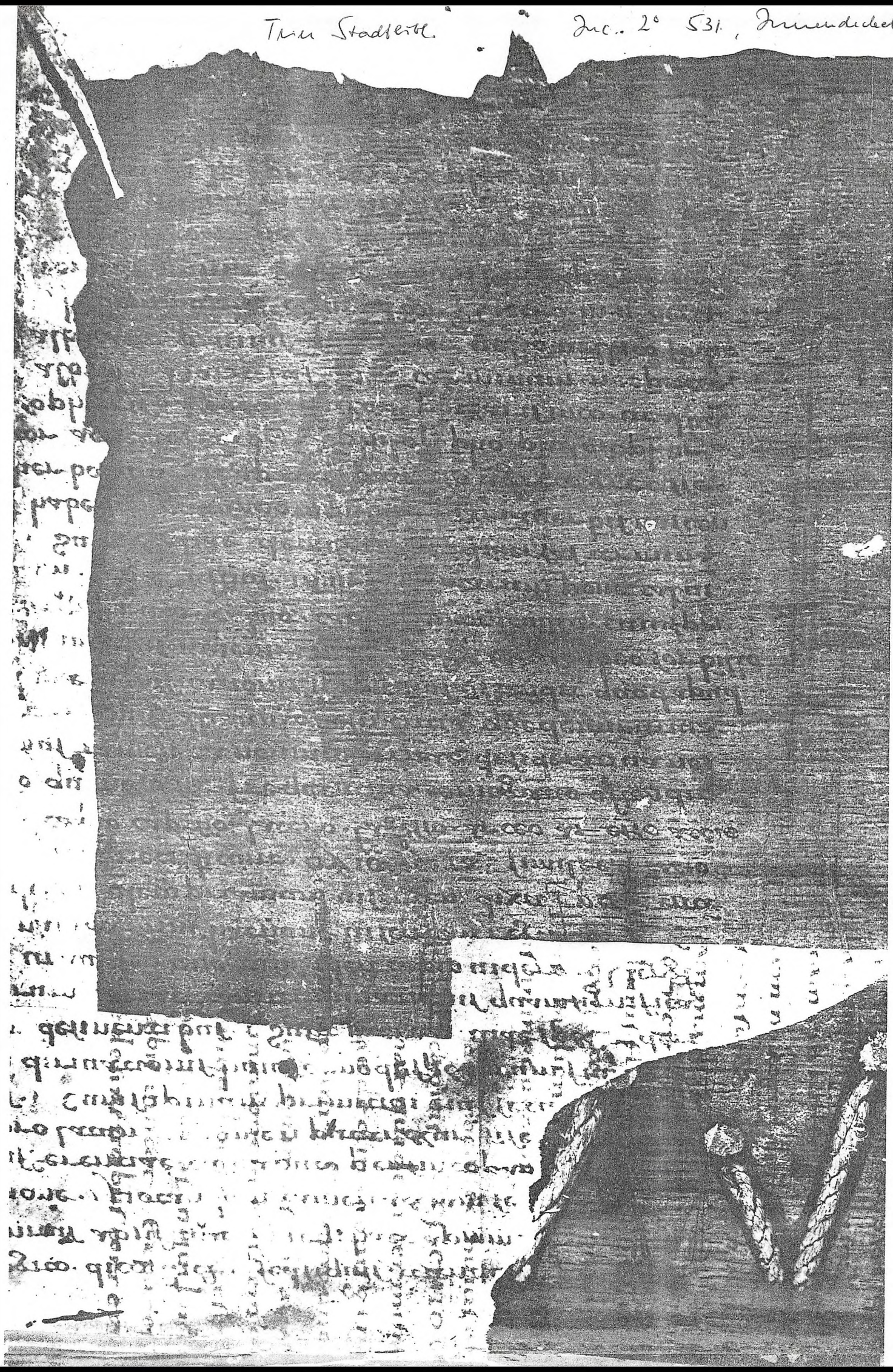

Trier Stadtarchiv.
Inc. 2° 531

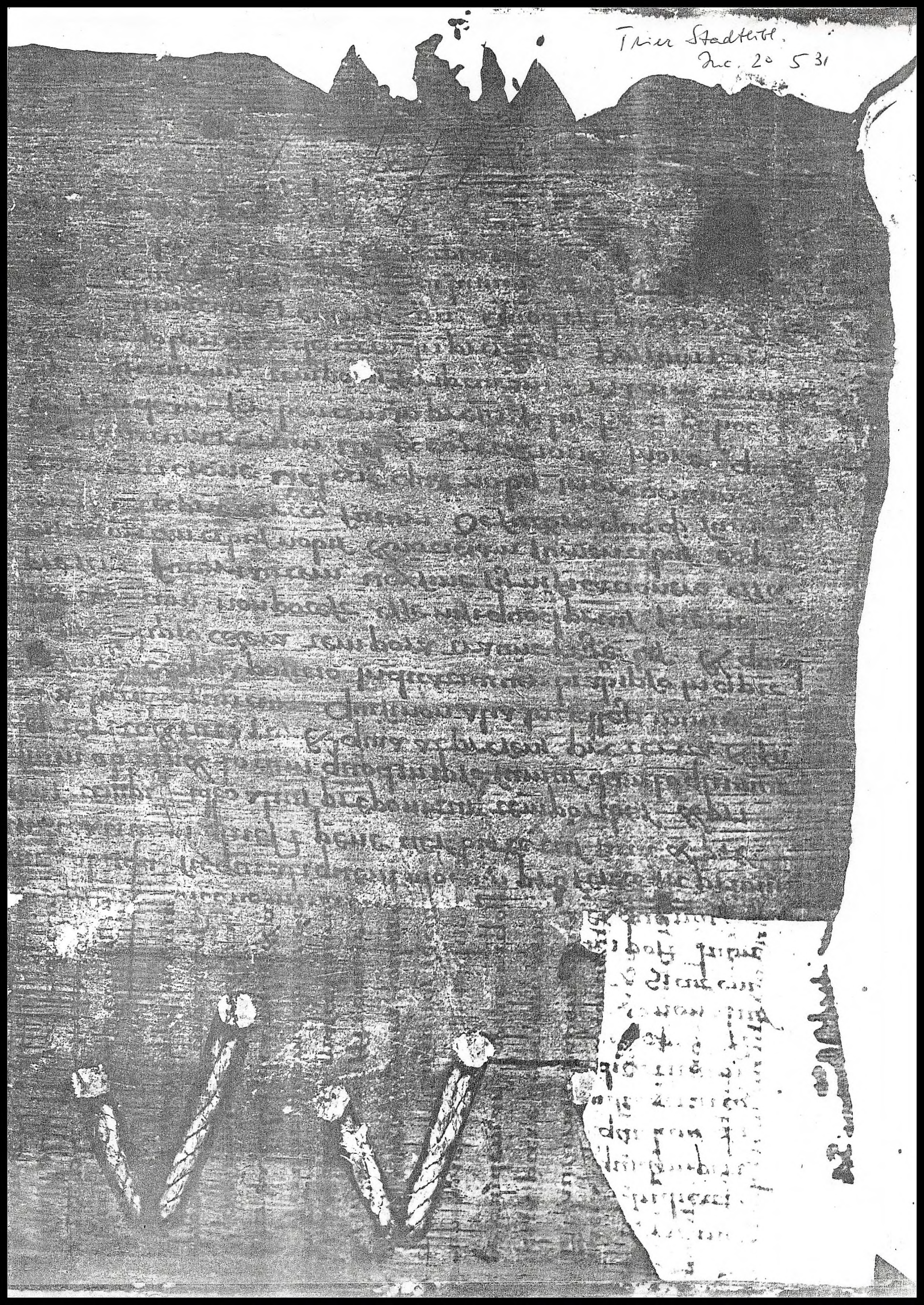

Trier Stadtbibl. Inc. 2° 531, Immendedel

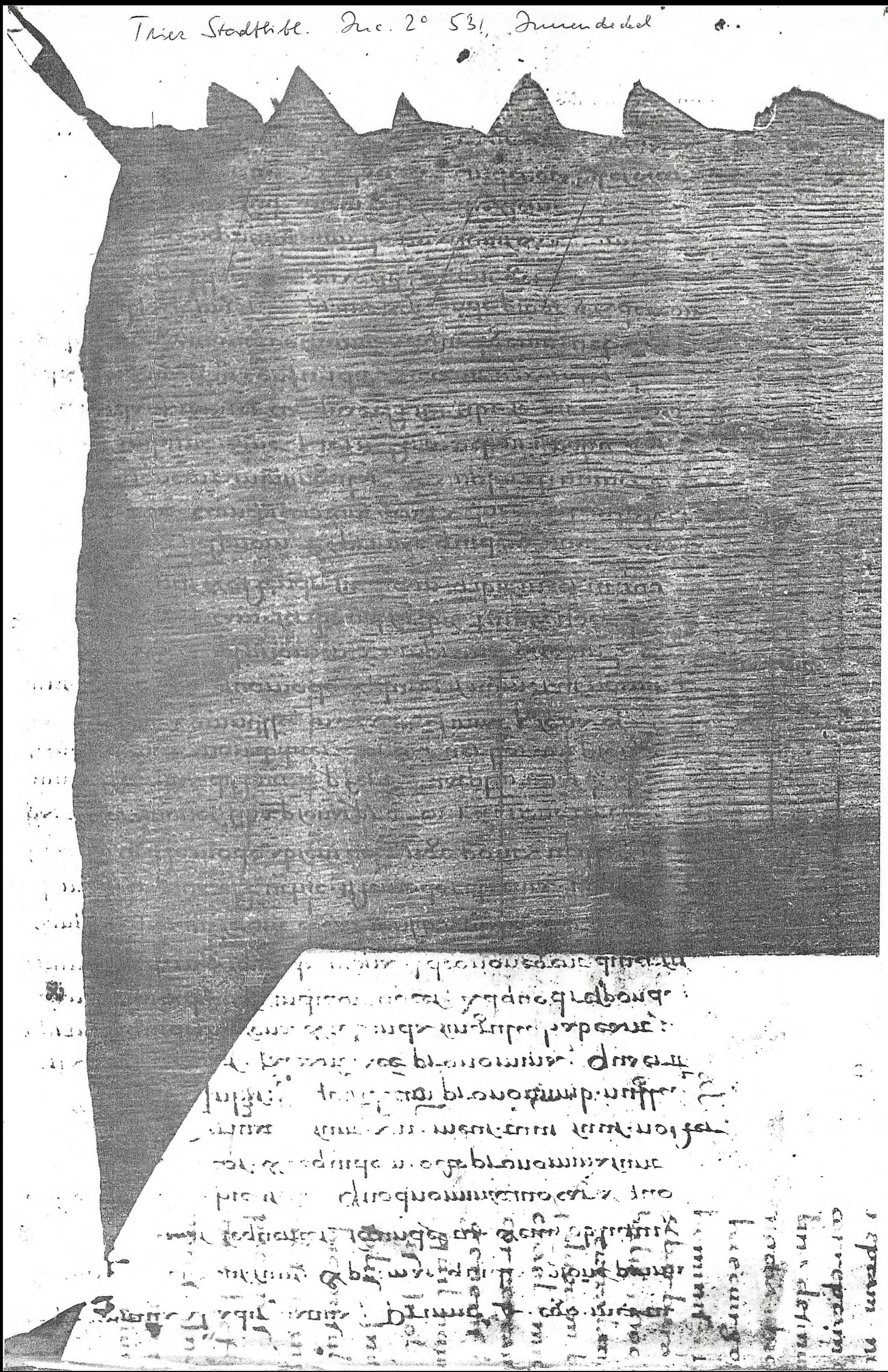

Noli erubescere testimoniū dñi nri neq; me uinctum
sed conlabora euangelio secundū uirtutē dei. qui nos li
berauit uocauit uocatione sancta. non secundū opera nra
sed propositū suū. & gratiā que data ē nobis in xpo ihu
ante secula. Manifestata aut ē nunc. p illuminatio
nem saluatoris nri ihu xpi. Qui destruxit quidē mortem
illuxit aut uitā & incorruptionē p euangeliū. In quo
positus ego p̄dicator & apostolus & magister gentiū. Ob quā
causā hec patior. sed non confundor. Scio enī cui credi
dī. & certus sum quia potens ē depositum meū seruare in illum
diē. Formā habe sanorū uerborū. quę a me audisti in fi
de & dilectione. In xpo ihu. dño nro CAP CLXXVII. SECD MAT
cor. Cū uenisset ihs & discipuli eius capharnaum.
accesserunt qui didragma accipiebant ad petrū & dixerūt
magister ur non soluit didragma. Ait. Etiam. Et cū
intrasset domū. p̄uenit eū ihs dicens. Quid tibi uidet
symon. reges terre a quib; accipiunt tributa uel censum
a filiis an ab alienis. Et ille dixit. Ab alienis. Dixit illi
ihs. Ergo liberi sunt filii. Verum ne scandalū faciamus eos.
ad mare & mitte hamū. & eū piscē qui primus as

in contencione & emulatione. Sed indu
ihm xpm
CAP CC VI SEQ
In illo tẽpr. Cũ adppinquasset ihs hierusolim
montẽ oliueti. tunc misit duos discip
in castellũ qd contra uos ẽ. & statim in
tã & pullũ cũ ea. soluite & adducite mi
aliquid dixerit. dicite quia dns his opus h
dimittit eos. Hoc aũt factũ ẽ. ut adim
tũ ẽ ꝑ prophã dicentẽ. Dicite filię sio
uenit tibi mansuetus. sedens sup asinã
iugalis. Euntes aũt discipuli. fecerun
ihs. & adduxerunt asinã & pullũ. & i
uestimenta sua & eũ desup sedere fecer
Plurima aũt turba. strauerũt uestimenta sua in
bant ramos de arboribus. & sternebant in
quę ꝑcedebant & quę sequebantur. clam
Osanna filio dd. benedictus qui uenit. in
FR. III. LEC
LICO
Karissimi. Sustinete & patiẽtes estote. usq. ad aduentũ dn
ecce exspectat ꝑcus fructũ terre. patienter fer
ad temporaneum & serotinum. patientes estote
Trier St. Matthias

Trier St. Matthias

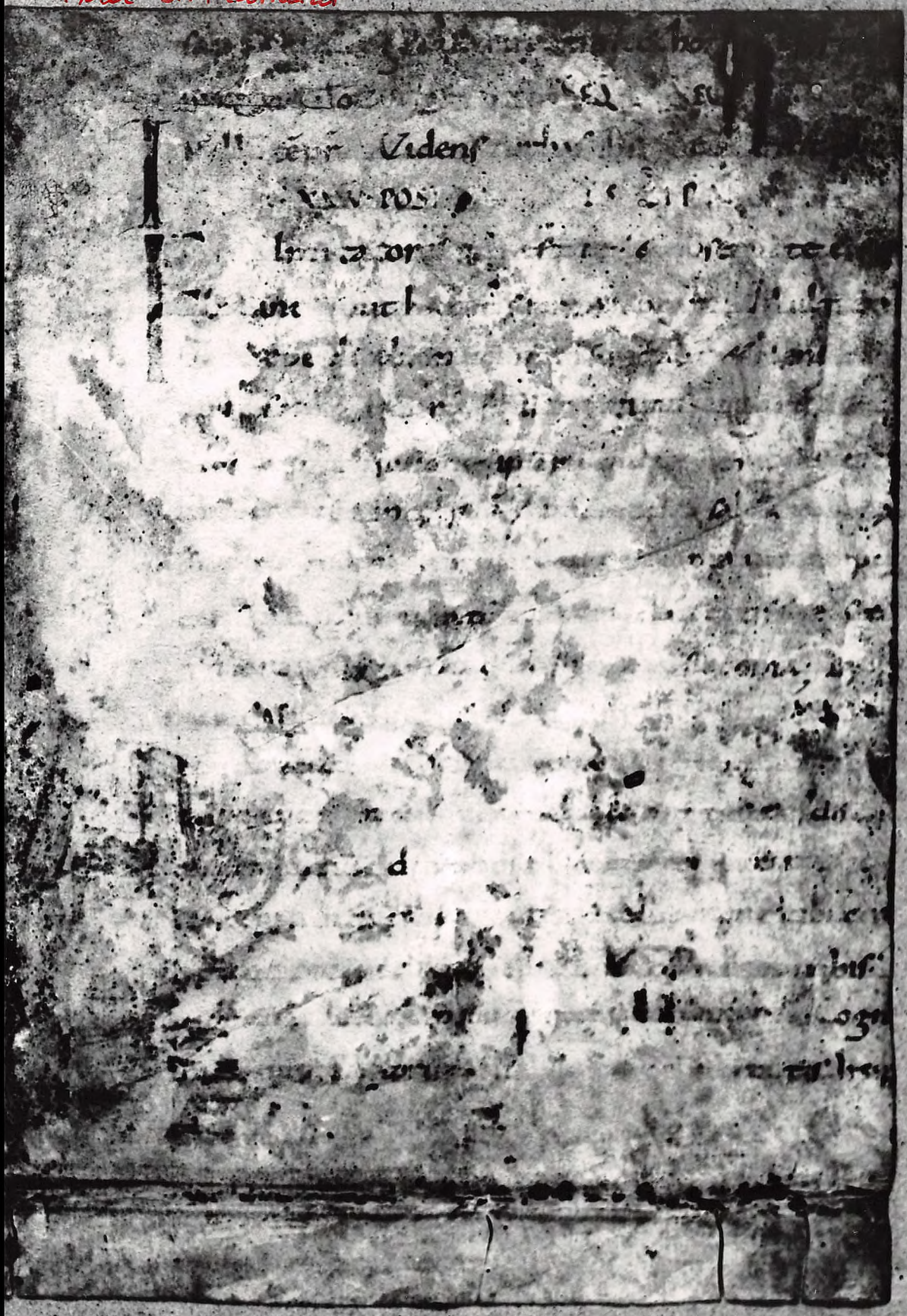

H